

SAKARYA DİL DERGİSİ SAÜDİL

CİLT / VOLUME: 1 | SAYI / NUMBER:1 | HAZİRAN / JUNE 2023

Sakarya University
Journal of Language

SAKARYA DİL DERGİSİ
Sakarya Language Journal

İmtiyaz Sahibi /Owner

Prof. Dr. Hamza Al
Rektör
Sakarya Üniversitesi, Türkiye

Baş Editör /Editor in Chief

Öğr. Gör. İsmail Aydoğdu
TÖMER
Sakarya Üniversitesi, Türkiye,
iaydogdu@sakarya.edu.tr

Yardımcı Editör /Assistant Editor

Öğr. Gör. Ömer Göktaş
TÖMER
Sakarya Üniversitesi, Türkiye,
omergoktas@sakarya.edu.tr

Editör Kurulu /Assistant Editor

Prof. Dr. Ahmet AKKAYA,
Türkçe Eğitimi Bölümü
Adıyaman Üniversitesi, Türkiye,
aakkaya@adiyaman.edu.tr

Prof. Dr. Alpaslan OKUR,
Türkçe Eğitimi Bölümü
Sakarya Üniversitesi, Türkiye,
aokur@sakarya.edu.tr

Prof. Dr. Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL,
Türkçe Eğitimi Bölümü
Dumlupınar Üniversitesi, Türkiye,
fulya.topcuoglu.unal@dpu.edu.tr

Prof. Dr. İsmail GÜLEÇ,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Türkiye,
ismail.gulec@medeniyet.edu.tr

Prof. Dr. Lindita XHANARİ LATİF,
Türkoloji Bölümü
University of New York Tirana, Arnavutluk,
lindalatifi@yahoo.com

Prof. Dr. Nezir TEMUR,
Türkçe Eğitimi Bölümü
Gazi Üniversitesi, Türkiye,
ntemur@gazi.edu.tr

Prof. Dr. Nurullah ULUTAŞ,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Bitlis Eren Üniversitesi, Türkiye,
nulus@beu.edu.tr

Prof. Dr. Oya TUNABOYLU,
İngilizce Eğitimi Bölümü
Süleyman Demirel Üniversitesi, Türkiye,
oyatunaboylu@sdu.edu.tr

Prof. Dr. Semra ALYILMAZ,
Türkçe Eğitimi Bölümü
Bursa Uludağ Üniversitesi, Türkiye,
semraalyilmaz@uludag.edu.tr

Doç. Dr. Canser KARDAŞ,
Türkçe Eğitimi Bölümü
Muş Alparslan Üniversitesi, Türkiye,
c.kardas@alparslan.edu.tr

Doç. Dr. Emrah BOYLU,
Türkçe Eğitimi Bölümü
Bartın Üniversitesi, Türkiye,
eboylu@bartin.edu.tr

Doç. Dr. Gökçen GÖÇEN ÖZDEMİREL,
Türkçe Eğitimi Bölümü
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Türkiye,
ggocen@fsm.edu.tr

Doç. Dr. Mehmet Emre ÇELİK,
Türkçe Eğitimi Bölümü
On dokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye,
mehmetemre.celik@omu.edu.tr

Doç. Dr. Murat ŞENGÜL,
Türkçe Eğitimi Bölümü
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Türkiye,
muratsengul@nevsehir.edu.tr

Doç. Dr. Nađihan ÇETİN,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Antalya Belek Üniversitesi, Türkiye,
nagihan.cetin@belek.edu.tr

Doç. Dr. Nurşat BİÇER,
Türkçe Eğitimi Bölümü
Amasya Üniversitesi, Türkiye,
nursat.bicer@amasya.edu.tr

Doç.Dr. Selçuk Kürşad KOCA
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
- Qatar University - Sakarya Üniversitesi, Katar,
skursadkoca@sakarya.edu.tr

Doç. Dr. Sevim İNAL,
Türkçe Eğitimi Bölümü
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye,
seviminal@65gmail.com

Doç. Dr. Yakup ALAN,
Türkçe Eğitimi Bölümü
Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Türkiye,
alanyakup@gmail.com

Dr. Adham M. Abo Hattab,
İngilizce Eğitimi Bölümü
Al Aqsa University, Filistin,
am.hatab@alaqsa.edu.ps

Türkçe Yazım ve Dil Editörü/ Turkish Spelling and Language Editor

Öğr. Gör. Feyza Keşan
TÖMER
Sakarya Üniversitesi, Türkiye,
feyzakesan@sakarya.edu.tr

Öğr. Gör. Ennur Bilecan Karaosmanođlu
TÖMER
Sakarya Üniversitesi, Türkiye,
ebilecan@sakarya.edu.tr

İngilizce Yazım ve Dil Editörü/ English Spelling and Language Editor

Öğr. Gör. Büşranur Kocaer
TÖMER
İbni Haldun Üniversitesi, Türkiye
busranur.kocaer@ihu.edu.tr

Teknik Editör/Technical Editor

Öğr. Gör. Furkan Varol
TÖMER
Sakarya Üniversitesi, Türkiye
furkanv@sakarya.edu.tr

Yazı İşleri Sekreterliği/ Editorial Secretariat

Öğr. Gör. Saliha Taze
TÖMER
Sakarya Üniversitesi, Türkiye
staze@sakarya.edu.tr

Öğr. Gör. Cansu Şener
TÖMER
Sakarya Üniversitesi, Türkiye
cansus@sakarya.edu.tr

İçindekiler/Contents

Araştırma Makaleleri/ Research Articles

1/28

Gökçen GÖÇEN & İrem BUDAK

Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenler için Hazırlanmış Olan "Lezzetli Hikâyeler" Serisindeki Söz Varlığı Unsurları

Vocabulary in the "Lezzetli Hikâyeler" Series Prepared for Learners of Turkish as a Foreign Language

29/45

Esra KÜÇÜKTATIL

Modern Yazar Profili Karşısında Sait Faik ve Sanatçının Bireyselliğini Yıkan Teknoloji: Matbaa

The Technology that Destroys the Individuality of Sait Faik and the Artist in the Face of the Modern Author Profile: Printing

46/56

Nagihan ÇETİN & Özlem MECEK ÇEVİK

Yabancılara Türkçe Öğretimi Materyallerinde Alanında Ön Plana Çıkmış Kişilere Yer Verilmesi Üzerine Bir İnceleme

An Research on Including People who are Prominent in their Field in the Materials of Teaching Turkish to Foreigners

57/72

Erdem HAMARATLI

Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarındaki Tartışmacı Metinlerin İncelenmesi (YEE B2-C1 Ders Kitabı Örneği)

Analysing Argumentative Texts in Turkish Language Teaching to Foreigners Textbooks (Example of YEE B2-C1 Textbook)

Şevval NAR

Konya İli Doğanhisar İlçesi Ağızlarından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar

Contributions to the Compilation Dictionary from the Dialects of Konya Province Doğanhisar District

Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenler için Hazırlanmış Olan “Lezzetli Hikâyeler” Serisindeki Söz Varlığı Unsurları

*Vocabulary in the “Lezzetli Hikâyeler” Series Prepared for Learners of Turkish as a Foreign
Language*

Gökçen GÖÇEN^{1*} , İrem BUDAK^{2*}

¹ Fatih Sultan Mehmet University, İstanbul, Türkiye, ggocen@fsm.edu.tr

² Fatih Sultan Mehmet University, İstanbul, Türkiye, irem.budakk98@gmail.com

Article Info/Makale Bilgisi

Received/Geliş:
18.05.2023
Accepted/Kabul:
30.06.2023
Online/Çevrimiçi:
30.06.2023
*Gökçen GÖÇEN

Öz: Yabancı dil öğretiminde kelimeler, öğrenciler için hem iletişim kurmayı sağlaması hem de hedef dilin konuşulduğu toplumu yansıtmaması açısından önemlidir. Yabancı dilde kelime öğretimi, öğrencilerin dil seviyesine uygun bir şekilde yapılmalıdır. İlk olarak toplum içinde en sık kullanılan kelimelerin öğretimiyle başlayarak somuttan soyuta doğru ilerleyen bir öğretim sürecine yer verilmelidir. Öğretim sürecinde materyallerden yararlanmak da kelime öğretimi kolaylaştırmaktadır. Yapılan çalışmalarda, yabancı dil öğretiminde yalnızca ders kitaplarından ve çalışma kitaplarından yararlanmanın kelime öğretimi için yeterli olmadığı belirtilmektedir. Kelime öğretimi sürecinde yabancı dil öğretmeyi hedefleyen okuma kitaplarından yararlanılması, farklı kelimelerin görülmesi ve toplumun kültürünün tanınması açısından önemlidir. Bu bağlamda Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de okuma kitaplarından yararlanılması öğrencilerin kelime öğrenimlerini desteklemek açısından bir ihtiyaçtır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimini hedefleyen okuma kitaplarının da dilde en sık kullanılan kelimelerle hazırlanması bir gerekliliktir. Sözü edilen ihtiyaç ve gereklilikten hareketle bu çalışmada, Yunus Emre Enstitüsü tarafından Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için oluşturulmuş olan “Lezzetli Hikâyeler” serisindeki 7 kitap nitel durum çalışması yapılarak incelenmiştir. B1 ve B2 seviyesi için oluşturulmuş seride yer alan kelimeler, ikilemeler, atasözleri ve deyimler tespit edilmiştir. Veriler doküman analizi yoluyla toplanmıştır. Kelimelerin kullanım sıklığını belirlemek için CİBAKAYA 2.0 programı kullanılmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda incelenen okuma kitaplarında isimlerden ve fiillerden oluşan kelimelerin sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Bununla birlikte okuma kitaplarında sıkça kullanılan ikileme ve deyimlere yer verildiği, atasözlerinin ise çok az sayıda yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi, Kelime Öğretimi, Söz Varlığı, Yabancılar İçin Hazırlanan Okuma Kitapları

Cite this article/Atıf:
Göçen, G. ve Budak, İ.
(2023) Türkçeyi
Yabancı Dil Olarak
Öğrenenler için
Hazırlanmış Olan
“Lezzetli Hikâyeler”
Serisindeki Söz
Varlığı Unsurları,
Sakarya Dil Dergisi,
1(1) (1-28).

Abstract: In foreign language teaching, words are important for learners both in terms of providing communication and reflecting the society in which the target language is spoken. Vocabulary teaching in a foreign language should be done in accordance with the language level of the learners. First, a teaching process that starts with the teaching of the most frequently used words in the society and progresses from the concrete to the abstract should be included. Using materials in the teaching process also facilitates vocabulary teaching. In the studies conducted, it is stated that using only textbooks and workbooks in foreign language teaching is not sufficient for teaching vocabulary. It is important to use reading books that aim to teach foreign languages in the vocabulary teaching process, to see different words and to recognize the culture of the society. In this context, the use of reading books in teaching Turkish as a foreign language is a necessity in terms of supporting students' vocabulary learning. It is a necessity to prepare reading books that

aim to teach Turkish as a foreign language with the most frequently used words in the language. Based on the aforementioned need and necessity, in this study, 7 books in the "Tasty Stories" series created by Yunus Emre Institute for learners of Turkish as a foreign language were analyzed by conducting a qualitative case study. Words, reduplications, proverbs and idioms in the series created for B1 and B2 levels were determined. Data were collected through document analysis. CIBAKAYA 2.0 program was used to determine the frequency of use of words. As a result of the study, it was seen that the words consisting of nouns and verbs were frequently used in the reading books examined. However, it has been concluded that reduplications and idioms that are frequently used in reading books are included, and proverbs are very few in number.

Keywords: *Teaching Turkish as a Foreign Language, Vocabulary Teaching, Vocabulary, Reading Books Prepared for Foreigners*

Extended English Summary

Words, which help to express emotions, thoughts, wishes by meeting various concepts in a language and provide communication between people, are considered as the most basic tool for understanding and explaining. The fact that individuals who speak Turkish as their mother tongue express themselves with certain words in daily life answers many questions about how to teach vocabulary. The frequency of use of words is one of the issues to be considered in teaching vocabulary. Word frequency shows how much a word is used in the language. It is important to determine "which" words will be taught in teaching a foreign language in general and Turkish as a foreign language in particular (Göçen, 2016). In this determination, the frequency of use of words is taken as a criterion. Teaching Turkish as a foreign language starts with the most frequently used words. In this context, it is an important need to carry out word frequency studies in teaching Turkish as a foreign language. In this study, "What are the vocabulary items in the reading books prepared for learners of Turkish as a foreign language?" question was determined as a research question. Based on the research question, it is aimed to determine the vocabulary elements in the books in the "Tasty Stories" series prepared for learners of Turkish as a foreign language. In this study, answers were sought to the following questions:

1. What is the total and different number of words, reduplications, idioms and proverbs used in the books examined?
2. What are the words in the examined books?
3. What are the reduplications in the examined books?
4. What are the idioms in the examined books?
5. Which are the proverbs in the examined books?

The case study design, one of the qualitative research designs, was used in the research conducted to determine the vocabulary elements in the books in the "Tasty Stories" series prepared for those who learn Turkish as a foreign language. Within the scope of the research, a total of 7 books in the "Tasty Stories" series prepared by Yunus Emre Institute for learners of Turkish as a foreign language in accordance with the B1-B2 level were examined. Within the scope of the research, the frequency of use of words, reduplications, idioms and proverbs in 7 books in the "Tasty Stories" series was determined. Vocabulary-based data on the books were collected by document analysis. The examination of the vocabulary elements in the selected books within the scope of the research was carried out in

accordance with descriptive analysis and content analysis. As a result of the descriptive analysis made on the vocabulary data, it was determined how many vocabulary items were in the examined books. Vocabulary elements were divided into words, reduplication, idioms and proverbs and their frequency of use was determined in accordance with the content analysis. CIBAKAYA in determining the frequency of use of vocabulary items 2.0. program was used. As a result of the study, it was seen that the words consisting of nouns and verbs were frequently used in the reading books examined. However, it has been concluded that reduplications and idioms that are frequently used in reading books are included, and proverbs are very few in number. The reading books reviewed give learners the opportunity to learn new words, reduplications and idioms not found in the textbooks.

1. Giriş

Bir dildeki çeşitli kavramları karşılayarak duyguları, düşünceleri, istekleri ifade etmeye yardımcı olan ve insanlar arasındaki iletişimi sağlayan kelimeler, anlama ve anlatma için en temel araç olarak kabul edilmektedir. Korkmaz'a (1992: 100) göre kelime, bir veya birden fazla heceli ses öbeklerinden oluşmuş, ortak dile sahip kişiler arasında zihinde tek başına kullanıldığında belli bir kavramı karşılayan somut veya belli duyguları ve düşünceleri ifade eden soyut ya da somut ve soyut kavramlar arasında ilişkiyi sağlayan dil birimidir. Kelime, Ergin'in (2009: 95) tanımıyla bir olguyu anlatan, dil bilgisi işlevine sahip olarak tek başına da anlam ifade eden ses veya sesler topluluğudur. Göçen'e (2016: 30) göre ise kelime, zihinde isteğe bağlı şekilde oluşturulan yapay göstergelerdir. Bu tanımlardan hareketle kelimenin, zihinde belli kavramları karşılayan ve kavramlar arasındaki ilişkileri ifade etmeye yarayan bir gösterge olduğunu söylemek mümkündür.

Zihinde ifade edilmek istenen durumları karşılayan kelimelerin kullanımıyla iletişim oluşmaktadır. Zihinde bulunan kelimeler ne denli fazlaysa bireylerin kendilerini ifade etmesi o denli kolay olmaktadır. Zihinde bulunan kelimelerin toplamı "kelime hazinesi" olarak ifade edilmektedir. Korkmaz (1992: 100) kelime hazinesinin dilde yer alan bütün kelimeler olduğunu ifade etmekte ve kelime hazinesini bireyler ile toplumun söz dağarcığında bulunan kelimelerin hepsi olarak tanımlamaktadır. Çiftçi ve Çeçen (2013: 335) ise kelime hazinesinin tanımını bir dilin sahip olduğu ya da bireyin zihninde, dağarcığında bulunan kelimeler topluluğu olarak ifade etmektedir.

Kelime hazinesinde yer alan kelimelerin kullanımında bireyin eğitim durumunun, ilgisinin, yeteneklerinin etkili olduğunu söylemek mümkündür. Kimi bireylerin sınırlı kelimelerle iletişim kurduğu görülürken kimi bireylerin ise geniş bir kelime hazinesiyle iletişim kurduğu görülmektedir. Kelime hazinesinin genişliği iletişimin kaliteli olmasında etkili olsa da nitekim günlük dilde kullanılan kelime sayısı sınırlıdır. Aksan (2000: 19) bir dilde bulunan kelimelerin sayısı ne kadar fazla olursa olsun, biz bu sözcüklerin ne kadarını bilirsek bilelim, günlük konuşmalarda kullandığımız sözcüklerin sayısının, düşünüldüğünden çok daha az olduğunun ve en çok birkaç kelime içinde döndüğünün görüldüğünü belirtmektedir.

Türkçeyi ana dili olarak konuşan bireylerin günlük hayatta belirli kelimelerle kendilerini ifade etmesi kelime öğretiminin nasıl yapılacağı ile ilgili pek çok soruya cevap vermektedir. Kelimelerin kullanım sıklığı, kelime öğretiminde dikkat edilmesi gereken hususlardan birini oluşturmaktadır. Kelime sıklığı, bir kelimenin dilde ne kadar kullanıldığını göstermektedir. Onan'a (2016: 22) göre kelime sıklığı, dildeki sözcüklerin belli dönemlerde sözlü ve yazılı bölümlerde kullanım yoğunluğunu gösterme özelliğine sahiptir. Tağa'nın (2016: 168) ifade ettiğine göre

kelimenin kullanım sıklığı, kelimenin öğretilmeye değer olup olmadığının anlaşılmasını sağlayan bir ölçüttür. Bu ölçütün hizmet ettiği amaç ise, dilde yer alan kelimelerin önemini ve farklı dil etkinliklerinin öğrencilere sağladığı faydayı belirlemektir.

Genel olarak yabancı dil, özel olarak Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde “hangi” sözcüklerin öğretilmesi belirlenmesi önemlidir (Göçen, 2016). Bu belirlemede de kelimelerin kullanım sıklığı ölçüt olarak alınmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine, en sık kullanılan kelimelerle başlanılmaktadır. Barın’a (2003: 313) göre Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde temel söz varlığını tespit ederken en dikkat edilmesi gereken nokta, kelimenin kendisinin Türkçeye ait olması değil, kelimenin sıklıkla kullanılması ve Türklerin kelimeye verdiği anlam zenginliğidir. Bu bağlamda Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kelime sıklığı çalışmalarının yapılması önemli bir ihtiyaçtır.

Alanyazın incelendiğinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik kelime sıklığı çalışmaları yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar ders kitapları (Arslan, 2014; Çelik, 2014; Çiriş ve Arslan 2021; Göçen ve Ataş 2022; Göçen ve Buluş 2022; Göçen ve Seçen 2021; Hayran 2019; Mustafaoğlu, 2018; Özcan ve Tarcan, 2020; Serin, 2017; Yahşi, 2020; Zenci, 2021) ve çalışma kitapları (Göçen ve İleri, 2022; Göçen ve Yatmaz, 2023) üzerinde yapılmıştır. Ders ve çalışma kitapları yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde etkili kaynaklardır. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler için bu kaynaklar öğrenmeyi kolaylaştırıcı niteliktedir. Fakat yalnızca ders ve çalışma kitaplarıyla yapılan bir kelime öğretimi yeterli olmamaktadır. Öğrencilerin daha fazla kelime görmesine ve olay örgüleriyle kelimelerin kullanım amaçlarını kavramasına olanak sağlayan okuma kitaplarından yararlanmak verimli bir dil öğrenimi için gereklidir. Şimşek (2011), Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde okuma metinlerinin önemli rol oynadığını ve öğretimin yalnızca hedeflere uygun, ihtiyaçları karşılayan, nitelikli yardımcı okuma kitaplarıyla desteklenirse asıl hedefine ulaşabileceğini ifade etmektedir. Karatay’a (2007) göre de farklı türlerdeki okuma metinleri, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin karşısına çıkabilecek sosyal, bilimsel, duygusal ve sezgisel ifadeleri en açık şekilde anlatır ve onun Türkçeyi ezbere ve sıg bir biçimde öğrenmesini değil, anlamlı bir şekilde içselleştirmesini sağlar. Buna göre Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde yararlanılabilecek okuma kitapları üzerinde de kelime sıklığı çalışmalarının yapılması önemli bir gerekliliktir.

Alanyazında Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi konusunu içeren okuma kitapları üzerindeki kelime sıklığı çalışmalarının (Aydın, 2015; Göçen ve Aydın 2021; Göçen ve Göker, 2021; Göçen, Gümüş, Kışla ve Güdek, 2020; Göçen, Şen ve Duman, 2020; Göçen ve Yalçın, 2023) olduğu da görülmektedir. Ancak kelime sıklığı çalışmalarında ders kitapları ve çalışma kitaplarına daha çok yer verildiği görülmüştür. Okuma kitabı üzerinde yapılmış olan kelime sıklığı çalışmaları yakın tarihlerde yapılmıştır. Oysaki ders kitapları ve çalışma kitapları üzerinde yapılmış olan çalışmaların geçmiş yıllarda ve daha yakın aralıklarla oluşturulduğu görülmüştür. Okuma kitapları, ders kitaplarına ve çalışma kitaplarına göre daha fazla kelimeyi içinde barındırmaktadır. Öğrenciler okuma kitapları aracılığıyla farklı temalarda farklı kelimeleri görme imkânına sahip olmaktadır. Bu durum kelime hazinesinin zenginleşmesine olanak sağlamaktadır. Bu sebepten hareketle okuma kitapları üzerinde kelime sıklığı çalışmaları yapılması önemli bir ihtiyaçtır.

Bu çalışmada sözü edilen önem, ihtiyaç ve gereklilikten yola çıkılarak “Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için hazırlanmış okuma kitaplarında yer alan söz varlığı öğeleri nelerdir?” sorusu araştırma sorusu olarak belirlenmiştir.

Araştırma sorusundan hareketle çalışmada Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için hazırlanmış olan “Lezzetli Hikâyeler” serisinde yer alan kitaplardaki söz varlığı öğelerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçtan hareketle oluşturulan araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. İncelenen kitaplarda kullanılan toplam ve farklı kelime, ikileme, deyim ve atasözü sayısı nedir?
2. İncelenen kitaplarda yer alan kelimeler hangileridir?
3. İncelenen kitaplarda yer alan ikilemeler hangileridir?
4. İncelenen kitaplarda yer alan deyimler hangileridir?
5. İncelenen kitaplarda yer alan atasözleri hangileridir?

Yapılan çalışma Türklere ait yeme içme kültürüne ait kelimeleri bir bütünlük içinde ortaya koyması ve bu kelimelerin kullanım sıklıklarının göstermesi bakımından önemlidir. Araştırmanın Türkçeyi yabancı dil olarak öğretenlere, ilgili alandaki araştırmacılara ve materyal hazırlayıcılara öğretim sürecinde kelimelerin öğretimi ve seçimi konusunda yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte incelenen okuma kitaplarının pek çok kültürel öğeyi barındırıyor olması sebebiyle yapılan çalışma Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanına kültür aktarımı konusunda da katkı sağlayacaktır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere yönelik hazırlanan “Lezzetli Hikâyeler” serisinde yer alan kitaplardaki söz varlığı öğelerinin belirlenmesi amacından hareketle yapılan incelemede nitel araştırma desenlerinden olan durum çalışması deseninden yararlanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e (2016: 77) göre nitel durum çalışmasının en önemli özelliği bir ya da birden fazla durumun derinlemesine araştırılmasıdır.” Bu araştırmada “Lezzetli Hikâyeler” serisinde yer alan kitaplar derinlemesine incelenmiş olup kitaplardaki kelime, ikileme, deyim, atasözü gibi söz varlığı öğeleri tespit edilmiştir.

2.2. İncelenen Dokümanlar

Söz varlığı öğelerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada Yunus Emre Enstitüsü tarafından 1 Kasım 2021 tarihinde yayımlanan Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için hazırlanmış olan “Lezzetli Hikâyeler” serisindeki 7 kitap incelenmiştir. Çalışmada bu kitapların seçilmesinde kitaplarda yer alan farklı kelimelerin çokluğu ve kitapların kültürel öğeleri içermesi etkili olmuştur. B1 ve B2 seviyesine uygun olarak hazırlanan kitapların isimleri Tablo 1 ile şu şekilde gösterilebilir:

Kitap İsmi	Sayfa Sayısı
Büyük İkramiye	40
Mutluluk	34
Çoğalan Sıfır	36
Ustanın Sırrı	48
Kuru İncir	40
Beyaz Dilek	40
Acı Kan	52

Tablo 1 : “Lezzetli Hikâyeler” Serisinde Yer Alan Kitaplar

Tablo 1’de de görüldüğü gibi araştırma kapsamında Yunus Emre Enstitüsü tarafından B1-B2 seviyesine uygun olarak Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için hazırlanmış olan “Lezzetli Hikâyeler” serisindeki toplam 7 kitap ele alınmıştır.

2.3. Veri Toplama Süreci ve Aracı

Yapılan çalışmada “Lezzetli Hikâyeler” serisinde yer alan 7 kitaptaki kelimelerin, ikilemelerin, deyimlerin ve atasözlerinin kullanım sıklığı tespit edilmiştir. Bu tespit süreci öncelikle kitapların temin edilmesi ile başlamıştır. Her bir kitabın ayrı bir Word belgesi hâline getirilmesiyle birlikte metinler üzerindeki analiz süreci başlamıştır.

Kitaplar üzerindeki söz varlığına dayalı veriler doküman analizi ile toplanmıştır. Karasar (2005) doküman analizinin, belirli bir amaca dayanarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsadığını ifade etmektedir.

2.4. Verilerin Analizi

Yapılan çalışmada incelenen kitaplardaki söz varlığı öğelerinin incelenmesi betimsel analize ve içerik analizine uygun olarak yapılmıştır. Söz varlığı verileri üzerinde yapılan betimsel analiz sonucunda incelenen kitaplarda ne kadar söz varlığı öğesinin olduğu tespit edilmiştir. Söz varlığı öğelerinin kelime, ikileme, deyim ve atasözleri gruplarına ayrılarak kullanım sıklıklarının belirlenmesi ise içerik analizine uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Verilerin analizi süreci metin belgelerinin hatalar açısından incelenmesiyle başlamıştır. Çünkü Ölker’e (2011, s. 53) göre kelimelerin sayımı yapılmadan önce sayısal verileri etkileyecek metin hatalarının temizlenmesi gerekmektedir. Bu inceleme sürecinde söz varlığı inceleme alanına dâhil olmayan görseller, sayfa ve alıştırma numaraları gibi unsurlar da metin üzerinden silinmiştir.

Söz varlığı öğelerinin kullanım sıklıklarının tespitinde CİBAKAYA 2.0. programından yararlanılmıştır. CİBAKAYA 2.0 programı kelimelerin program içindeki dosyaya aktarılması ile bir hesaplama yaparak farklı kelimeleri ve bu kelimelerin sıklığını belirleyip bir liste oluşturmaktadır.

Her bir kitap için söz varlığı öğeleri belirlenirken Baş’ın (2011) sıklık çalışmalarına yönelik sunduğu ölçütlerle birlikte Kurdayıoğlu ve Karadağ’ın (2005) sözcükleri inceleme biçimi olarak öne sürdüğü “taban” yaklaşımından yola çıkılarak şu işlemler yapılmıştır:

1. Okuma kitaplarında bulunan görsellerin, sayfa numaralarının, özel bir anlamı karşılamayan tarihlerin ve özel isimlerin tümü metinden silinmiştir.
2. Metinde bulunan basamak sayıları yazılı hâlde gösterilip “+” işaretiyle birleştirilerek yazılmıştır.
3. İsimlerde yer alan çekim ekleri ve fiillerde yer alan olumsuzluk ekleri, zaman ekleri ve şahıs ekleriyle birlikte isim-fiil ekleri hariç tüm fiilimsi ekleri kaldırılmıştır.
4. Beraber kullanıldığında yeni bir anlamı karşılamayan isimler, fiiller, ikilemeler, deyimler ve atasözleri birleşik yazılmış; birlikte yazılması gereken kelimeler “+” işareti ile birleştirilmiştir.
5. Her fiil, sonuna “-” işareti getirilerek yazılmıştır.

Metin belgelerinin son hâlimden hareketle ilgili program kullanılarak söz varlığının kullanım sıklığına ulaşılmıştır. Her bir söz varlığı ögesi için ayrı MS Excel belgeleri oluşturularak listeler kullanım sıklığı çok olandan az olana doğru sıralanmıştır. Elde edilen kullanım sıklığı listeleri tablolar şeklinde bulgular kısmında gösterilmiştir.

3. Bulgular

Bu kısımda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için hazırlanmış olan “Lezzetli Hikâyeler” serisini oluşturan kitaplardaki söz varlığı öğelerinin belirlenmesi amacıyla ortaya koyulan araştırmadan elde edilen veriler sunulmaktadır. Veriler, kitaplarda bulunan söz varlığı öğelerinin sayısı ve bunların neler olduğuna yönelik bilgiler olmak üzere ayrı başlıklar hâlinde verilmiştir.

3.1. İncelenen Kitaplardaki Toplam ve Farklı Kelimelerin, İkilemelerin, Deyimlerin ve Atasözlerinin Sayısına Yönelik Bulgular ve Yorum

Bu kısımda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere yönelik hazırlanmış toplam 7 kitaptaki sözcüklerin, ikilemelerin, atasözlerinin ile deyimlerin toplam ve farklı kullanım sayısı sunulmaktadır. Çalışmada incelenen kitaplardaki toplam ve farklı sözcük, ikileme, deyim ve atasözü ile ilgili sayısal veriler Tablo 2 ile şu şekilde gösterilebilir:

Tür	Toplam	Farklı	Sözcük Kat Sayısı (Farklı/Toplam)
Kelime	15190	2014	0,132
İkileme	36	17	0,472
Deyim	220	106	0,481
Atasözü	1	1	1
Toplam	15448	2139	0,138

Tablo 2 : İncelenen Okuma Kitaplarındaki Toplam ve Farklı Kelime, İkileme, Deyim, Atasözü Sayısı

Tablo 2’de verilen bilgilere göre incelenen 7 kitapta birbirinden farklı 2139 söz varlığı ögesi toplamda 15448 kez olmak üzere kullanılmıştır. Farklı kelime sayısının toplam kelime sayısına bölünmesiyle elde edilen kelime kat sayısı 0,138’dir. Bu sonuca göre kitaplarda bulunan söz varlığı öğelerinin sıkça tekrar ettiği söylenebilmektedir. İncelenen kitaplarda en fazla isim ve fiillerden oluşan kelimelerin bulunduğu, en az ise atasözlerine yer verildiği anlaşılmaktadır.

Kitaplarda yer alan toplam kelime sayısının 15190 ve farklı kelime sayısının ise 2014 olduğu görülmektedir. Kelime kat sayısının ise 0,132 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kelime kat sayısına göre isim ve fiillerden oluşan kelimelerin sıklıkla tekrar ettiğini söylemek mümkündür.

Kitaplardaki toplam ikileme sayısının 36 ve farklı ikileme sayısının ise 17 olduğu görülmektedir. Kitaplardaki ikileme kat sayısı 0,472’dir. Bu oran kitaplardaki farklı ikilemelerin ortalama 2’şer defa tekrar ettiğini göstermektedir.

Kitaplardaki deyimlerin toplam sayısı 220, farklı deyim sayısı ise 106’dır. Kitaplardaki deyim kat sayısı ise 0,481’dir. Bunun sonucunda kitaplarda bulunan deyimlerin az sayıda tekrar ettiği söylenebilmektedir.

Kitaplardaki toplam atasözü sayısı ise 1’dir. Kitaplarda yer alan atasözü tekrar edilmeden kullanılmıştır.

3.2. İncelenen Kitaplarda Yer Alan Kelimelere Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırma kapsamında ele alınan 7 kitapta hangi kelimelerin olduğu ve bunların hangi kullanım sıklığıyla kitaplarda yer aldığı Ek 1’de gösterilmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen kitaplarda en çok kullanılan 20 kelime ve bunların kullanım sıklığı Tablo 3 ile şu şekilde gösterilebilir:

Kelime	<i>f</i>
bir	424
da	333
bu	315
ve	284
o	247
ben	237
ol-	214
de-	191
ile	151
çok	150
ne	143
sonra	139
gel-	133
için	107
ama	101
yap-	92
söyle-	85
kim	79
anne	77
var	76

Tablo 3 : İncelenen Kitaplarda En Sık Kullanılan İlk 20 Kelime

Tablo 3’e göre incelenen kitaplarda en sık kullanılan kelimenin “bir” kelimesi olduğu görülmektedir. “bir” kelimesi kitaplarda 424 defa kullanılmıştır. Kitaplarda en sık kullanılan fiil ise “ol-” fiilidir. “ol-” fiili kitaplarda 214 defa tekrar etmiştir.

İncelenen toplam 7 kitapta en fazla yer verilen ilk 10 kelime şu şekilde sıralanmaktadır: bir, da, bu, ve, o, ben, ol-, de-, ile, çok

Araştırma kapsamında incelenen kitaplarda en sık tekrar edilen 20 kelimenin 4’ünün fiil, 16’sının ise isim soylu kelimeler olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre “Lezzetli Hikâyeler” serisinde en sık kullanılan kelimelerin isim soylu kelimeler olduğu söylenebilir.

3.4. İncelenen Kitaplarda Yer Alan İkilemelere Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırma kapsamında ele alınan kitaplarda kullanılan ikilemeler ve bunların kullanım sıklıkları Tablo 4 ile şu şekilde gösterilebilir:

İkileme	<i>f</i>
hem hem de	9

yavaş yavaş	5
ne ne de	3
gece gündüz	2
gizli gizli	2
hem hem	2
uzun uzun	2
bir yandan bir yandan	1
bol bol	1
ince ince	1
kolay kolay	1
pır pır	1
pırl pırl	1
sık sık	1
sile sile	1
sorgusuz sualsiz	1
uslu uslu	1
ya ya da	1

Tablo 4 : İncelenen Kitaplarda Kullanılan İkilemeler

Tablo 4'e göre incelenen kitaplarda yer alan ikilemeler gösterilmiştir. En çok kullanılan ilk 10 ikileme ise şu şekilde sıralanmaktadır: *hem...hem de, yavaş yavaş, ne...ne de, gece gündüz, gizli gizli, hem...hem, uzun uzun, bir yandan...bir yandan, bol bol, ince ince.*

Elde edilen bulgulara göre en fazla tekrar eden ikileme “hem... hem” ikilemesidir. Bu ikilemenin 11 defa tekrar ettiği görülmektedir.

Tablo 4'te yer alan ikilemelerin aynı kelimelerin tekrarıyla ve zıt anlam içeren kelimelerle oluşturulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.5. İncelenen Kitaplarda Yer Alan Deyimlere Yönelik Bulgu ve Yorum

Çalışmada ele alınan kitaplarda kullanılan deyimler ve bunların kullanım sıklıkları Tablo 5 ile şu şekilde gösterilebilir:

Deyim	f
fark etmek	11
sağ ol-	11
içeri girmek	9
geri dönmek	7
hoş bulduk	6
hoş geldin	6
tadına bakmak	6
dışarı çıkmak	5
güneş doğmak	5
söz vermek	5
zorunda kalmak	5
afiyet olsun	4
altını çizmek	4
karar vermek	4
sır vermek	4
yola çıkmak	4
aklına bir şey gelmek	3
boş kalmak	3
donup kalmak	3

emin olmak	3
geç kalmak	3
gün doğmak	3
hoşuna gitmek	3
kim bilir	3
uykusu gelmek	3
akıp gitmek	2
ayağa kalkmak	2
davet etmek	2
dikkat çekmek	2
gözleri dolmak	2
haberi olmak	2
huzur vermek	2
içinden gelmek	2
idare etmek	2
iş yapmak	2
kıpkırmızı olmak	2
nefes almak	2
saygı duymak	2
vakit geçirmek	2
yer değiştirmek	2
yok olmak	2
alın teri dökmek	1
allah bilir	1
başına geçmek	1
bereket versin	1
dert anlatmak	1
dolup taşmak	1
düşünceye dalmak	1
farkına varmak	1
fazla gelmek	1
fena değil	1
fırsatı kaçırmak	1
fiyat vermek	1
geçmiş olsun-	1
geri vermek	1
göç etmek	1
gönül vermek	1
gözü gibi bakmak	1
haber vermek	1
hak vermek	1
halden anlamak	1
hayatına girmek	1
hayran kalmak	1
helal olsun	1
hizmet etmek	1
ısrar etmek	1
içi rahat etmek	1
içine çekmek	1
ihtiyaç duymak	1
kaleme almak	1
karar kılmak	1
kolları sıvamak	1
konuk olmak	1
mümkün olmak	1

ne demek	1
not etmek	1
ortadan kaybolmak	1
ortaya çıkmak	1
özür dilemek	1
parmak kaldırmak	1
peşine takılmak	1
pır pır etmek	1
sadık kalmak	1
sağlıkla kal-	1
sen bilirsin	1
serinlik vermek	1
sipariş vermek	1
son vermek	1
söz etmek	1
su gibi geçmek	1
sürpriz yapmak	1
şansı dönmek	1
şehit olmak	1
taburcu etmek	1
tadını çıkarmak	1
tehdit etmek	1
ter dökmek	1
teselli etmek	1
uykusuz kalmak	1
uykuya dalmak	1
yol aramak	1
yuva kurmak	1
ziyaret etmek	1

Tablo 5 : İncelenen Kitaplarda Kullanılan Deyimler

Tablo 5’te “Lezzetli Hikâyeler” serisindeki deyimler yer almaktadır. Tablo 5’e göre en fazla kullanılan 10 deyim şunlardır: *Fark etmek, sağ ol-, içeri girmek, geri dönmek, hoş bulduk, hoş geldin, tadına bakmak, dışarı çıkmak, güneş doğmak, söz vermek.*

Ulaşılan sonuçlara göre “fark etmek” ve “sağ ol-” deyimleri kitaplarda 11 defa tekrarlanarak en sık kullanılan deyimler olmuştur.

Kitaplarda yer alan deyimlerin daha çok birleşik kelimelerle oluşmuş deyimler olduğunu söylemek mümkündür. “ter dökmek” gibi mecaz anlamlı deyimlere de az sayıda da olsa yer verilmiştir.

3.6. İncelenen Kitaplarda Yer Alan Atasözlerine Yönelik Bulgular ve Yorum

Yapılan çalışmada ele alınan kitaplarda kullanılan atasözleri ve bunların kullanım sıklıkları tablo 6 ile şu şekilde gösterilebilir:

Atasözü	f
Misafir umduğunu değil bulduğunu yer	1

Tablo 6 : İncelenen Kitaplarda Kullanılan Atasözleri

Tablo 6’ya göre çalışma kapsamında incelenen kitaplarda 1 atasözünün yer aldığı tespit edilmiştir. Bu atasözünün “Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer.” atasözü olduğu görülmektedir.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Kelime sıklığı üzerinde yapılan çalışmalar, kelime öğretimine önemli bir katkı sağlamaktadır. Çeşitli kitapların incelendiği ve söz varlığı öğelerinin belirlendiği bu araştırmalar, hangi kelimelerin öncelikli olarak öğretileceğine, hangi kelimelerin hangi dil seviyesinde ve ne kadar öğretileceğine katkı sağlamaktadır. Bu araştırmada da Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere yönelik hazırlanmış “Lezzetli Hikâyeler” serisini oluşturan kitaplardaki söz varlığı öğelerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yapılan çalışma sonucunda incelenen okuma kitaplarında farklı olarak 2139 söz varlığı ögesi ile karşılaşılmıştır. Bu söz varlığı öğeleri tekrar ederek toplamda 15448 kez okuma kitaplarında yer almıştır. Okuma kitaplarında bu söz varlığı öğelerinden en çok isim ve fiilden oluşan kelimelere ulaşılmıştır. Farklı kelimelerin oranını toplam kelimelerin oranına bölme yöntemiyle tespit edilen kelime kat sayısı ise 0,138’dir. Bulunan kat sayı oranına göre, kitaplardaki kelimelerin sıklıkla tekrar ettiğini söylemek mümkündür. Aynı kelimelerin sıklıkla tekrar etmesi öğrencinin o kelimeyi çokça görmesini ve böylelikle hatırlamasını sağlayarak kelimelerin hafızaya kalıcı olarak yerleşmesine olanak sağlamaktadır. Ancak incelenen kitapların hedef kitlesinin B1-B2 seviyesinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler olduğu düşünüldüğünde ve bu seviyede öğrencilerin daha çok yeni kelimeler öğrenmesi hedeflendiğinden kelimelerin daha az tekrar etmesi, öğrencilerin daha çok yeni kelimeyle karşılaşması beklenmektedir. Bu bağlamda B1-B2 seviyesinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere yönelik hazırlanan okuma kitaplarında yeni kelimelere daha çok yer verilebilir.

Araştırma kapsamında okuma kitaplarında yer alan söz varlığının büyük bir kısmının isim ve fiillerden oluştuğu görülmektedir. Kitaplarda en sık kullanılan 10 sözcüğün “*bir, da, bu, ve, o, ben, ol-, de-, ile, çok*” kelimeleri olduğu tespit edilmiştir. İlgili alanda daha önceden yapılmış diğer çalışmalarda da (Göçen ve Ataş, 2022; Göçen ve Buluş, 2022; Göçen, Şen ve Duman, 2020; Hayran, 2019) en sık kullanılan kelimelerin yapılan çalışmada tespit edilen kelimeler ile örtüştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde kelime öğretimine ilk olarak bu kelimelerden başlanılmasının faydalı olacağını göstermektedir.

Yapılan çalışmada okuma kitaplarında yer alan kelimelerin türleri incelendiğinde bu kelimelerin daha çok isimlerden oluşan kelimeler olduğu görülmüştür. Fiillerden oluşan kelimelere de çokça yer verilmiştir. Okuma kitaplarında kelimelerin büyük bir kısmını basit yapıli isimler oluşturmaktadır. İncelenen kitapların B1-B2 seviyesi için hazırlandığı göz önünde bulundurulduğunda okuma kitaplarında daha fazla türemiş ve birleşik yapıli kelimelere yer verilmesi beklenilmektedir. Bu bağlamda B1-B2 seviyesinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere yönelik hazırlanan okuma kitaplarında yeni türemiş ve birleşik yapıli kelimelere daha çok yer verilebilir.

İncelenen okuma kitaplarının her birinde farklı temalarla ve bu temalardaki konuları içeren yeni kelimelerle karşılaşılmıştır. Bu kelimelere bakıldığında ve söz varlığının ele alındığı önceki çalışmalarla karşılaştırıldığında İstanbul, Yeni Hitit, Gazi yabancılar için Türkçe ders kitaplarında (Göçen, 2016) “*çil, ud, leğen, külah, heybetli, çiğdem, bostan, aşçıbaşı, ay çekirdeği, kayın ağacı, kendine has, uluma, zarafet*” kelimelerinin yer almadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda incelenen okuma kitaplarının öğrencilere ders kitaplarında bulunmayan yeni kelimeleri öğrenme fırsatı verdiğini söylemek mümkündür.

Araştırma kapsamında okuma kitaplarında yer alan ikilemelerin sayısı incelendiğinde bu oranın kelimelere göre oldukça az olduğu görülmüştür. Okuma kitaplarında geçen farklı ikilemelerin sayısı 17'dir. Bu ikilemeler 36 defa tekrar etmiştir. Bu sayılara göre elde edilen ikileme kat sayısının 0,472 olması ikilemelerin kelimelere göre daha az tekrar ettiğini göstermektedir. İkilemelerin, kelimelere göre öğrenilmesi daha zor söz varlığı öğeleri olduğu düşünüldüğünde kitaplarda yer alan ikilemelerin daha sık tekrar etmesi gereğinden söz edilebilir.

Yapılan çalışmada en sık kullanılan ikilemelerin “*hem...hem de, yavaş yavaş, ne...ne de, gece gündüz, gizli gizli, hem...hem, uzun uzun, bir yandan...bir yandan, bol bol, ince ince*” ikilemeleri olduğu görülmüştür. Bu ikilemeler, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanındaki Türkçe ders ve okuma kitapları ile yapılan söz varlığı çalışmalarında da (Bağcı ve Özdemir, 2021; Göçen, 2016; Göçen, Karabulut, Yıldız Memiş ve Darama, 2020;) en sık kullanılan ikilemeler olarak belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında okuma kitaplarında yer alan ikilemelerin yeni ikilemeler olma durumu incelendiğinde “*pır pır*” ikilemesinin öğrenci için yeni bir ikileme olduğunu söylemek mümkündür. Bu ikilemenin Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında en sık kullanılan İstanbul, Yeni Hitit, Gazi Türkçe ders kitaplarında bulunmadığı Göçen'in (2016) çalışmasının incelenmesi sonucunda görülmüştür. Bu bağlamda incelenen okuma kitaplarının öğrencilere ders kitaplarında bulunmayan yeni ikilemeleri öğrenme fırsatı verdiğini söylemek mümkündür.

Araştırma kapsamında okuma kitaplarında yer alan deyimlerin sayısı incelendiğinde farklı olarak 106 adet deyim, toplamda ise 220 adet deyim ulaşılmıştır. Bu deyimlerin kat sayısı ise 0,481'dir. Bu kat sayı oranına göre incelenen okuma kitaplarında deyimlerin fazla sayıda tekrar etmediğini söylemek mümkündür. Deyimlerin mecaz anlam taşıyan ifadeler olduğu ve kelimelere göre dilde daha az maruz kalınan ve kullanılan yapılar olduğu düşünüldüğünde öğrencilerin yeni deyimleri öğrenebilmeleri için kullanılan deyimlerin kitaplarda daha çok tekrar etmesi beklenmektedir. Bu bağlamda B1-B2 seviyesinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere yönelik hazırlanan okuma kitaplarında daha çok tekrar eden deyimlere yer verilebilir.

Araştırma kapsamında okuma kitaplarında yer alan deyimlerin tekrar durumu incelendiğinde en sık tekrar edilen 10 deyim “*fark etmek, sağ ol-, içeri girmek, geri dönmek, hoş bulduk, hoş geldin, tadına bakmak, dışarı çıkmak, güneş doğmak, söz vermek*” deyimleri olduğu tespit edilmiştir. Okuma kitaplarında en sık kullanılan deyimlerin alanda yapılan çalışmalarda da (Göçen, 2016; Göçen, Karabulut, Yıldız Memiş ve Darama, 2020) sıklıkla kullanılan deyimler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okuma kitaplarında bulunan deyimlerin türlerine bakıldığında deyimlerin genellikle birleşik yapılarla oluşturulan deyimler olduğu görülmüştür. Bunun yanında mecaz anlam içeren “*ter dökmek, gözleri dolmak, gözü gibi bakmak*” deyimlerine de az sayıda da olsa yer verilmiştir. Okuma kitaplarının B1-B2 seviyesi için hazırlandığı göz önünde bulundurulursa öğrencilerin kelime hazinelerine katkı sağlaması bakımından kitaplarda mecaz anlamlı deyimlerin daha çok kullanılması beklenmektedir.

Araştırma kapsamında okuma kitaplarında yer alan atasözlerinin sayısı incelendiğinde yalnızca 1 adet atasözüne rastlanmıştır. Bu atasözü “*Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer.*” atasözüdür. Alanda yapılan diğer çalışmalarda da (Göçen ve Aydın, 2021; Göçen, Karabulut, Yıldız Memiş ve Darama, 2020) atasözlerine rastlanmadığı görülmüştür. İncelenen okuma kitaplarının B1-B2 seviyesinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere yönelik hazırlandığı düşünüldüğünde hazırlanan okuma kitaplarında atasözünün daha çok yer alması beklenmektedir. Bu

bağlamda B1-B2 seviyesinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere yönelik hazırlanan okuma kitaplarında atasözüne daha çok yer verilebilir.

Sonuç olarak yapılan çalışmada ele alınan kitaplardan elde edilen verilere göre incelenen okuma kitapları Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere yeni kelimeleri kazandıracak niteliktedir. Bununla birlikte incelenen kitaplarda var olan kelimelerin kullanım sıklıklarının hangi kelimelerin daha önce öğretileceği konusunda da ilgili alanda öğreticilere ve araştırmacılara yol göstereceği düşünülmektedir. Yapılan çalışmayla benzer şekilde farklı okuma kitapları üzerinde yapılacak söz varlığı ve bunların kullanım sıklığı çalışmaları, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında dil düzeylerine uygun kelime sıklık listelerinin hazırlanmasına katkı sağlayacaktır.

Makale Bilgi Formu

Makale Bilgisi: Makale özgün bir araştırma makalesidir.

Yazarların Katkıları: Yazarların ikisinin de araştırmaya katkı oranı %50'dir.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Telif Hakkı Bildirimi: Dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakları yazarlara aittir ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayınlanmaktadır.

Destekleyen/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu, özel veya kar amacı gütmeyen kuruluştan hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Bu araştırma metinler üzerinde gerçekleştirildiğinden etik kurul iznine ihtiyaç yoktur.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır. Herhangi bir intihal tespit edilmemiştir.

Kaynakça

- Aksan, D. (2000). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dil bilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Arslan, N. (2014). *Yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarında söz varlığı unsurlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Aydın, M. (2015). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders ve okuma kitaplarındaki kelime sıklığı ve seviyelere göre sözcük hazinesi çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Barın, E. (2003). Yabancılara Türkçenin öğretiminde temel söz varlığının önemi. *TÜBAR*, (13), 311-317.
- Baş, B. (2011). *Söz varlığı ile ilgili çalışmalarda kullanılacak ölçütler*. *TÜBAR*, XXIX, 27-61
- Çelik, S. (2014) *Yabancı dil olarak Almanca ve Türkçe öğretimi A1 ve A2 seviyesindeki ders kitaplarında kullanılan söz varlığının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çiftçi, Ö., ve Çeçen, M. A. (2013). Kelime öğretimi. A. Güzel ve H. Karatay (Ed.), *Türkçe öğretimi el kitabı* (ss. 335-350). Ankara: Pegem Yayınları.

- Çiriş, M., ve Arslan, M. (2021). Ortak Avrupa Dil Referansı bağlamında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan Yağmur ders kitaplarının kelime sıklığı açısından incelenmesi. *Journal of Research In Turkic Languages*, 3(2), 51-61.
- Ergin, M. (2009). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım.
- Göçen, G. (2016). *Yabancılar için hazırlanan Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığı ile Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin yazılı anlatımlarındaki söz varlığı*. Yayımlanmamış doktora tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Göçen, G., ve Aydın, E. (2021). Yabancılar için hazırlanmış Türkçe okuma kitaplarındaki söz varlığı: Çocuk Hikâyeleri Dizisi A1-A2 örneği. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 4(1), 93-126.
- Göçen, G., ve Ataş, N. (2022). “ABC Çocuklar İçin Türkçe (A1)” ders kitabındaki söz varlığı unsurları. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, 3(4), 207-225.
- Göçen, G., ve Buluş, F. (2022). Yabancılar için “Hayat Boyu Türkçe” ders kitaplarında yer alan söz varlığı unsurları. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, (Ö1), 70-87.
- Göçen, G., ve Göker, M. (2021). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan okuma kitaplarındaki söz varlığı öğelerinin incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö10), 407-446. doi: 10.29000/rumelide.1011968
- Gökçen, G., Gümüş, B., Kışla, C., ve Güdek, G. (2020). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için hazırlanan okuma kitaplarında yer alan sözcüklerin incelenmesi. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, 1(1), 33-63.
- Göçen, G., ve İleri, A. (2022). Yabancı öğrenciler için Türkçe çalışma kitaplarındaki söz varlığı unsurları. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, (Ö1), 226-246.
- Göçen, G., ve Seçen, B. (2021). Yabancılar için hazırlanmış “Galata (A2)” Türkçe ders kitabındaki söz varlığı unsurlarının belirlenmesi. *Eğitimde Mükemmeliyet Araştırmaları Kongresi (EMAK-2021)*, 18-19 Aralık 2021, Çevrim İçi.
- Göçen, G., Şen, B., ve Duman, S. (2020). Yabancılar için Türkçe okuma kitaplarındaki isim soylu kelimelerin kullanım sıklığı. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, (21), 46-73.
- Göçen, G., ve Yalçın, Ş. (2023). “Türkçenin Sesi Yunus Emre (C1-C2)” okuma kitabındaki söz varlığı unsurları. *Journal of Sustainable Education Studies*, (Ö2), 144-160.
- Göçen, G., ve Yatmaz, H. (2023). “ABC Çocuklar İçin Türkçe (A2)” çalışma kitaplarındaki söz varlığı unsurları. *Journal of Sustainable Education Studies*, (Ö2), 161-179.
- Hayran, T. (2019) *Yabancılar için hazırlanan Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında söz varlığına yönelik bir inceleme*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.

- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 141-153.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kurudayıoğlu, M., ve Karadağ, Ö. (2005). Kelime hazinesi çalışmaları açısından kelime kavramı üzerine bir değerlendirme. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 293-307.
- Mustafaoğlu, R. (2018) *Yabancı dil olarak İngilizce ve Türkçe öğretimi A1 ve A2 seviyesindeki ders kitaplarının söz varlığı bakımından karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Onan, B. (2016). Söz varlığı terminolojisi üzerine bir analiz çalışması. *Millî Eğitim Dergisi*, 210, 11-29.
- Ölker, G. (2011). Sözlük türleri ve kelime sıklığı sözlüğü üzerine. *Dil Araştırmaları*, 9(9), 45-60.
- Özcan, E., ve Tarcan, Ö. D. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki okuma metinlerinde yer alan sözcüklerin sıklık görünüşleri. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 72-80.
- Serin, N. (2017). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için hazırlanmış ders kitapları ile bu kitapları kullanan öğrencilerin söz varlığının karşılaştırılması*. Yayımlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Şimşek, P. (2011). *Yabancılar Türkçe öğretiminde okuma metinleri ve yardımcı okuma kitapları üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Tağa, T. (2016). Kelime öğretiminde hedef kelimelerin belirlenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 45(210), 163-177.
- Yahşi, Ö. (2020) *Yabancılar Türkçe öğretiminde temel düzey söz varlığını belirleme: Yabancılar için hazırlanan Türkçe ders kitapları ile Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin yazılı ve sözlü anlatım uygulamalarında söz varlığı*. Yayımlanmamış doktora tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Zenci, S. Ç. (2021). İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim setindeki sözcük listelerinin değerlendirilmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4(Özel Sayısı), 1-14.

Ekler

Ek 1. İncelenen Kitaplarda Yer Alan Kelimeler

Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
bir	424	o	247	ile	151	gel-	133
da	333	ben	237	çok	150	için	107
bu	315	ol-	214	ne	143	ama	101
ve	284	de-	191	sonra	139	yap-	92

Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
söyle-	85	ver-	44	uygun	30	bırak-	20
kim	79	el	43	ara-	29	bilgi	20
anne	77	onlar	43	ön	29	biri	20
var	76	aynı	42	pastırma	29	doldur-	20
usta	73	bilet	42	yüz	29	küçük	20
baba	72	yine	42	şimdi	29	oğul	20
dükkan	72	yoğurt	42	birlikte	28	siz	20
daha	69	doğru	41	dön-	28	at-	19
git-	69	ilk	41	et-	28	bayram	19
yıl	66	sor-	41	ki	28	bütün	19
iste-	65	süt	41	yok	28	gir-	19
bak-	64	yer	41	biz	27	hiçbir	19
en	64	biraz	40	koy-	27	sana	19
bana	63	çık-	39	ona	27	tarif	19
gün	63	çünkü	39	soru	27	an	18
başla-	62	hazırla-	37	şöyle	27	götür-	18
iç	62	hikaye	37	anlat-	26	işte	18
bil-	61	geç-	37	kal-	26	sebepe	18
amca	60	anla-	36	anlam	25	tezgah	18
gör-	59	öğren-	36	böyle	25	yani	18
gibi	59	ev	35	öyle	25	yaşlı	18
şey	58	hangi	35	et	24	birkaç	17
her	58	kahvaltı	35	ne zaman	24	çay	17
al-	56	sır	35	saat	24	dur-	17
dondurma	56	yan	35	sev-	24	eski	17
insan	55	bekle-	34	teyze	24	hayat	17
kadar	55	bey	34	nerede	23	mutfak	17
nasıl	55	büyük	34	sıra	23	yeniden	17
mi	55	ses	34	uyu-	23	bazen	16
değil	52	ara	33	boşluk	22	dondurmacı	16
simit	52	göre	33	bura	22	erken	16
zaman	52	konuş-	33	diye	22	hep	16
ise	51	müşteri	33	dost	22	koyun	16
babanne	50	cümle	32	kadın	22	oku-	16
önce	50	güzel	32	maraş	22	sadece	16
sen	50	hiç	32	dondurması	22	şehir	16
aşağı	49	sabah	32	metin	22	adam	15
ye-	49	bile	31	yaz-	22	akşam	15
kız	47	düşün-	31	zeytin	22	aslında	15
lokum	47	gece	31	başka	21	baş	15
bul-	46	otur-	31	burada	21	bazı	15
kendi	45	çalış-	30	kuru yemiş	21	dağ	15
sözcük	45	duy-	30	neden	21	durum	15
çocuk	44	iki	30	tam	21	dünya	15
iş	44	iyi	30	aç-	20	fazla	15
				ad	20		

Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
gülümse-	15	değerli	12	çıkarc-	10	neredeysel	9
kimse	15	devam et-	12	dolu	10	sağ	9
kullan-	15	evet	12	dün	10	salon	9
masa	15	hatırla-	12	farklı	10	seminer	9
mutlu ol-	15	kan	12	gerçekten	10	sıfır	9
simitçi	15	kuru incir	12	göster-	10	son	9
tat	15	lazım	12	hal	10	şu	9
unut-	15	mutluluk	12	izle-	10	tamam	9
veril-	15	salep	12	keçi sütü	10	tek	9
yapıl-	15	sofra	12	kuşçu	10	utan-	9
dışarı	14	süre	12	nere	10	var-	9
dilek	14	tabak	12	öğretmen	10	yemiş	9
hisset-	14	tepsi	12	özellik	10	yerine	9
kahvaltı et-	14	uzun	12	paylaş-	10	yetiş-	9
kalabalık	14	yaşa-	12	san-	10	yıllarca	9
okul	14	ayrıl-	11	sanki	10	hem hem de	9
pek	14	az	11	sevgili	10	içeri girmek	9
söz varlığı	14	bahset-	11	sevinç	10	allah	8
şaşır-	14	çoğu	11	su	10	arka	8
tanı-	14	duygu	11	tanrı	10	art-	8
tut-	14	gül-	11	teşekkür et-	10	aşçıbaşı	8
uyan-	14	hepsi	11	ulaş-	10	beyaz	8
yamak	14	ifade	11	yarın	10	cevapla-	8
yiyecek	14	kalk-	11	yemek	10	çocukluk	8
acı	13	kap	11	yol	10	fırın	8
araba	13	koş-	11	yorgun	10	gönder-	8
boyunca	13	maya	11	akıl	9	görüş-	8
bugün	13	merak et-	11	alt	9	günaydın	8
eser	13	mutlu	11	arkadaş	9	hayvan	8
getir-	13	otel	11	artık	9	hidirellez	8
hemen	13	otobüs	11	bin-	9	ilgilen-	8
in-	13	öğrenci	11	bitki	9	isim	8
kağıt	13	sun-	11	çal-	9	kahraman	8
kapı	13	topla-	11	çiy damlası	9	kalp	8
kimi	13	üzere	11	dinle-	9	kapat-	8
öğret-	13	üzeri	11	görün-	9	kez	8
tekrar	13	fark etmek	11	hamur	9	kişi	8
veya	13	sağ ol-	11	hanım	9	komşu	8
yürü-	13	-a rağmen	10	iç-	9	sat-	8
zor	13	belki	10	kariştir-	9	seç-	8
ata	12	benze-	10	kısa	9	sırt	8
ay	12	beste	10	kocaman	9	sohbet	8
beste yap-	12	birçok	10	kurut-	9	sol	8
bölüm	12	birden	10	mayıs	9	susam	8
cevap	12	bu yüzden	10	ne kadar	9	şans	8

Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
şaşkınlık	8	koku	7	dil bilgisi	6	yumurta	6
taraf	8	nereye	7	dönüş-	6	yüzlerce	6
temiz	8	okuma	7	dua et-	6	hoş bulduk	6
üst	8	oldukça	7	düş-	6	hoş geldin	6
yardım et-	8	orkide	7	etkinlik	6	tadına bakmak	6
yaş	8	orta	7	garson	6	ağaç	5
yüzyıl	8	önemli	7	geç	6	ait	5
aile	7	öp-	7	gerek-	6	alış-	5
akraba	7	özle-	7	gez-	6	alışkanlık	5
anlama	7	para	7	hata	6	armağan	5
ay çekirdeği	7	peki	7	huzur	6	avrupalı	5
bayramlaş-	7	seçenek	7	i-	6	bacak	5
besteci	7	sefer	7	istek	6	bakteri	5
bıçak	7	sıcak	7	kayın ağacı	6	başar-	5
bulun-	7	sıkış-	7	kes-	6	belki de	5
cadde	7	sırala-	7	kırmızı	6	belli	5
çek-	7	sohbet et-	7	konu	6	birbiri	5
çemen	7	şükür	7	konuşma	6	bolluk	5
çeşit	7	tablo	7	kop-	6	camı	5
defa	7	tat-	7	kötü	6	çırak	5
değimil-	7	telefon	7	kullanıl-	6	çoğal-	5
değiş-	7	uçak	7	lezzet	6	çoktan	5
doğ-	7	uza-	7	lütfen	6	dal	5
düşünce	7	uzak	7	makbul	6	dene-	5
eğer	7	uzat-	7	milli piyango	6	dert	5
esnaf	7	vakit	7	müzik	6	dış	5
fabrika	7	yanlış	7	nefis	6	diğer	5
göz	7	yaşam	7	ora	6	dikkat	5
hafta	7	yeni	7	özel	6	dinlen-	5
haklı	7	yet-	7	resim	6	dol-	5
hava	7	yıldız	7	sandalye	6	domates	5
hazır	7	yön	7	sıkıştır-	6	efendi	5
hızlı	7	geri dönmek	7	size	6	ekle-	5
hiçbiri	7	acaba	6	soru sor-	6	epey	5
içeri	7	ağır	6	sür-	6	eşleştir-	5
ikramiye	7	badem	6	şeker	6	evlat	5
ilerle-	7	beğen-	6	tabii	6	güneş	5
ilgili	7	beklet-	6	tane	6	hakkında	5
işaretle-	7	bereket	6	tarih	6	hareket	5
işlem	7	birer	6	taşı-	6	hazırlan-	5
kabul et-	7	bozkır	6	uyku	6	herkes	5
kaç	7	çarşı	6	ünlü	6	ikinci	5
karar	7	çevir-	6	yarım	6	ilgi	5
karşı	7	çiz-	6	yeryüzü	6	kaligrafi	5
kesil-	7	damla	6	yukarı	6	karınca	5

Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
kariş-	5	yorul-	5	genellikle	4	pay	4
karlan-	5	zaten	5	geri	4	rahatül-hulkum	4
keşke	5	yavaş yavaş	5	güçlük	4	saatlerce	4
kuru	5	dışarı çıkmak	5	güvercin	4	salla-	4
kuru-	5	güneş doğmak	5	güzelce	4	sar-	4
kuşlokumu	5	söz vermek	5	hafif	4	sayıl-	4
kuzu	5	zorunda kalmak	5	hak	4	sıkıl-	4
lezzetli	5	ağabey	4	hala	4	sonunda	4
makam	5	alan	4	hastalık	4	sus-	4
memleket	5	araştırmacı	4	hatırlat-	4	şekil	4
merak	5	as-	4	hatta	4	tahmin	4
meşhur	5	asır	4	hayır	4	taş	4
oluş-	5	at	4	hediye	4	taze	4
omuz	5	ateşli	4	henüz	4	temizle-	4
ot	5	bit-	4	her zaman	4	toprak	4
oyun	5	bize	4	ışık	4	tüket-	4
öğle	5	buluş-	4	ikram et-	4	uğra-	4
rüzgar	5	burası	4	incelik	4	um-	4
sabır	5	buyur-	4	inşallah	4	umut	4
saç	5	canlı	4	işaret et-	4	un	4
sakla-	5	cep	4	iştah	4	uzan-	4
salatalık	5	çadır	4	iyice	4	varlık	4
sarıll-	5	dakika	4	kaldır-	4	vücut	4
sepet	5	dal-	4	kalem	4	ya	4
sessizce	5	dayan-	4	karşıla-	4	yalın	4
sevimli	5	dede	4	kazan	4	yalnız	4
sırada	5	demir	4	kır-	4	yatak	4
sokak	5	den-	4	kırk	4	yayıl-	4
sonuç	5	derin	4	koca	4	yaz	4
söz	5	dil	4	kolay	4	yoğur-	4
tartış-	5	dilim	4	kutlan-	4	yoksa	4
tek başına	5	dilimle-	4	madde	4	yolculuk	4
ter	5	doğrusu	4	malzeme	4	zahmet	4
toplan-	5	doktor	4	mayala-	4	zeki	4
tuzla-	5	dokun-	4	mayalan-	4	ziyaret	4
tür	5	dök-	4	mide	4	zorlan-	4
uğraş-	5	dua	4	ne de-	4	zorunda	4
uzaklaş-	5	duyuru	4	not	4	afiyet olsun	4
üç	5	ekmek	4	nota	4	altını çizmek	4
ülke	5	eksik	4	oda	4	karar vermek	4
üstelik	5	elbette	4	olasılık	4	sır vermek	4
üzüntü	5	emanet	4	ömür	4	yola çıkmak	4
yakın	5	emek	4	örneğin	4	abla	3
yaklaş-	5	fark	4	öykü	4	acele	3
yaklaşık	5	galiba	4	parça	4	açıkla-	3

Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
adım	3	doğa	3	ip	3	orada	3
adlı	3	doğra-	3	işaret parmağı	3	oraya	3
afiş	3	dolaş-	3	kafa	3	otogar	3
ağla-	3	dostluk	3	katıl-	3	oysa	3
ahşap	3	dönüştür-	3	katlı	3	önceki	3
anlamlı	3	düinkü	3	kavuşma	3	önlük	3
araştır-	3	dürüst	3	kaybet-	3	öylece	3
armağan et-	3	düzen	3	keçi	3	paket	3
ateş	3	düzenli	3	keder	3	parmak	3
ayrı	3	eksik ol-	3	kesinlikle	3	pastane	3
azal-	3	eri-	3	kıvam	3	pastırma çemeni	3
bağır-	3	etek	3	kıyafet	3	paşa çayı	3
bağla-	3	etraf	3	kıymetli	3	paylaşıll-	3
bahçe	3	ez-	3	klasik türk müziği	3	paylaşma	3
bambaşka	3	fayda	3	kok-	3	pencere	3
bardak	3	faydalan-	3	koleksiyon	3	peynir	3
başarılı	3	findık	3	koltuk	3	pişman ol-	3
besin	3	fotoğraf	3	kopar-	3	rahat	3
beslenme çantası	3	gelenek	3	koru-	3	reçel	3
bilimsel	3	giriş	3	kur-	3	sade	3
bilin-	3	giy-	3	kurt	3	saf	3
bir an	3	giysi	3	kuş	3	sakızlı	3
bir an önce	3	göç	3	kültür	3	sanat	3
birinci	3	göçebe	3	lokma	3	satıcı	3
boşuna	3	gözlük	3	mağara	3	satın al-	3
bozuk	3	güllü	3	mahalle	3	sayı	3
börek	3	gülümseme	3	maharetli	3	semt	3
böylece	3	hala (zaman)	3	mantı	3	sert	3
cevap ver-	3	halde	3	memnun ol-	3	seslen-	3
çabuk	3	halka	3	mesela	3	sevin-	3
çanta	3	hallet-	3	meslek	3	seyret-	3
çerçevesi	3	hatıra	3	meydan	3	sıradan	3
çıkış	3	hediye et-	3	mikrop	3	soğuk	3
çınar	3	hem	3	miktar	3	sonsuz	3
çiçek	3	heyecan	3	mimar sinan	3	sözcük avı	3
çil	3	hırs	3	miras	3	sözlük	3
çiy	3	hırslı	3	mutlu et-	3	şair	3
dair	3	huzurlu	3	müthiş	3	şapka	3
davranış	3	ihtiyaç	3	müzişyen	3	tahinli	3
de	3	ikna ol-	3	narlı	3	tak-	3
değer	3	ikram	3	nefes	3	tanış-	3
değiştir-	3	inan-	3	nesne	3	tarihli	3
dile-	3	inanç	3	o halde	3	tatlı	3
dinlendir-	3	ince	3	olay	3	teklif et-	3
diş	3	incecik	3	onca	3	ters	3

Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
titre-	3	allaha emanet ol-	2	boyun	2	ertele-	2
torun	3	amerikalı	2	bozul-	2	eş	2
toz	3	ana	2	buraya	2	eşleş-	2
tuttur-	3	anadolu	2	burun	2	etki	2
tuz	3	anavatan	2	buzdolabı	2	farklılık	2
tüketil-	3	anlaş-	2	büyü-	2	fındıklı	2
uç	3	anonim	2	canlan-	2	fırila-	2
ud	3	anons	2	ceviz	2	fransa kralı	2
uy-	3	ara sokak	2	cömert	2	garip	2
uyandır-	3	art arda	2	çabucak	2	geçen	2
üniversite	3	asırlık	2	çağır-	2	gelecek	2
üzül-	3	asla	2	çam kozalağı	2	geleneksel	2
vakit kaybet-	3	aş	2	çarp-	2	genç	2
vedalaş-	3	aşık ol-	2	çınar ağacı	2	gene	2
yak-	3	atıl-	2	çifte kümbet	2	genelde	2
yakalan-	3	atom	2	çoban	2	gergin	2
yararlan-	3	ayıp	2	dahil	2	gidiş	2
yarı	3	ayır-	2	damak	2	gizle-	2
yemek masası	3	aynı zamanda	2	davet	2	gizli	2
yemek ye-	3	ayran	2	davet et-	2	gökyüzü	2
yıka-	3	ayrıntı	2	defter	2	gölge	2
yıllık	3	azimli	2	demek ki	2	gömlek	2
yörük kadını	3	bağ	2	demet	2	gönül rızası	2
yumuşak	3	bakalım	2	devam	2	görevlendir-	2
yurt dışı	3	bakış	2	dileme	2	görül-	2
üzünden	3	bal	2	dilen-	2	göz hakkı	2
zararlı	3	baskı	2	diren-	2	güçlü	2
zeninlik	3	becerikli	2	diz-	2	gül ağacı	2
ne ne de	3	beğenil-	2	doğal	2	güvenilir	2
aklına bir şey	3	beraber	2	doğruca	2	güzellik	2
gelmek	3	bereketli	2	dolap	2	haber	2
boş kalmak	3	besle-	2	don-	2	harf	2
donup kalmak	3	beslen-	2	dosya	2	havaalanı	2
emin olmak	3	beyin	2	döndür-	2	havalan-	2
geç kalmak	3	binlerce	2	döner kümbet	2	hayal	2
gün doğmak	3	bir de	2	duş	2	hayır (iyilik)	2
hoşuna gitmek	3	bir yandan	2	duvar	2	hediye paketi	2
kim bilir	3	birdenbire	2	düzeltil-	2	hepiniz	2
uykusu gelmek	3	bismillahirrahma	2	eğil-	2	herhangi	2
acı-	2	nirrahim	2	elöp-	2	heybetli	2
adı üstünde	2	bitir-	2	eleştiri	2	hızla	2
adım at-	2	biyografı	2	emin	2	hindistan cevizli	2
afiyetle	2	bomboş	2	emin ol-	2	hüzün	2
akşam yemeği	2	borç	2	endişelen-	2	ılık	2
alın	2	boş	2	engelle-	2	ıslat-	2
allah razı ol-	2	boylu	2				

Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
içecek	2	köşe	2	neyse	2	sene	2
içten	2	köy	2	nimet	2	sevgi	2
ihtimal	2	kulak	2	nişasta	2	sıcacık	2
ihtiyacı ol-	2	kumral	2	nohut	2	sığ-	2
ikram edil-	2	kurabiye	2	o sırada	2	sınav	2
ilaç	2	kurdele	2	odun	2	sıva-	2
ilet-	2	kurtar-	2	olanak	2	simit fırını	2
ilginç	2	kuru üzüm	2	oluştur-	2	sitem et-	2
inanıl-	2	kuru yemişiçi	2	on	2	sos	2
incir	2	kutlu	2	onur	2	sucuklu yumurta	2
indir-	2	kuyruk	2	oyna-	2	sürekli	2
işletme	2	küçücük	2	oynan-	2	sürü	2
iyi ol-	2	külâh	2	oynat-	2	şakacı	2
iz	2	külâhlı	2	ödül al-	2	şanslı	2
izin	2	küs-	2	öl-	2	şart	2
izin ver-	2	leblebi	2	öte	2	şaşkın	2
kabul edil-	2	levha	2	özbekli	2	şeffaf	2
kahkaha	2	lise	2	özen	2	şefkatli	2
kanıtla-	2	liste	2	para üstü	2	şehir merkezi	2
karagöz caddesi	2	maalesef	2	pastırmacı	2	şişman	2
karar ver-	2	madem	2	pastırmalı	2	şurup	2
karlanma	2	makine	2	pekmez	2	tabure	2
karşılık	2	marka	2	peygamber	2	tahmin et-	2
kasa	2	masmavi	2	pişi	2	tahta	2
kaşar	2	mavi	2	pişir-	2	takıl-	2
kat-	2	medrese	2	piyango	2	takip et-	2
katı	2	meğer	2	plan	2	talihli	2
kavanoz	2	meme	2	rahatla-	2	tamamı	2
kaybol-	2	merhaba	2	rakam	2	tanıdık	2
kayıp	2	meşgul ol-	2	rastla-	2	tanın-	2
kayıt	2	metal	2	rengi sol-	2	tanıştır-	2
kaymaklı	2	meyve	2	sabırlı	2	tarihi	2
kaynak	2	meyve suyu	2	safranlı	2	tedavi edici	2
kazan-	2	mikrofon	2	sağla-	2	tek tek	2
kederli	2	mimari	2	sahaf	2	televizyon	2
kendi kendine	2	muavin	2	sahip	2	terle-	2
kere	2	mucize	2	sakal	2	teşekkür	2
kesin	2	mutsuz	2	sakallı	2	tez	2
kına gecesi	2	mübarek olsun	2	sakinca	2	tıpkı	2
kızar-	2	müze	2	sakin	2	tırman-	2
kol	2	müzik bölümü	2	saklı	2	titreme	2
kolay gelsin	2	namaz	2	saniye	2	tohum	2
kork-	2	namaz kıl-	2	satış	2	tombul	2
korku	2	nereden	2	savrul-	2	topalla-	2
korun-	2	neşe	2	selam	2	tutku	2

Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
türlü	2	ayağa kalkmak	2	andır-	1	batı	1
umutsuzluk	2	davet etmek	2	anlaşıl-	1	bayıl-	1
utangaç	2	dikkat çekmek	2	anlaştır-	1	bekleme	1
uygulama	2	gözleri dolmak	2	anlatıl-	1	beklen-	1
uyuyakal-	2	haberi olmak	2	anlayabil-	1	bel	1
uzatıl-	2	huzur vermek	2	araç	1	bembeyaz	1
üçüncü	2	içinden gelmek	2	arada bir	1	bence	1
ütülü	2	idare etmek	2	aran-	1	benzer	1
vazgeç-	2	iş yapmak	2	araştırma	1	benzerlik	1
vefalı	2	kıpkırmızı olmak	2	arife	1	bereket ver-	1
vefat et-	2	nefes almak	2	arka sıra	1	beyaz peynir	1
vesile ol-	2	saygı duymak	2	arkadaşlık et-	1	beyefendi	1
vitrin	2	vakit geçirmek	2	art	1	biber	1
yabancı	2	yer değiştirmek	2	arta kal-	1	biletçi	1
yaka	2	yok olmak	2	artır-	1	bilge	1
yakıl-	2	-e rağmen	1	arzu	1	bilim insanı	1
yalan	2	abart-	1	asıl-	1	bir anda	1
yanılt-	2	abdest almak	1	asırlar boyu	1	bir ara	1
yanlışlık	2	aç	1	askılı	1	bir türlü	1
yapı	2	açı	1	aşama	1	birazdan	1
yapım	2	açıklan-	1	aşık	1	biricik	1
yapma	2	ağırla-	1	aşk	1	birleş-	1
yaprak	2	ağırlık	1	ata mesleği	1	bismillah	1
yardım	2	ağız	1	atıştır-	1	boğaz	1
yardımcı ol-	2	ağrı-	1	atlat-	1	bolca	1
yardımsever	2	ağzı sıkı	1	avuç	1	boy	1
yaslan-	2	aklına gelmek	1	ayak	1	böl-	1
yatak odası	2	aklından geç-	1	ayaküstü	1	bölme	1
yedi	2	akort	1	ayrı	1	bu arada	1
yedir-	2	akşama doğru	1	babadan kalma	1	bugünkü	1
yer fıstığı	2	akşama kadar	1	bağırsak	1	bula-	1
yerleştir-	2	aktar	1	bağlan-	1	bulan-	1
yılbaşı	2	alarm	1	bağlı ol-	1	bunca	1
yoğunluk	2	alçak	1	bahane et-	1	but	1
yöntem	2	alçakgönüllü	1	bahar	1	bürün-	1
yut-	2	alem	1	bakış-	1	caka	1
yuva	2	alet	1	banyo	1	cam	1
yüzden	2	alıştır-	1	barış-	1	can	1
zarif	2	allah kerim	1	basit	1	cankurtaran	1
alışkanlık haline getirmek	2	altı	1	baskı aleti	1	cennet	1
gece gündüz	2	altında	1	baston	1	cesaret	1
gizli gizli	2	amaç	1	baş tacı	1	cesur	1
hem hem	2	amorti	1	başın sağ olsun	1	cumhuriyet meydanı	1
uzun uzun	2	an-	1	başköşe	1	çaba	1
akıp gitmek	2	ancak	1	bat-	1	çabala-	1

Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
çabalamak-	1	dert ortağı	1	eritil-	1	gönül hoşluğu	1
çakal	1	desenli	1	erkenci	1	görüntü	1
çalğı	1	devril-	1	ertesi	1	görüşme	1
çalışabil-	1	dikil-	1	eskiden	1	görüşmek üzere	1
çalışan	1	dikkatli	1	eskit-	1	görüştür-	1
çalışma	1	dinç	1	esnaflık	1	gösteri	1
çanak	1	diz	1	estetik	1	gösteriş	1
çay tepsisi	1	doğruluk	1	eşit	1	gözlü	1
çekil-	1	doğu	1	eşlik	1	güç	1
çekin-	1	doğur-	1	eşlik et-	1	güçlen-	1
çemen tarifi	1	doku	1	eşya	1	gül dalı	1
çene	1	dolmuş	1	eşyacı	1	gülümset-	1
çeyrek	1	dondur-	1	etkile-	1	gün boyu	1
çıkarıl-	1	dondurmacılık	1	etkileyici	1	günlerce	1
çıkıl-	1	dostça	1	ev sahibi	1	gürgen yaprağı	1
çingirak	1	doy-	1	ezil-	1	hakkını helal et-	1
çingirak sesi	1	doyur-	1	fakat	1	hakkını öde-	1
çiçekçi	1	dökül-	1	fark et-	1	haksızlık et-	1
çiğdem	1	dönem	1	fark ettir-	1	halsiz	1
çiğne-	1	dönüş	1	faydalı	1	hamur işleri	1
çiz	1	dudak	1	fena	1	harcama	1
çizgi film	1	durdur-	1	fes	1	hareket et-	1
çizil-	1	duş al-	1	fısılda-	1	harika	1
çorba	1	duygulandır-	1	fıdan	1	hastane	1
çök-	1	düğün	1	fikir	1	haşlanmış	1
çubuk	1	düşündür-	1	film	1	hava şartı	1
çürü-	1	düşünül-	1	fon	1	havla-	1
dağıl-	1	düşür-	1	gaga	1	hayal et-	1
daima	1	düzenlen-	1	gariban	1	haydi	1
daimi	1	düzensiz	1	gayet	1	haylaz	1
damak tadı	1	edep	1	geç gel-	1	hayran	1
dana	1	edin-	1	geçin-	1	hayvancılık	1
datça bademi	1	efsane	1	gelin	1	hazine	1
davran-	1	eğ-	1	gencecik	1	hece	1
daya-	1	eğlence	1	geniş	1	helallik	1
dayanılmaz	1	eğlenceli	1	gerçekleş-	1	hepimiz	1
defalarca	1	eğlendir-	1	gerekli	1	herhalde	1
değ-	1	ekşi	1	geyik	1	hevesli	1
değişik	1	elbise	1	gezdir-	1	heyecanlı	1
değişiklik	1	ellerinize sağlık	1	gezgin	1	hıdırellez gecesi	1
demek	1	emanet et-	1	gıda	1	hırslan-	1
demirhindi	1	emekli ol-	1	gider-	1	hız	1
deneme	1	emeklilik	1	giyil-	1	hızlan-	1
denil-	1	epeydir	1	gök	1	hissettir-	1
ders	1	eriş-	1	gönül	1	hoca	1

Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
huzursuz	1	kalın	1	keyifli	1	manzara	1
hüzünlü	1	kalıver-	1	kına	1	maraş	
ısrırgan otu	1	kaligraf	1	kıpırdat-	1	dondurmacısı	1
ıslak	1	kaliteli	1	kısaca	1	marifet	1
ıslık	1	kalp damar		kısıık	1	mayalama	1
ısrar	1	hastalığı	1	kısım	1	maydanoz	1
içiril-	1	kamyon	1	kısmet	1	mecbur	1
içtenlik	1	kanat	1	kısmet ol-	1	memnun	1
iddia et-	1	kangal köpeğı	1	kış	1	menemen	1
ihmal et-	1	kanıt-	1	kızart-	1	meraklı	1
ihtiyaç duyul-	1	kanlıca yoğurdu	1	kızartma	1	merkez	1
ihtiyar	1	kap-	1	kilo	1	mesele	1
ikincisi	1	kapan-	1	kim bil-	1	metne	1
ikisi	1	kapatıl-	1	kirlen-	1	mevsim	1
ikramcı	1	kapla-	1	kişilik	1	meyveli	1
ikramda bulun-	1	kaplı	1	klasik	1	mezun	1
ilave et-	1	karanlık	1	kokla-	1	mı	1
ileri	1	kardeş	1	konuk	1	mırıldan-	1
ilham ver-	1	karın	1	konuksever	1	milli mücadele	1
ilkbahar	1	karışık	1	konuşma		milli mücadele	
inat et-	1	karıştırma	1	kuralları	1	müzesi	1
incele-	1	karne	1	konuşmak	1	minibüs	1
incir sütü	1	karşılama	1	konuşul-	1	muhabbet	1
inek	1	karşılaş-	1	korkut-	1	mutlaka	1
insan eli	1	kart	1	koşabil-	1	mutsuz et-	1
iş yap-	1	karton	1	koştur-	1	müjdeli	1
iş yeri	1	kas	1	koyul-	1	mümkün	1
işçilik	1	katlan-	1	köklü	1	müsait	1
işlet-	1	kavrul-	1	köpek	1	nakışlı	1
it-	1	kavuş-	1	kucak	1	nasip ol-	1
itil-	1	kaydet-	1	kuru kuruya	1	naylon	1
itina	1	kaygana	1	kuru yemişçilik	1	ne dersin	1
itiraf et-	1	kayıtlı	1	kurula-	1	nereli	1
iyi gel-	1	kaymak	1	kurulu	1	nesil	1
iyi ki	1	kayserili	1	kurutul-	1	neşeli	1
iyileş-	1	kazandır-	1	kutsal	1	nezaket	1
iyilik	1	kek	1	küçül-	1	niye	1
iyilik et-	1	kekik	1	kültürlü	1	niyetli	1
iyiliksever	1	kelime	1	küstür-	1	normal	1
izin iste-	1	kendiliğinden	1	latilokum	1	not al-	1
kabul	1	kendine has	1	leğen	1	ocak	1
kaç-	1	kent	1	lokanta	1	oğlak	1
kader	1	kesebil-	1	lokumcu	1	oğlan	1
kahvaltılık	1	kesik	1	mahcup	1	okşa-	1
kahve	1	keskin	1	mal	1	olabil-	1
		keven	1	mani	1	oradan oraya	1

Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
ot-	1	sakın	1	sümbül	1	tecrübe	1
otlak	1	sakince	1	sürdür-	1	teklif	1
oturt-	1	sakinlik	1	sürece	1	tekne	1
otuz	1	salata	1	sürpriz	1	teknik	1
oynatıl-	1	saray	1	süs	1	tekrar etme	1
oyuncak	1	sarmala-	1	süsle-	1	telaş	1
öfkelen-	1	sarsıl-	1	şahane	1	temel	1
ölüm	1	satır	1	şaka	1	tepe	1
örtü	1	satış tarihi	1	şakalaş-	1	tepki	1
örül-	1	savaş-	1	şansı dön-	1	tersi	1
övgü	1	saygı	1	şefkat	1	ticaret	1
özensiz	1	saygıdeğer	1	şeker hastalığı	1	ticari	1
pancar	1	saygısızlık	1	şeker hastası	1	titizlik	1
pantolon	1	sebze	1	şekercibaşı	1	tok	1
park	1	seçim	1	şekerleme	1	top-	1
park et-	1	senelerce	1	şerit	1	topluluk	1
pastaneci	1	ser-	1	şık	1	tren	1
pastırmacılık	1	sera	1	şıklık	1	turist	1
pazartesi	1	sergi	1	şiir	1	tül	1
pes	1	seri	1	şikayet et-	1	Türk	1
peşinde	1	serinlik	1	şimdilik	1	Türk destanı	1
peşinden	1	sesli	1	şirin	1	Türk dili	1
pist	1	sessiz	1	şiş-	1	Türk kavmi	1
pişman	1	sessizlik	1	şu an	1	Türk lokumu	1
pişmanlık	1	sevdir-	1	şükret-	1	Türk müziği	1
rağmen	1	sevil-	1	taklit	1	Türkçe	1
rahatlat-	1	sıkışma	1	taklit et-	1	ulaşabil-	1
rahatsız et-	1	sınıf	1	talih	1	ulu-	1
rahatsız ol-	1	sınırlı	1	tamamen	1	uluma	1
razı	1	sır ver-	1	tamamlan-	1	umarım	1
reddet-	1	sırası	1	tanık	1	umutsuzca	1
rehber	1	sıvı	1	tanım	1	unutul-	1
reklam	1	sil-	1	tanıt-	1	usta eli	1
resmi	1	sincap	1	tarihi yer	1	ustalık	1
ressam	1	sistem	1	taş fırın	1	utandır-	1
rol	1	sizce	1	taşıyıcı	1	uyaniver-	1
ruh	1	soğut-	1	tatil	1	uygulan-	1
sabah kahvaltısı	1	soğutma	1	tatil günü	1	uzun ömürlü	1
sabahki	1	sonlandır-	1	tatlı kaşığı	1	üret-	1
saç-	1	sonraki	1	tatlıcı	1	ürün	1
sağ ol var ol-	1	sorun	1	tava	1	üstü	1
sağ-	1	soyad	1	tavan	1	üşüme	1
sağlığına kavuş-	1	söylen-	1	tavır	1	üzgün	1
sağlık	1	sözlü	1	tazele-	1	üzücü	1
sağlıklı	1	suçla-	1	tazelen-	1	valiz	1

Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
vatan	1	yırtıl-	1	sık sık	1	konuk olmak	1
vefa	1	yirmi	1	sile sile	1	mümkün olmak	1
verimli	1	yoğun	1	sorgusuz sualsiz	1	ne demek	1
vur-	1	yoğurt otu	1	uslu uslu	1	not etmek	1
ya da	1	yoksun	1	ya ya da	1	ortadan	
yabani	1	yokuş	1	alın teri dökmek	1	kaybolmak	1
yalnızca	1	yolcu	1	allah bilir	1	ortaya çıkmak	1
yamaç	1	yorgunluk	1	başına geçmek	1	özür dilemek	1
yan yana	1	yörük	1	bereket versin	1	parmak	
yanıt	1	yumruk	1	dert anlatmak	1	kaldırmak	1
yapabil-	1	yumurtalı	1	dolup taşmak	1	peşine takılmak	1
yaralan-	1	yuvarlak	1	düşünceye		pır pır etmek	1
yararlı ol-	1	yük	1	dalmak	1	sadık kalmak	1
yarışma	1	yüksek	1	farkına varmak	1	sağlıkla kal-	1
yasak	1	yürüebil-	1	fazla gelmek	1	sen bilirsin	1
yaşat-	1	yürüyüş	1	fena değil	1	serinlik vermek	1
yaşatıl-	1	zahmet et-	1	fırsatı kaçırmak	1	sipariş vermek	1
yaşlan-	1	zahmetli	1	fiyat vermek	1	son vermek	1
yat-	1	zahmetsiz	1	geçmiş olsun-	1	söz etmek	1
yavaşıca	1	zamanla	1	geri vermek	1	su gibi geçmek	1
yavru	1	zarafet	1	göç etmek	1	sürpriz yapmak	1
yavrulama	1	zayıfla-	1	gönül vermek	1	şansı dönmek	1
yazılı	1	zehirle-	1	gözü gibi		şehit olmak	1
ye	1	zehirlen-	1	bakmak	1	taburcu etmek	1
yediril-	1	zevk	1	haber vermek	1	tadını çıkarmak	1
yem	1	zevкли	1	hak vermek	1	tehdit etmek	1
yemek yeme	1	zeytin tabağı	1	halden anlamak	1	ter dökmek	1
yemiş sepeti	1	zıpla-	1	hayatına girmek	1	teselli etmek	1
yer-	1	zihin	1	hayran kalmak	1	uykusuz kalmak	1
yerleş-	1	zorluk	1	helal olsun	1	uykuya dalmak	1
yetenekli	1	bir yandan bir		hizmet etmek	1	yol aramak	1
yeter	1	yandan	1	ısrar etmek	1	yuva kurmak	1
yeterince	1	bol bol	1	içi rahat etmek	1	ziyaret etmek	1
yeterli ol-	1	ince ince	1	içine çekmek	1	misafir	
yetiştir-	1	kolay kolay	1	ihtiyaç duymak	1	umduğunu değil	
yıldır	1	pır pır	1	kaleme almak	1	bulduğunu yer	1
yıldırım	1	pırıl pırıl	1	karar kılmak	1		
				kolları sıvamak	1		

Modern Yazar Profili Karşısında Sait Faik ve Sanatçının Bireyselliğini Yıkan Teknoloji: Matbaa

*The Technology that Destroys the Individuality of Sait Faik and the Artist in the Face of the Modern
Author Profile: Printing*

Esra KÜÇÜKTATIL

Sakarya University, Sakarya, Türkiye, esra.kucuktatil@ogr.sakarya.edu.tr, 0000-0002-3802-9883

**Article Info/Makale
Bilgisi**
Received/Geliş:
15.05.2023
Accepted/Kabul:
30.06.2023
Online/Çevirimiçi:
30.06.2023

Öz: Modern Türk Edebiyatı içerisinde Sait Faik, Ömer Seyfettin'in geleneksel hikâye anlatımı ile bağ kurarak modern bir çehre oluşturduğu Türk hikâyesine yeni bir yönelim kazandırmıştır. Sait Faik'in bireyi psikolojisi ile birlikte yansıtan yöneliminin modern bir sesi vardır. Durum hikâyesi olarak bilinen bu yönelim, kendi dönemindeki şiiri ve romanı da etkilemiştir.

Bireyin iç dünyasını aydınlatmayı önceleyen Sait Faik "Sevginin her şeyi başlatacağına inanır." Bu inanç Sait Faik'in hikâyeciliğinde birey, toplum ve duygu ekseninde kuvvetli bir gözlem gücü ve 'hümanist' bir iç görü ortaya çıkarır. Hayatlarına dikkat kesilmeyen insanların dünyası onun hikâyelerinde toplumsal yapı ile bireyin iç dünyası arasında bir köprü oluşturur. Yakaladığı saf, aynı zamanda şiirsel dil de bireyin iç dünyası ve toplumsal konumu arasındaki özgün ilişkinin atılımlarından biridir. Bu atılıma örnek teşkil edecek "Gramofon ve Yazı Makinesi" hikâyesi Sait Faik'in "Mahalle Kahvesi" kitabında yer almaktadır. Hikâyede gramofon ve yazı makinesi samimiyetin izini sürerken radyo ve matbaa ise samimiyet duygusunu zedeleyen nesne figürü taşır. Sanatçı bu açmazda gramofon ve yazı makinesinin yanında yer alırken matbaayı yalanların, dolanların aleti olarak niteler. Bu çalışmada Sait Faik'in matbaa ve matbaacılık faaliyetlerine bakış açısı "Gramofon ve Yazı Makinesi" hikâyesi üzerinden ele alınmıştır. Bahsedilen çatışmanın ana unsuru olan matbaa teknolojisinin yazar, eser ve toplum üzerindeki sosyolojik arka planına odaklanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gramofon ve Yazı Makinesi, Sait Faik Abasıyanık, Mahalle Kahvesi, Matbaa, Yazarlık Figürleri.

Cite this article/Atf:
Küçüktatıl, E. (2023)
Modern Yazar Profili
Karşısında Sait Faik
ve Sanatçının
Bireyselliğini Yıkan
Teknoloji: Matbaa,
Sakarya Dil Dergisi,
1(1) (29-45).

Abstract: Within Modern Turkish Literature, Sait Faik has brought a new orientation to the Turkish story, which it has given a modern face by connecting with Ömer Seyfettin's traditional storytelling. Sait Faik's orientation that reflects the individual with his psychology has a modern voice. This orientation, known as the situation story, also influenced the poetry and novel of its time.

Prioritizing enlightening the inner world of the individual, Sait Faik believes that "Love will start everything." This belief reveals a strong power of observation and a 'humanistic' insight in the axis of individual, society and emotion in Sait Faik's storytelling. The world of people who do not pay attention to their lives creates a bridge between the social structure and the inner world of the individual in his stories. The pure, at the same time poetic language that he captures is one of the breakthroughs of the original relationship between the inner world of the individual and his social position. The story of "Gramophone and Writing Machine", which will set an example for this breakthrough, is included in Sait Faik's book "Mahalle Kahvesi". In the story, gramophone and typewriter follow the traces of sincerity, while the radio and printing press carry the object figure that damages the sense of sincerity. While the artist stands next to the gramophone and typewriter in this stalemate, he describes the printing press as a tool of lies and deception. In this study, Sait

Faik's point of view on printing and printing activities is discussed through the story "Gramophone and Writing Machine". It will focus on the sociological background of the printing technology, which is the main element of the mentioned conflict, on the author, the work and the society.

Keywords: *Gramophone and Writing Machine, Sait Faik Abasıyanık, Neighborhood Coffee, Printing, Writing Figures.*

Extended English Summary

Sait Faik Abasıyanık, who was born in Adapazarı in 1906, is a writer who has brought a modern look to the story adventure of Turkish literature. Sait Faik's understanding of writing was influenced by the social and cultural structure he was in, the tradition he grew up in, and his experiences abroad. The artist, who did not turn his back on the tradition he was in and fed by it, experienced a process that could be divided into two periods in his writing life. The author, who started to write stories during his high school years, made it a passion and handled his early works in a more event-based story format. In this process, the author, who could not find what he was looking for in the schools he studied, who had several unsuccessful attempts in his private life and business life, began to retreat into his own shell and his richness of hearing and perspective on events diversified over time. He sought small calculations, intimacy, difficulties and beauties in small people and experiences, and created the elements of reality from scratch by fictionalizing them. Thus, a second era began for the works written by the author and also for himself. This orientation, which stands out as a story of the situation, has determined the profile of Sait Faik as a writer in Modern Turkish Literature.

The story of the "Gramophone and the Writing Machine", which allows to examine the author's profile at various points, is included in the book "Neighborhood Coffee" published in 1950. The aforementioned story is located in a different position from the profile of the Burgazadalı of nature, human love, which the author usually is the subject of research. All of this is found as a subtext in reading the story and helps it gain different openings. Sait Faik criticizes modernism through objects in "The Gramophone and the Writing Machine", which he treats as a mixture of essays and stories. At the beginning of the story, while giving place to the comparison of the gramophone and the radio, he says that he finds the gramophone more sincere and close to him with various elements, but that the radio is also far from the element of sincerity. The author, who continues the text by comparing the writing machine and the printing press, classifies the printing press as "the machine of lies" and compares the writing machine to the gramophone. The reasons behind these comparisons and analogies are found in the author's life. Therefore, in the light of these conflicts, the existence of a sociological background through the relationship between author - work - society in the context of the story draws attention. Sait Faik is loaded with objects that destroy the element of intimacy, leave individuality in the background and do not recognize the space of freedom that the person wants. The gramophone and the writing machine, on the other hand, give the person freedom of choice and allow him to maintain his individuality.

The evaluation of the story is also discussed at two points at this stage. Sait Faik's first idea comes from his desire to capture the emphasis on sincerity that stems from his temperament and that he constantly includes in his stories. In this regard, sincerity and individuality are the first reasons why the author criticizes the printing press and the radio

negatively. When we look at it, the transformation of the press and book sector as a 'sector' and the patronage system in our traditional culture changing face and creating a market have increased the number of bespoke texts dependent on the boss or the reader. When this is the side exhibited, the opportunity for individual authors to speak has narrowed. Therefore, the sides that the author chooses over the objects are first examined with the concept of individuality.

The second point examined is the grip created by the economy. The fact that Sait Faik did not suffer from his family's livelihood does not mean that he was completely away from economic activities. When the printing world creates a sector, it organizes it in a capital-based way, and in fact, it is the monetary economy that provides all the flow. The consumer society formed in the modern period is the one that directs this flow and sometimes is affected by it. The author experiences the pain of this especially in the process of publishing books. The fact that the language used and the type of story based on the situation preferred by the readership do not have the function that triggers the element of 'curiosity', the intervention of book covers, processes such as printing books with a flurry of showcases are the obstacles that the press sector carries with it. The author also faced situations such as returning from bookstores empty-handed, interfering with the content of the text he was going to write, and had a negative attitude towards the printing press, which was the product of a mechanized system. In addition to this negativity, the effect of the concepts of censorship and copyright with the printing press has brought about economic pains by restricting both the author's freedom of writing and his individual space. The fact that the printing world did not stand by the author in the face of censorship left Sait Faik and our other writers alone in particular. In this loneliness, the author, who tried to suppress the pains of the modern period with his paper and pen, did not hold back from his passion for 'writing'. What it transforms with pen and paper is not only the path that reality takes into fiction, but also itself. Writing is the act that breaks the uniform patterns of the printing press, revealing the world of the mind in a pure way. Sait Faik takes refuge in this purity and the originality that writing brings within itself.

What is symbolized through objects are actually the faces of modernism, and these faces are actually connected to a single place 'printing press'. Although the objects chosen by Sait Faik are critical in terms of relating to each other, it is seen that individuality and economic pincer come to the fore in every field. The author refuses to be dependent on the capital market, but neither is he independent of it. The element that manifests itself in a pincer will also make it possible for each of them to have a negative attitude towards the printing press, which is the beginning.

1. Giriş

Edebî eserin toplumla ilişkisi genellikle eserlerin içeriği üzerinden ele alınır. Oysa bir edebî eser, ortaya çıkarken etrafındaki tüm somut gerçeklikten maddî olarak da etkilenir. Yani eser ortaya çıkarken toplumsal arka planında işlemeye devam eden tüm süreçler, o eserin yaratımında çeşitli yönlerden etki sahibidir. Sosyal ve ekonomik yapı, matbaa teknolojileri, eserin yazara getirisi gibi birçok somut denetleyici eserin oluşumunda tahmin edildiğinden daha fazla bir etkiye sahiptir. Bu etki, edebiyat sosyolojisine de geniş bir çalışma alanı sunar. *“Her edebiyat vakası, yazarlar, kitaplar ve okuyucuları, genel anlamda yaratıcıları, eserleri ve halkı hatırmıza getirir. Edebiyat vakası, sanattan, teknolojiden, ticaretten pay alan (...) bir değiş tokuş devresidir”* (Escarpit, 1993: 5). Bu döngü içerisinde yazar, eserin temel yaratıcısı olması hasebiyle oldukça önemli bir noktadadır. Edebî eser yaratıcısı olan yazar,

çevresindeki somut etkileri doğrudan eserinin biçimine ve içeriğine taşıyan bir dönüştürücüdür. Bu açıdan ‘yazar’ sadece kalem kullanmak gibi teknik bir işlev üstlenmekten ziyade bir duygu ve düşünce işçisi olarak algılanır. Muhammed Hüküm’ün “Yazarlığın Değişimi” adlı yazısında belirttiği gibi modern dönemin kalem ve kâğıt kullanan ‘araçsallaştırılmış yazar’ profili öncesinde, bu roldeki kişilerin toplum içindeki konumunda duygu ve düşünce aktarımı ön plana çıkmaktadır (Hüküm, 2019: 60). Yazarın toplum içinde etkin bir aktör olması bu açıdan bakıldığında onun teknik yönünden ziyade insani yönü ile ilgilidir. Matbaanın icadı bu noktada yazarın toplumsal konumu üzerinde büyük bir değişiklik yaratmıştır. Bir yandan yazarın teknik işlevi elinden alınmış, öte yandan eserin yayılmasındaki büyük kolaylıkla ‘yazar’ figürünün bir birey olarak ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır.

Matbaanın icadından önce eser yaratıcısı, sözün büyüsünü içinde barındıran bir konumdadır ve daha çok söyleyici ve eyleyici bir roledir. Sözlü kültürün ilk söyleyicileri, dinleyicilerini yaratmak için epik kültürden, dinden ve doğanın ritminden destek alır. Eser yaratıcısı henüz birey değildir. Kolektif şuurun temsilcisi olarak anonim bir kimliğe sahiptir. Dolayısıyla sanat eseri de kolektif bir söz olarak dolaşımındadır. Destan söyleyicisi bu döngünün devamlılığını sağlarken söze kattığı ritim ve ahenkle kendi varlığını her an kolektif şuura ekler. Dilden dile dolaşan destanlar, dualar, ritüeller, şiirler zaman içerisinde en iyi formunu bir yazarın kusursuz örneği yakalamasıyla ön plana çıkar.

Aziz Bonaventure’nin epik dönem sonrasında yazarlığı; kâtiplik (kopyacı, müstensih) olarak ifade etmesi de henüz birey olarak yaratıcı pozisyonda bulunmadığının göstergesi olarak okunabilir. Orta Çağ’da daha çok ilahi kitapların yaygınlaşması için uğraşan bu yazar figürlerine bakıldığında topluma mâl olmuş bir şuurun izleri görülebilir. Bu yazar figürü için önemli olan Fatih Altuğ’un deyiimiyle ‘hakikate uygun’ eserler vermektir. Hakikatten kastı ise daha çok dinle ilişkili ortaya çıkmış ve kısıtlı bir biçimde yazıya geçirilmiş topluma dair, ona uygun eserlerdir. Kutsal kitapların çoğaltılması, kopyalanması görevini üstlenen bu çağın yazarı, yaratıcı bir konumda değildir. Kopyaladığı kitaplardan bilgi edinen, bu bilgi sayesinde çevresine göre önde konumda olan bir aktarıcıdır. Fakat daha çok ‘öğrenci’ konumunda telakki edilebilecek bir figürdür. Yaratıcı yazar figürünün ortaya çıkması için Orta Çağ’ın güçlü idealist yapısının çözülmesi gerekecektir. Ancak yazarlık figürleri konusundaki tüm bu tanımlamaları ve yorumları kökünden değiştiren şey baskı devrimi olmuştur. “*Bu hızlı ve köklü dönüşüm, matbu kültür ve yazma kültürü arasında değerler çatışması doğurur*” (Altuğ, 2019: 35). Toplum tarafından özümsemiş olan kültürel unsurların değişimi oldukça meşakkatli bir süreçtir. Durum böyle olunca matbaa hem hayranlığın hem de korkunun sembolü haline gelir. Böylece değerler çatışması her dönem sıcak kalmış ve yeni yazar profilinin oluşmasına kaynaklık etmiştir.

Geleneksel yazar figürü, matbaanın icadıyla yerini modern yazar tipine bırakır. Orta Çağ’da imparatorlardan, zenginlerden, dinî otoritelerden destek alan ve onlar sayesinde yaşamlarını idame ettiren müstensihler, hattatlar veya yaratıcı yazarlar şartların değişmesi ile sermaye döngüsünün karşısında yalnız kalmıştır. Bu tip hamilik sisteminden çıkmış, matbaanın icadı ile sürekli matbaaya yazı yetiştirmeye çalışan bir işçi haline gelmiştir. Ayrıcalıklı sanatkar konumundan sermayenin ücretli işçisi konumuna doğru ilerlemiştir.

Yazar açısından bakıldığında bu gelişmeler başka bir tartışma alanı ortaya çıkarır. Bir matbaaya ‘ürün’ olarak eserini götüren yazar ‘telif’ kavramı ile karşılaşır. Çünkü bu süreçte “*kelime üretim sürecinin ayrılmaz bir parçası olmuş,*

bir tür metaya dönüşmüştür” (Ong, 2020: 141). Bu sebeple yazarın eseriyle kurduğu mülkiyet ilişkisi matbaa ile şekillenmeye başlamıştır. Artık yazar, piyasanın öznesi değil nesnesi konumuna gelmiştir. Romantik yazar profili bu modern duruma karşı geliştirilmiş bir tepki olarak ortaya çıkar. O, modernizmin mekanik dayatmalarına karşı tabiata ve duygulara döner. Dünyaya karşı coşkulu bir tavır takınır. Fatih Altuğ’un ifadesiyle “*Toplumsallık aracılığıyla bir dile maruz kaldığında bile, tekil doğası sayesinde o dili temellük edebilir ve kendisini ifade etmek için bir mecraya dönüştürebilir*” (Alver, 2019: 38). Bu dönüşüm her yazarda ve her dönemde farklı seyirler izlemiş, Türk edebiyatı içerisinde belirli kırılma noktaları yaşamıştır.

Türk edebiyatı için her ne kadar Tanzimat döneminde yazarların basın ve matbaacılık konusunda yatırımcı pozisyonunda olduğu gözlemlenmişse de bu uzun sürmemiştir. Yazarlıkla çok ilişkili olmayan sermaye sahiplerinin matbaa ve yayıncılık konusuna yatırım yapmaları, kârın belirlediği uzmanlaşmaya yönelik gelişmelerle birlikte okunabilir.

Hikâye türü üzerinden yapılan modernizm okumalarında Sait Faik’in hem yazarlık figürleri açısından hem modernleşme açısından oldukça ilginç bir konumda olduğu belirlenebilir. Sait Faik sanata ve doğaya yönelerek kurguladığı hikâyelerinde modern dönemin içinde yaşamasına rağmen örtük bir direniş göstererek aykırı bir yazar profili çizer. Yapay bir duyarlılıktan uzak, tabiatı özümseyerek romantik bir figüre yaklaşan Sait Faik bir açıdan da modern bir söyleyişin Türk hikâyeciliğindeki özgün sesidir.

2. Öykü Serüvenimize Sıradışı Bir Yazar: Sait Faik

Modern Türk edebiyatının başlangıcı olarak kabul edilebilecek Tanzimat süreci, Türk edebiyatında edebî türler açısından, yazarlığın toplumsal konumu açısından ve sanatçıların bireysel gelişimleri açısından büyük değişikliklerin ortaya çıktığı dönemdir. Matbaanın işlevsel olarak kullanılması ve gazeteciliğin gelişimi, kamuoyunun oluşumu, edebiyat döngüsü içinde yazar, okur ve eser açısından büyük sarsıntılar yaratır. Bu sarsıntılar kendine has bir konumu bulunan Divan edebiyatı sanatçılarından oldukça farklı bir konumda “modern yazar” figürünün ortaya çıkmasına sebep olur.

Orta Çağ’da bütün dünyada hâkim olan sanatsal hamilik sisteminin yıkılışı, yazarın bir birey olarak ortaya çıkmasına zemin hazırlar. Yazarın birey olarak ayakta durabilmesi için matbaacılık ve gazetecilik kavramlarının ekonomik getirisinin oldukça etkili sonuçları ortaya çıkmıştır. Kamuoyunun ortaya çıkışından ideolojilerin yaygınlaşmasına kadar birçok toplumsal ilerleme biçimi yazar figürü ile ilişki kurmuştur. Tanzimat’la uç veren, Cumhuriyet sonrasında belirginleşen modern yazar figürü, sanatçı ruh ve ekonomik-toplumsal sorumluluklar ortasında kalmış bir çizgidedir.

Sait Faik, bu açıdan modern yazar figürünün oldukça özgün örneklerinden biridir. O, modernite içerisine doğmuş olmasına rağmen uzmana dönüşen yazar kimliklerinden sıyrılır. Modern dönem içerisinde “*profesyonelleşmek duygudan uzaklaşmak anlamına gelmektir çoğunlukla*” (Hüküm, 2019: 62). Bu minvalde Sait Faik, gerçekliği en baştan kurgularken duyguya sığınmıştır. Bu sebeple Sait Faik profilinin profesyonellikten uzakta konumlandığını belirtmek gerekir. Modern işleyiş karşısında da “yazıcı” kimliğini kabul ettirme noktasında problemler yaşamıştır.

Sait Faik; amatör, romantik ve duygusal bir perspektifle modernizmin profesyonel kâr odaklı yönelimleri arasında bir noktada özgünlüğünü inşa eder.

“1930’lardan sonra Türk edebiyatında hem işlediği temalar hem de anlatım tekniklerindeki yenilikler bakımından ses getirmeye başlayan Sait Faik Abasıyanık’ın hikâyelerinde de tabiat ve çevre duyarlılığı, tabiat ve hayvan sevgisinin yanı sıra insanın çevre üzerindeki mütehakkim tavrını yansıtacak biçimde işlenmektedir. Abasıyanık’ın eserlerinde tabiat ya da geniş anlamıyla çevre, sadece estetik hazlar uyandıran, insan duyularına seslenen bir dinginlik, hayal sığınağı ya da insanın ihtiyaçlarını karşılayan bir sistem olarak değil aynı zamanda bir varlık, bir özne olarak yer edinir” (Kavaz ve Kanter, 2022: 102). Bu yönelim dahi Abasıyanık’ın modernizme karşı doğadan ve ruhtan destek alan bir yönelimi olduğunu gösterir.

Yazarın kimliği toplum karşısında ve kitap piyasasında kabul noktasında iniş çıkışları olan bir vaziyettedir. Oysaki tüketim toplumunun ve piyasanın istekleri, yazarın estetik kaygıyla biçimlenen profili ile uyuşmaz. Nihan Kaya’nın “Yazma Cesareti” kitabında da ifade ettiği gibi “Yazar, herkes gibi yaşayamayan kimsedir. (...) Nitekim yazmak, bu yaşama güçlüğünden doğan bir istek ve ihtiyaçtır” (Kaya, 2019:209, 210). Bahsedilen güçlük, dünyanın maddi kaygılarla çevrelenmiş kuralları karşısında bir özgürlük alanının savunusu olarak da düşünülebilir.

Sait Faik hayatı boyunca maddî anlamda büyük güçlüklerle karşılaşmamış bir yazardır. Sait Faik’in maddi güçlükler yaşamamış olması onun yaşamın türlü güçlükleri karşısında uzak bir konumda olduğu anlamına gelmemelidir. Onun mücadelesi maddeyi önceleyen ruh ile onu umursamayan estetik kaygı arasındaki çatışma ile anlam kazanır. O, karşısına çıkan tüm bu güçlükler karşısında özgün direnme biçimleri geliştiren yaşayan ve bunu aktaran kişidir. Bu direniş modern maddeciliğin de karşısında bir noktada konumlanır. Yazarlık üzerine bina edilmeye çalıştığı tüm estetik direnişe rağmen “Yazıcılığın Yirminci Senesinde” adlı yazısındaki aktarımına göre meslek hanesine bir türlü ‘yazar’ diye not düşürememiş, hiçbir matbuat kapısı buna yanaşmamıştır (Abasıyanık, 1993: 158). Sait Faik, bu olayın kendisini çok sarstığını ifade eder. Karşılaştığı bu tavrı, bir mesleki adlandırmanın reddinden ziyade bir var oluş meselesi olarak düşündüğünü söylemek abartı olmaz. Sait Faik’in yazarlık açısından kendini bulduğu bu belirsiz konum, eserlerinin içeriğinde ve yaşamında çeşitli sembol ve anlatımlarla kendini gösterir. Bu durumun onun eserlerinde var olmakla ilgili problemleri beslediğini de söylemek mümkündür.

3. Sanatkârlığa Yakın Profesyonelliğe Uzak: Sait Faik’in Yazar Profiline Çerçevesi

Tüm bu yazarlık bahsinin Türk edebiyatı tarihinde türlerle ilgili önemli kırılma noktaları ile ilişkili bir yönünün olduğunu belirtmek gerekir. Sait Faik’in hikâye türü açısından sunduğu profil ile özgün bir konumda olduğu fark edilebilir. Geleneksel anlatı biçimi ile bağ kuran hikâye tarzı, Sait Faik ile güncellenmiş ve Çehov öykücülüğünde gelişme alanı bulmuştur. Kendinden önceki birikimi de önüne katarak ilerleyen Sait Faik’in gelenek ile bağı özellikle ilk dönem hikâyelerinde “Semaver” (1936) “Sarnıç” (1939) “Şahmerdan” (1940) görülmektedir. İlk dönem eserlerinde karakterleri, gündelik hayatın içindedir ve insan profilini yaşamın tekdüzeliği ile birlikte ele alır. Özellikle 1948 sonrası yazarlığının ikinci aşamasında ise yaşamlarıyla ilgi odağı olmayan, merak edilmeyen insanların dünyasına girip orada kaderine razı kişilerin hayatlarını inceleme heyecanına kapılacaktır. Bu durum onun yazarlığı için kırılma noktasını oluşturacak ve edebiyat dünyasında hikâye türü içerisinde kuralları yıkan yazar profili

çizecektir. Bu bağlamda Orhan Veli şiirde neyse Sait Faik de hikâyede odur. Her ikisi de sıradışı, yaratıcılık açısından özgürlüğüne düşkün ve toplumdaki kopmadan toplumun ruh durumu hakkında bireysel yorumlamalara imkân tanıyan eserler ortaya koyan sanatçılar olarak değerlendirilebilir.

Yazarın hikâye türü içerisinde yerini vurgulayan bir diğer nokta da kullanmış olduğu dildir. Şiirsel ve birçok kişinin 'savruk' olarak nitelendirdiği yazma biçimi; modern bir özellikten ziyade romantik bir tavidir. Aynı zamanda gazetecilik ile de uğraşan sanatçının iki alanda kullanmış olduğu dil birbirine yakındır. Gürsel Korat'ın da "*Dil, Edebiyat ve İletişim*" eserinde ifade ettiğine göre "*Sait Faik'e gazetecilikten bakıldığında edebiyatçılığı nasıl fark ediliyorsa edebiyattan bakıldığında da onun gazeteci gibi görünmesinin nedeni bu olsa gerektir*" (Korat, 2022: 51). Fakat gazeteci kimliğinden daha baskın olan hikâyeci kimliği modern gazeteci profili ile psikolojik ve varoluşsal açıdan çatışma noktaları ortaya çıkarır.

Tanzimat dönemi itibarıyla gazetecilik ve edebiyat birlikte icra edilmiş ve birbirini beslemiştir. Sermaye piyasasının gazeteleri etkisi altına almadığı dönemlerde yazarın iki kimliği arasında büyük farklılıklar görülmez ancak ne zaman ki gazete ve edebiyat uzaklaşmaya başlar işte o zaman kullanılan dilde ve genel anlamıyla yazar profillerinde farklılıklar gözlenir. Bu açıdan bakıldığında Sait Faik'in en belirleyici özelliklerinden biri olarak kabul edilecek üslubunun da modern gazetecilik dilinin beklentisine karşılık veremediği gözlemlenebilir. Bu durum Sait Faik'in mesleki olarak 'gazeteci' ifadesi ile anılmamasının da nedenlerinden biridir. Onun profili modern kapitalist meslek tasniflerinin dışında kendine yer arayan bir konumdadır.

Sait Faik'in yazar profili sanatçı kişiliği ile doğrudan ilişkilidir. Bu sanatkâr kişilik profesyonelliğe mesafeli iken sanatın bütün dallarına yaklaşma çabası içerisinde. Nitekim Sait Faik, öykülerini kurgularken farklı sanat dallarından da beslenir. Resim, müzik, heykel gibi unsurlara da yer vermesi onun hayal dünyasının doğrudan 'sanatkârlık' ile ilişki kurma isteğinde olduğunu gösterir. Söz gelimi "Kendi Kendime" hikâyesinde bir zamanlar Arif Dino'nun "Resim yaparken evvela muhiti çizeceksiniz. Sonra dâhili teferruata geçersiniz" (Abasıyanık, 2014:28) sözünü hatırlamış ve bu sözü yazma eylemine ve hikâye oluşturma tekniğine uygulamak istemiştir. Sait Faik tabiatı ele alırken adeta ressamın eserleri onun gözünde canlanır. Yazar mekanikleşmiş, yapay tekrarlardan ziyade doğal döngü içinde yeniden var oluşlara, yeniden yaratımlara kapı aralar. "Bir Kaya Parçası Gibi" hikâyesinde tabiatı ele alırken Kınalı'nın yamacını "Van Gogh gibi asılmıştı" diye aktararak sözlerine şöyle devam eder: "*Birden değişiyor, bozuluyor, oyun devam edip gidiyordu*" (Abasıyanık, 2014:41). Bahsettiği bu değişim doğal bir döngünün sonucudur. Saftır ve insanı saflığıyla büyüler. Gürsel Aytaç'ın "*Edebiyat ve Kültür*" eserinde J.J. Rousseau'nun "*Emil ya da Eğitim Üzerine*" romanı için ünlü "tabiata dön!" ilkesine atıfta bulunması da romantik duyuların tabiat ile alakasını gösterir. "*Doğa, en iyi öğretmendir ilkesi üzerine kurar romanını*" (Aytaç, 2005: 117). Bu noktada doğaya sığınmak sanatçının yazarlık yönünü perçinlemiştir. Tabiatın başına buyrukluğu ve göz kamaştırıcı güzellikleri onun kullanacağı dili, hayata, insanlara ve hatta kendisine bakış açısını da romantik bir duyula dönüştüreceğini gösterecektir.

Sait Faik için müzik unsuru ise başlı başına hayal dünyasını besleyen bir daldır. Yazar olarak içinde bulunduğu duygu yoğunluğunu ve doğaya dair romantik duyusunu pekiştirir. "Türk Ülkesi" hikâyesinde anlatıcının akış içerisinde

sazın sesini duymasıyla etrafına dair farkındalığı artar. “*O yüz bin satan gazetelerin, adi romanların, çirkin ve meşhur sesli radyo hanendelerinin, ümitsiz, gününü gün etmeye çalışan politikacıların gürültüsünden sezilmeyen bir musiki gibi bir şeydi*” (Abasıyanık, 2014:93). Bu, anlatıcı için radyoyu, gazeteleri, kötü romanları görmezden gelmesini sağlayan bir sestir. Yazar radyoyu doğayı tamamlayan bir bileşen olarak görmez. Her defasında ondan kaçıp hikâyenin sonunda kaval sesine takılı kalması gibi samimi nesnelere yönelir. Bu durum takıntılı bir nostalji sevdasından değil; yazarın samimiyet duygusu aramasından kaynaklanmaktadır.

Bahsi edilen eserlerinden hareketle Sait Faik hikâye yazarken kullandığı stratejilerin somut bir getiriden ziyade, saf bir sanat ilgisine atıfta bulunduğu söylenebilir. Bu onun yazar profili olarak romantik figüre kaçışının kurgu dünyasındaki izdüşümleri olarak okunabilir.

4. Sait Faik, Modernite ve Matbaa

Matbaanın icadıyla birlikte sanatçının toplum içindeki konumunda büyük bir değişim ortaya çıkar. Bu değişim bir yandan bireyselliği ve sanatın özerkliğini destekleyip sanatkârı özgür kılarken öte yandan onu matbaa sahiplerinin işçisi haline getirir. Gazetelerde muharrir, yazıcı, müstensih olarak çalışan yazarların bireysel duyarlılıklarının gazete tarafından sınırlandırıldığı söylenebilir. Bu çerçevede sanatçının matbaanın merkezde olduğu edebiyat döngüsü içinde kabul görmesi önce matbuat dünyasında takıldığı engelleri aşmasıyla mümkün hale gelmektedir. Eserin matbuat dünyasında kabul görmesi ise piyasa değeriyle yakından ilişkilidir. Dolayısıyla modern çağda yazarın sosyolojik konumunu belirleyen en önemli etkenlerden birisi ve diğer her şeyin temeli ‘matbaa’ olmuştur. “*Matbaanın icadı ile keskin bir rol değişimi yaşayan yazarların hamilerini kaybetmeleri, telif hakkı, yaşamı idame etmek için bir meslek ihtiyacı gibi büyük problemleri ortaya çıkmıştır*” (Tüzer ve Hüküm, 2019: 111).

1906 Adapazarı doğumlu olan Sait Faik, ailesinin maddî durumunun da iyi olması vesilesiyle geçim sıkıntısı derdine mesai ayıran birisi olmamıştır. Kitap basımından elde edeceği gelire aslında ihtiyacı yoktur. Yazarın matbaa ile ilk yol ayrımı da burada başlar. Sait Faik, yazma işini gelir getirme işlevinin çok daha ötesinde bir yere konumlandırır. Yazmak onun için var olmanın anahtarı niteliğindedir. “*Sanatçının toplum içinde yaşayan fakat algıları toplumdaki insanlardan daha farklı bir mekanizmayla çalışan bir kişilik*” (Tüzer ve Hüküm, 2019: 110) olması bu noktada dikkat çeker. Bir yazarın toplumsal konumunu şekillendiren en önemli faktörlerden birisi toplum tarafından gördüğü destektir. Bu destek onu başarılı ya da başarısız yapmaz ancak sanatçının sosyolojik bir unsur olarak nerede ve nasıl durduğunu göstermesi açısından önem arz eder.

Sait Faik’in de meslek hanesine yazarlığı yazdıramamış olması matbuat dünyasının yazarlık mesleğine nasıl baktığını özetleyen bir durumdur. Bu olay karşısında yazar, “*Eskiden utanır, kekeler, kendimin de pek şüpheli bulduğum bir ‘muharririm’ derdim. Ne enayi imişim. Ben halis muhlis yazıcı imişim yahu! Yazıcı olmasam muhakkak bu iki yerden de şatafatlı birer kâğıt alırdım. Çünkü her iki yerde de eline kalem sürmemişler, sürüp de en azından para kazanmak gayesi gütmemişler bir tane yok*” (Abasıyanık, 1993: 160,161) ifadeleriyle yazıcılığın para serüvenine kurban edilmesini eleştirir. Aslında burada eleştirisi cesaret göstermeyen ve yazarının yanında yer almayan yayıncılardır. Sait Faik’in yaşadığı tam olarak budur. Yazarın bu konuda duruşu ve düşünceleri oldukça nettir.

Sait Faik, yayınevlerine hikâyeler bırakırken bir süre sonra bunların ısmarlama metinlere dönüştüğünü fark eder. “Yazarın yazarlık yaptığı kısım sadece daktilo, kâğıt, bilgisayar başında yazmaya çalışan, bazen de ilham bekleyen bir yazar görüntüsünden ibaretmiş gibi verilir” (Kaya, 2019: 210). Durum böyle olunca ısmarlama metinler verilmesi doğal görülmeye başlanır. Süreç meselesi olan bu durumda yazarın konumu ve yaşamdan aldığı öz, yapay bağlarla kurulmaya başlanmıştır. Matbaa makinesinin yarattığı hızın ve buna bağlı olarak yazıya artan talebin bir sonucu olan bu durum karşısında patron baskısıyla yazmak ve sermaye piyasasının içinde kendi tarzından ödün vermek Sait Faik’e uygun gelmez. Oysaki toplumun sorunlarına yeterince eğilmediği için eleştirilen sanatkar, insanlığa ait tüm bu sorunları hikâyelerinde eriterek vermiştir. Bu noktada Tahir Alangu’nun yazarın öyküleri için ‘saklambaç oyunu’ ifadesi yerinde bir benzetmedir.

Sait Faik bir balıkçının gündelik hayatını aktarırken ya da yoldan geçen herhangi bir insana dikkatleri toplarken yüzeyselliğin ardında bir mesele olduğunu hissettirme uğraşındadır. Saklambaç oyunu aslında yazarın dünyayı kurgusallaştırırken kurguyu da dünyevileştirmesinden gelmektedir ve böylece yazar dönüştürücü işlevi görmekle birlikte matbuat dünyasının alışık olmadığı bir profil çizmektedir.

Sanatçı, “Haritada Bir Nokta” hikâyesinde gemideki balıkları boşaltmaya yardım eden adama balık verilmemesiyle patlayan isyanını ancak kalem ve kâğıdıyla dizginler. Tütüncüye koşup kâğıt kaleme sarılması ve kalemi öperek “Yazmasam deli olacaktım” ifadesini kullanması bu noktada dikkate değer bir husustur. Sait Faik’in yazma eylemini kendisi ve tüm yazarlar için varoluşsal bir mesele haline getiren bu cümlesi, yazarlık açısından oldukça özgün ve dikkate değer bir saptamadır.

Onun toplumsal meseleler karşısında bildiği ve kullandığı temel yöntem budur. Dünyanın oyalayıcı yönü karşısında önce yazmaktan vazgeçen fakat yazmanın varoluşsal bir zorunluluk olduğunu fark ettikten sonra ona tüm duyguları ile teslim olan bir kişiliğin sembolizasyonudur. Bu kişilik bir kişinin özelliği değil gerçek yazarın temel gereklerinden biri olarak ifade edilmiştir.

Mizacı itibariyle hayat karşısında keskin köşeleri olmayan yazarın, hikâyede yazma eylemini bu kadar merkezi bir konuma alması dikkat çekicidir. Yazma eylemine bağlı olarak gelişen anlatma kaygısı alenen yapılan bir faaliyet değildir. Kalemi öperek isyanını dizginlemesi dünyayı çok önemsemeyen bireyin yazma eylemine karşı geliştirdiği yoğun bir duygunun dışavurumu olarak okunmalıdır. Bu eylem Sait Faik’i adeta ait olmak istediği hayata yakınlaştırır. Yazmak, kalem ve kâğıt unsuru onun gerçekleri hayal dünyasında işlemesine küçük insanlara daha da yakın hissetmesine aracı olandır. Aslında bu zamansızlığın sunduğu rahatlığı gösterir. Tütüncüye koşması da kalem ve kâğıdın ona tanıdığı sonsuzluğa koşmaktır bir nevi. Bu çatışmayı yazarın “Son Kuşlar” adlı hikâyesinde de başka bir sembolizasyon içinde görmek mümkündür.

“Kimi gökyüzünden bir uçak homurtusu gelir. İçindeki, şimdi Yeşilköy’e incek yolcuları düşündüğüm, yalnız bu yazıyı yazarken oldu. Ondan evvel de uçaklar geçmişti. Ama hiç içindeki yolcuların Yeşilköy’e neredeyse inceklerini, daha şu iki satırın sonunda inmiş bile olduklarını düşünmemiştim” (Abasıyanık, 2014: 2).

“Kısa fakat etkili anlatıma sahip olan Meserret Oteli hikâyesi belirsiz alanlar ve boşlukları değerlendirme noktasında okura geniş imkânlar sunan bir hikâye olarak karşımıza çıkar” (Güler, 2022: 142). Bu boşluklu tavır da hem modern hem de doğal bir yazma biçiminin örneğini sunar.

Yazar, yaşayarak yazacaklarını kurgular ama yazarak yeni yaşamlar da üretir. Bu yazma eylemi somut davranışlarla -kalemi öpmek, tütüncüye koşmak- ona hayal etmenin araçları gibi görünür. Yazmak, Sait Faik’e bir yazar olarak kendini gerçekleştirme ve gerçekliği somut olarak inşa etme fırsatı da sunar. Sanatçının hikâyelerinde kalem, kâğıt ve yazmak eylemi minnet duyulan unsurlar olarak aktarılırken matbaa makinesinin ve onun yarattığı evrenin olumlu tarafına rastlanmaması tesadüf değildir. Donuk bir nitelik taşıyan bu makine yazarı güzelliklerle buluşturamaz. Kalem ve kâğıtta olduğu gibi isyanını bastırmaz aksine yeni isyanlar yaratır. Koşma eyleminin getirdiği özgürlük matbaa ile sembolleşen modern çerçevenin kurallarına uymaz. Dolayısıyla matbaa ile karşı karşıya gelmek kaçınılmazdır.

5. Özgürlük, Bireyselleşme ve Sansür Karşısında Sait Faik

Sait Faik’in matbuat dünyasında durduğu noktayı belirleyen bir diğer etken ise sansürdür. Matbaa faaliyetleriyle kendisini yoğun olarak gösteren sansür, yazma özgürlüğünü ve kişinin var olma mücadelesini engeller. Ticari bir işletme olarak matbuat tekelleri sansür karşısında kendi çıkarları doğrultusunda yatırımlarını belirlerler. Fakat sanat bu tür bir sınırlamayı kabul etmez. Sait Faik, bu anlamda da matbuat aleminin modern çıkarıcılığının karşısında konumlanır. Yazarın 1944 yılında ailesinin imkânlarıyla yayımladığı “*Medarı Maişet Motoru*” romanının toplatılması ve sansüre uğraması aynı zamanda hikâyeleri sebebiyle sorgulanması Sait Faik’i siyaset, politika karşısında geri planda durmaya yöneltmiştir. Eserlerinin sansüre uğraması, almış olduğu eleştiriler onun matbaa ve matbuat alemi ile olan ilişkisini doğrudan belirlemiş ve tüm bunlar yıllar geçse de adından söz edilmesini engelleyememiştir.

Modernizmin her yana sirayet ettiği ve toplumun içindeki bileşenlerin ‘birey’ olgusuyla yalnızlaştığı devirde Sait Faik okurları onda yakın bir yalnızlık hissi duyumsamaktadır. Toplum sorunlarını açık açık aktarmaktansa öykü içerisinde damıtması ve yalnızlaşan bireyin kitabı okurken sanki onunla sohbet eden birisi olduğunu hissetmesi yine Sait Faik’i dönemini aşan bir yazar yapmaktadır. Sanatçının ölümünden sonra annesi hazırladığı vasiyet ile yazarın eserlerinin telif hakkını Darüşşafaka Cemiyeti’ne bırakır. Aynı zamanda her yıl bir öykü yarışması düzenleyerek “Sait Faik ve Makbule Abasıyanık Hikâye Mükâfatı” verilmesi talep edilir. Yalnızca bu durum bile yazarın yaşamında sanatın ve sanata dair her şeyin ne denli vurgulu olduğunu gösterir niteliktedir. Ekonomik gerçeklikler ile entelektüel ruhun sıkışması kendisini dönüştüren dünya dinamiklerini kabul edip onları aşmasıyla gerçekleştirir. Bu minvalde yazarı toplum perspektifinde öne çıkaran ve sözü dinlenir bir kişi olmasını sağlayan onun hayata bakış açısı, düşünceleri ve davranışlarıdır. Sait Faik de bu açımda samimiyet vurgusunu yakalamış ve kendisine ait özgün bir imaj yaratmıştır. Yaratmış olduğu imaj içerisinde matbaa figürü olumsuz bir konumda bulunurken hikâyelerinin içeriği de onun modern kapitalist yazar figürüne tepkisel bir girişimi olarak okunabilir.

6. Özgürlüğün Somutlaşan Araçları ve Matbaanın Reddi

Sait Faik'in 1946 yılında yazdığı "Gramofon ve Yazı Makinesi" hikâyesi ilk kez 1950'de yayımlanan "*Mahalle Kahvesi*" kitabında yer alır. Yazar, hikâyede radyo ile gramofonu, matbaa ile yazı makinesini kıyaslar. Bu kıyaslama Sait Faik'in dünyayı algılama biçimine ışık tuttuğu kadar onun yazma eylemi karşısındaki tutumu hakkında da ipuçları verir. Kavramlar ve karşılaştırmalar üzerinden nostaljiye yakınlığını belirten Sait Faik Abasıyanık, "Gramofon ve Yazı Makinesi" hikâyesinde radyodan hiç hazzetmediğini aktarmaktadır. Kendi ifadesiyle odasında Paris'teki bir adamın konuşmasından hoşlanmaz. Başkalarının seçtiği müziği de dinlemek istemez. "*Okuyacağım kitabı nasıl kendim seçersem, dinleyeceğim güzel sesli kadını da ben seçmeliyim. Mektepte miyiz canım?*" (Abasıyanık, 2021: 66). Bu sözlerle radyoya karşı durduğu yeri gösterirken gramofonu satırlarında ince bir zevkle işler. Onu, radyodan ayrı tutarak arkadaş, dost, mütevazı bir eşya olarak niteler. "*Gramofon başlı başına, kendi namına bir medeni adamın zevk aletidir. İnsanoğlunun küçücük, temiz arzularına baş eğen, onun zevkini düşünen bir alettir*" (Abasıyanık, 2021: 68). Zaman içerisinde değerinin hatırlanıp tekrar ona dönüleceğini, modernleştirilmeye çalışılacağını belirterek bir nevi her şeyin aslına rücu edeceğini aktarmaktadır. "*Biz başka bir şeyiz, insanoğlu! Sen şimdi züppelik ediyorsun ama yarın yine bize döneceksin. Hercaimeşrep insanoğlu*" (Abasıyanık, 2021: 68). Bu karşılaştırmada gramofonun öncelenmesinin yazarın seçme özgürlüğü ile ilişkili olduğu dikkatlerden kaçırılmamalıdır. Sait Faik'in sanat ve edebiyattaki genel yönelimine bakıldığında onun yazmayı da bir irade meselesi olarak algıladığı ve bu iradeyi duygusal saiklerin belirlediği anlaşılabilir. Yazmasam deli olacaktım, cümlesi bu açıdan insanı insan yapan seçme özgürlüğüne yapılmış bir atıf olarak okunmalıdır.

Yazık oldu tahayyüllerime, diyen yazar için radyo hayal kırıklığıdır. Rüya Akgün'ün Yüksek Lisans tezinde de belirttiği gibi "*anlatıcı, gramofonun bir düşünce yapısı olduğunu belirtmekle, onu kendine daha yakın bulmaktadır.*" Dolayısıyla bu karşılaştırma içinde gramofonun tercih edilmesi ilk olarak seçim özgürlüğüne bağlıdır. İkinci olarak anlık kayıt ve buna bağlı olarak ses kalitesi yazarın tercihini etkileyen unsurdur. Aslında yazarın hikâye boyunca üzerinde durduğu samimiyet ve bireysellik mevzusu müzik bahsinde de kendini gösterir. Müzik anlık yapılı ve teknolojinin girdabında oynanan 'ses' onu samimiyet uzamından ayırır. Radyo tam bu ayrımın eşiğinde beliren nesnedir. Oysaki Sait Faik, anlık olarak o hissiyatla kaydedilen eseri dinlemek ister.

Yazarın matbaa–yazı makinesi kıyaslamasının karşısına gramofon ve radyoyu konumlandırması sanatın şubeleri arasındaki birliği göstermesi açısından da değerlidir. Anlık yapılan müziğin aracısız kaydının bir hafıza alanı yarattığı, zaman ve mekânı içinde taşıdığını söylemek mümkündür. Bir zamanlar yaşamın her köşesinde olan gramofon gördüğü bu büyük ilgiyi radyonun çıkışıyla yitirmeye başlamıştır. Sait Faik'in hikâyesinde yer verdiği üzere Yedikule surlarında çingene kızının kucağında, köprübaşlarında, bir pazar sabahı Burgazada kayalıklarında gramofon varlığını gösterirdi. Öyle ki bu durum gazetelere, köşe yazılarına dahi konu olmuştur. Gökhan Akçura'nın "*Radyo Katil, Gramofon Maktul!*" yazısında bunun örneği görülmektedir.

"*Daha 1935 yılında gazeteler durumu 'radyo salgını' olarak nitelendiriyordu. Üç dört yıl evvel gramofona övgüler düzen Fikret Feridun, durumun nasıl değiştiğini anlamaya, anlatmaya çalışıyor: İstanbul'da zaman zaman bir eğlence moda olur. Mesela bir zaman gramofonun hali ne idi? Bir zamanki dans salgınını unuttunuz mu? Her evde*

bir gramofon durup dinlenmeden mütemadiyen dönen plaklar ve durup dinlenmeden -esrarengiz bir hastalığa tutulmuş gibi- zıp zıp sıçrayan insanlar. Ve şimdi İstanbul'un yeni oyuncağı da radyodur” (Akçura, 2019).

Sait Faik bu yeni oyuncağa karşı mesafesini net bir şekilde belli etmektedir. Hikâyesinde burjuva olmak hevesiyle yanıp tutuşan kadının kocasından radyo istemesi ve ona kavuşunca böbürlenmekten dinleyememesine yer vermesi bile bu mesafeyi nasıl işlediğini gösterir. *“Hanım da böbürlenmekten dinleyemez ki. Bin türlü kötülüklerde de kullanılır. (...) Daha daha insan muhayyilesini bozar o makine”* (Abasıyanık, 2021: 66). Radyo, zihinlerin estetik zevk örtüsünü kaldırıp onun yerine modern dönemin yapay ihtiyaçları olarak varlık göstermiştir. Bireyin radyonun bizatihi kendisine yönelmesinde bile var olan yapaylık, duyguların da körelmesine sebebiyet vermiştir. Bunun getirisi olarak yazarda kötü, soğuk, ciddi bir etki bırakması gramofonun karşısına da radyoyu çıkarmasının sebebini açıklar niteliktedir.

Anlatıcı, yazı makinesini överken matbaayı yermektedir. Bunun nedeni de radyoyu sevmemesiyle neredeyse aynıdır. Ona göre radyo nasıl kişiye bireysel seçimlerinde özgürlük tanımıyorsa matbaa da bu özgürlüğü sunmamaktadır. *Gutenberg'in Çırağı* kitabında aktarıldığı gibi keşişin söylemiş olduğu *“matbaa, tüm büyüüne rağmen o yaşamsal bağı kopardı”* (Christie, 2019: 59) ifadesi hikâyenin bağlantısıyla da önem taşır. Kuşkusuz Sait Faik'in de bahsetmiş olduğu bu bağ samimiyettir. Gramofona duymuş olduğu o nostaljik lezzet ile yazı makinesine duyduğu yakınlık bundan kaynaklıdır. *“Esası mühüre benzemez mi yazı makinesinin? İmza çikalı başını alıp giden mühüre. Yazı makinesi harflerin imzası gibi bir şeydir”* (Abasıyanık, 2021: 65). Mühür ve imza benzetmeleri bireyselliği çağrıştıran kelimelerdir. Yazarın bu bireyselliği yazı makinesine ithaf etmesi matbaanın sermaye etkisine girerek tüm dengeleri altüst etmesinden kaynaklanır. Oysaki yazı makinesinin böyle bir derdi yoktur. Kitle oluşturmaya çalışıp sayısal unsurların arasında boğuşmaya da niyeti yoktur. Sait Faik burada gelişigüzel yazmaların, bir döngüye girmemenin samimiyetini yakalamak ister. Üç dört yıl önce gramofona övgüler düzülmesi ancak şimdi değişen şartların mevcudiyetine dikkat çekilmesi matbaanın gelişmesi sonucu yayıncılık faaliyetlerinin patlamasıyla ilişkilendirilir. Artan yayınlar niteliksiz ürünleri de beraberinde getirir. Böylece radyo ve matbaa basmakalıp olmalarıyla benzeştirilmiştir. Sözlü kültürün getirisi olan kolektif taraf, baskı kültürünün bu yanını kırmak için Sait Faik hikâyelerinde sohbet havasında işlenmektedir. Yazarın hikâyesinde anlatıcıyla okuru sohbet havasında göstermesi baskı kültürünün kelimeleri bir alana sıkıştırmasının katılığına bir nevi red niteliğindedir. Kullanmış olduğu dil ile de matbuat dünyasına karşı durur ve bu reddi somutlaştırır. Yazarın kelimeleri nesne kılıfından sıyırmak amacıyla öykülerinde şiirsel bir tarz yakaladığı söylenebilir. Aynı zamanda birçok kişi sanatçıyı dilinin savrukluğuyla eleştirirken aslında bu savrukluk ona öykülerinde özgürlük alanı sunar. Tim Parks, *“E-Kitaplar Yetişkinler İçindir”* yazısında bu konuya değinmektedir. *“Matbaa makinesi yazıdan kişiselliği kaldırdığında hattatlığın kayboluşuna ağıt yakanlar olmuştu kesinlikle”* (Parks, 2021: 26). Kâğıda kalem ile yazı yazmak kişiliği belirginleştiren adeta ‘Buradayım’ dedirten bir yönelimdir. Matbaa ise kişiselliği kaldırarak onu şahsiyetsizleştirir. Bu işlemi bazen eleştirilenlerin yönelttiği oklarla yaparken bazen de sansürün etkisiyle yazara ya da okuyucuya zorunlu kılar.

Sait Faik, teknolojinin ruh ve dünya arasında yazarın yolunu uzattığını düşünür. Teknolojinin yarattığı yol, tütüncüye koşma mesafesinde bir yol değildir. Yazar, kalem ve kâğıda kavuşup yazma eylemine özgür bir şekilde geçeceğinin bilincindedir araya mesafe girmez ancak matbaa bunu yapamaz. Engeller vardır, zaman mefhumu, bürokrasi mefhumu

düşüncenin tohumunu köreltir. Yazarın “Gün Ola Harman Ola” hikâyesinde de bunu destekleyen ifadeler bulunur. Öykünün merkezinde yer alan Mercan Usta, el emeğine dayalı işinin ehli bir zanaatkârdır. Sait Faik’in hikâyesinde şirket sahiplerini, fabrika eşyaları üreten kişileri değil de Mercan Usta’yı işlemesi yazara romantik bir duyuş atfeder. Kahramanın para lafını duyunca kestirip atması, genç bir delikanlının sandığa yazı yazdırmak istediğini söyleyince buna pek yanaşmaması olayın seyrini etkiler. Ustanın “*Sen söyleyeceğini söyle. Ben ona göre bir şey düşünürüm. Yazdırmak istediğin yazıyı okumuş gibi olursun belki*” (Abasıyanık, 2014: 46) diyerek aslında sandığa bir ruh vermeye çalışması onun düşünce yapısını sunması açısından da dikkate değer. Yazar, tıpkı Mercan Usta’nın sandıklarına yaklaşması gibi gramofona ve yazı makinesine yaklaşır. Mercan Usta el emeğiyle sandığa çeşitli işlemler gerçekleştirirken düşünür, düşündükçe işler. Ustanın sandıklarının birbirinden farklı olması her birindeki hissiyatının farklı olmasından ileri gelir. Tekdüze değildir, özgündür. Anlatıcı onun reklama ihtiyacı olmadığını belirtirken değerli olan unsurun, şöhret peşinde koşmadan da alıcı tarafından bulunacağını aktarır. Zanaat sahibi olan Mercan Usta ile yazar kimliği ile öne çıkan Sait Faik arasında bu noktada benzerlik vardır. Sanat ve zanaat arasındaki ayrımların varlığı ikisini yaratım noktasında birleştirir. Nihan Kaya’nın “*Sanatçılığın ve yazarlığın herhangi bir iş, kariyer gibi olmadığını, bütün mesleklerden ayrıldığını söylüyor, sanatçılığı çok özel bir yere koyuyorum; ama bununla beraber, sanatın zanaatten sayılamayacağı düşüncesine de karşıyım*” (Kaya, 2019: 211) düşüncesi bu benzerliği vurguladığı nokta olarak okunabilmektedir.

Sait Faik sahici bir yaşanmışlık istemektedir dünya ile yazar arasında başka bir aracı istememesinin sebebi de budur. Vefa Taşdelen “Yazmak Eylemi” başlıklı yazısında bu ilişkiyi şöyle aktarır: “*Kalem yalnızca yazan bir nesne değildir; düşünen akıl, gören göz, hisseden yürek, kaygılanan vicdandır da. İyi niyetle yazarken dünya sanki kendi ürünüdür, sanki ellerimizde büyüyen, canımızdan can, ömrümüzden ömür kattığımız bir varlık olmaya başlar*” (Alver, 2019: 15). Yazarın zihnindeki yazma bilinci de bu şekilde işler. Kullanılan nesnelere kişinin ne olduğu ne düşündüğü hakkında yorum yapma fırsatı tanırken ‘neden bu nesne’ sorusunun altında Sait Faik için derin bir anlam yatar. O, Mercan Usta’nın sandıkta bulduğu anlamı kalem ve kâğıdıyla bulur. Yazar tanıklık ettiği olayları hikâye ederken tekrar o anları yaşamaktadır. “*Bu bakışla dünyanın pasif bir nesnesi olmaktan çıkar, varoluşun anlamını hissetmeye başlarız*” (Alver, 2019: 15). Dolayısıyla gramofon ile yazı makinesi bu hissi tatmasında bir araçtır.

Matbaanın Sait Faik üzerindeki etkisine bakıldığında bir yandan bireyselliğin taşlarını dizerken bir yandan da onu yıktığı görülür. Artık tekdüzeleşen sistemde kelimeler nesne olarak kullanılmaktadır. Katı olan her şey buharlaşır misali artık metalaşan kelimeler onun için zaten uçmuşdur. Yazarın realite ile hayal dünyasına ulaşmasını sağlayan yol, kâğıt ve kalemden geçer. Matbaanın bu minvalde erişimi zordur. Mekanik yapısıyla doğanın saflığına adapte olamaz, saf değildir. Yazarın radyoyu reddetmesi gibi matbaayı da reddetmesi bu açıdan kaçınılmaz olacaktır.

7. Ekonomik Çıkmaz İçerisinde Matbaa Unsuru

Gramofon ve Yazı Makinesi hikâyesini incelerken kaybolan bir bireyselliğin, samimiyetin, mührün izini sürmek elbette olanaklıdır. Ancak şunu da gözden kaçırmamalıyız ki Sait Faik, yazarlığı bir meslek olarak sürdürmektedir. Hâl böyle olunca ekonomik sıkıntıların kısılcığında bir matbaa- yazar ilişkisinden söz etmek gerekir. Sait Faik, her ne kadar maddi noktada desteğini ailesinden alıyorsa da hikâyelerini kitaplarda toplamaktan hoşlandığını belirtir ve

şöyle devam eder: “*Hem de elime beş on para geçiyor. Evet deve de kulak bile değil*” (Abasıyanık, 1993: 154). Yazar bu işi mecburiyet olarak görmez içini döktüğü bir dost olarak görür ancak “*bir yazarın kitap yazması için her zaman ekonomik bir desteğe ihtiyacı olmuştur. Hatta kitabın bizzat kendisinin ortaya çıkması için de paraya ihtiyaç vardır*” (Tüzer ve Hüküm, 2019: 94). Dolayısıyla yazarın hikâyelerini kitapta toplama zevki bile belli bir noktadan sonra bu döngüye dâhil olur.

Dönem bazında değerlendirilecek olursa mesleği yalnızca yazarlık olan kişinin yayınevlerinden aldığı küçük paralarla geçimini idame ettirmesi oldukça zordur. Hâl böyle olunca yazarlığın yanında öğretmenlik, bürokrasi işleri vs. kendisini gösterir. Günümüzde ise yalnızca yazarlık mesleğiyle geçinen kişilerin sayısı az değildir. Bu durumun dönemselsel olarak değişmesinin en önemli sebebi kitap piyasası içinde yazarı ve eseri ‘talep edilir’ hale getirmektir. Reklamlar, afişler, kapak tasarımları, düzenlenen paneller neticesinde ilginin yönlenmesi ekonomik açıdan yazarı beslemektedir. Maddi açıdan geçim kaygısı yaşamayan Sait Faik’i de ekonominin böyle bir açmazda bırakması matbaa teknolojisinin geleneksel hamilik sistemini alaşağı etmesiyle bağlantılıdır. Yeni bir yüze bürünen geleneğin içinde yazar, profesyonel bir biçimde çalışmak ve yazı yazmak zorunda kalmıştır. Dolayısıyla matbaa ve ekonomi ilişkisinde hamilik sisteminin yıkılmış olması kritik bir sürece denk gelmektedir. Modernizm toplumların yaşayış şeklini ve düşünce yapısını etkilediği gibi kitaplar ile de bu dönüşüme öncülük etmiştir. Sanatçı, anlatıcısına, matbaa için yalanların, dolanların makinesi dedirtirken bunun temelinde yatan bir kapitalizm döngüsünün var olduğu daha net görülmektedir. Matbaa ile yüksek maliyet düzeyine çıkarılan kitap yayımlatma birçok yazarı müşkül konuma sokmaktadır. Sait Faik’i ekonomik kaygılar içerisinde matbaaya düşman eden unsurları anlayabilmek için bu mekanik nesnenin oluşturduğu endüstri kaskacını göz önünde tutmak gerekir.

Matbaa sonrası gelişmeler öncelikle halkın ihtiyaçlarıyla çeşitlenmiştir. Kitapların ciltlenmesi ve bu kitapların soylu insanların elinde gezmesi sanatı/edebiyatı boş zaman uğraşı olarak görmelerinden ileri gelmektedir. “*Robert Escarpit’e göre 18. yüzyıl öncesinde edebiyat sadece aristokrasi ile ilişkilendirilen bir vaktidir. Üstelik bu dönem de edebiyat ‘yapılmaz’ ; ona sahip olunur*” (Tüzer ve Hüküm, 2019: 29). Sait Faik bu ifadenin ‘kendisini anlatabilme gayesi’ kısmında durmaktadır. Bu romantik isteği gerçekçi süreçler ile sekteye uğrarken Sait Faik’i de kitap yayımlatma ya da satışını yaptırmada türlü güçlükler içinde bırakmıştır. Çünkü modern dönemde matbaa fabrika gibi girişimcilik unsuru sayılmıştır. Kitapçıların açılması ve vitrin telaşına düşülmesi sanatçı da şöyle dile gelmektedir: “*ama artık kitapçının önünden geçerken içeriye girmek korkunç azaplı bir hal alır. Yine de girersin. Hiç kitaptan söz açmadan çıkanlara bakarsın*” (Abasıyanık, 1993: 155). Yazarın sözünü ettiği bu sıradanlık ve iç acıtıcı durum karşısında sanatçılar, sermayenin çalışan işçisi haline gelmektedir ve okur artık ‘müşteri’ pozisyonunda görülmektedir.

Yazarın ‘korkunç azap’ duyduğu bu hâl içinde okurun tüketici rolüne bürünüp etkin okurdan ayrıldığı görülmektedir. Vitrinde kalma telaşını kitap kapaklarına yansıtan matbuat dünyası piyasa oyunları içinde olup Sait Faik’in düşünce yapısına zıt bir şekilde işlemektedir. Yazar piyasa oyunlarına girmek istemese de onun etkilerinden herkes payına düşeni almaktadır. Çünkü üretimin olduğu bir yerde tüketimin kaçınılmazlığı söz konusudur. Artık ticarete dönüşen ve kendisine bir piyasa yaratan kitap endüstrisi attığı her adımda etiketleriyle birlikte. Sait Faik’in “*Yaşasın Edebiyat*” başlıklı yazısında da bu konuya genişçe yer verilmiştir. “*Bir sürü hikâye bırakırsınız. İçinden sizin en*

sevmedikleriniz seçilir. Hiç hoşlanmadığınız bir isim kapağa yerleştirilir. Hâlbuki siz bundan iki sene evvel o kitabınızın ismini düşünmüş, bulmuş, hatta bir kitapçık da ilan etmişsinizdir” (Abasıyanık, 1993: 156). Burada yazar olarak söz hakkı kalmamış, eserin macerası okur istekleriyle çeşitlenmiştir. Belli bir süre bireye ait olan eser matbaa ile toplum nezdinde piyasa değeriyle incelenmeye çalışılmaktadır.

“Matbaa nedir ki? Yalanların, dolanların, şantajların, hırsızlıkların, kötülüklerin, bayağılıkların aleti. İsteddiği kadar saatte binler, on binler çıkarıyorum desin. İsteddiği kadar kesip biçip atsın. Kendini bir şey sansın. Her zaman kötülerin, bayağuların eline ve kucağına atılmaya hazır bir histerik kadından başka bir şey değildir” (Abasıyanık, 2021: 69).

Yazarın kötüler ve bayağular olarak ifade ettiği matbuat camiası sermaye piyasasına boyun bükerek talep doğrultusunda ilerler. Ya da bir başka aşama olarak talebi kendisi yaratır. Yazarın matbaayı ekonomik boyutta olumsuzlamasının bir başka sebebi de onun benimsemiş olduğu hikâye türü ile ilgilidir. Sait Faik’in hikâyelerinde bir olay akışı olmaması hayatın içinden bir kesit sunması merak duygusunu ön plana almadığından matbaanın ortaya çıkardığı asıl gayeye yani merak unsuruna ters düşmektedir. Merak, okuru dürten unsur olacak okur da piyasayı canlı tutacaktır. Merak unsurunun yönlendirici etkisinin bu denli kuvvetli olması ve Sait Faik’in eserlerinin temelini bunun oluşturulmaması da ona gelen eleştirileri gündemde kılar. 1952 yılında ilk kez Varlık’ta yayınlanan “Hikâyecinin Kaderi” başlıklı yazısında bu durumu şöyle aktarır:

“Bana bir gün bir gazete patronunun mahdumu; Birader, dedi, öyle hikâyeler yaz ki, adam sinemaya gittiği zaman film başlamadan evvel bir çırpıda okuyuversin. Kadın bir taraftan patlıcan kızartsın, bir taraftan seni okusun. Ben böyle yazı isterim. Yok, balıkçı Ahmet’le Sivri Ada’da midye yerken herif sana hayatını anlatmış, sen de balıkçının hayatını anlatmışsın. Ne yapsın balıkçının hikâyesini patlıcan kızartan ev kadını?” (Abasıyanık, 1993: 175).

Patronlar tarafından ısmarlama metinler verilmesi yazarın özgürlüğünün kapitalizm tarafından kısıtlanmasıdır. Ekonomi, yazar ve matbaa üçgeninde bahsedilen hamilik sisteminin yarattığı boşlukları özel şirketler ve patronlar doldurmuştur. Buna ek olarak devlet politikaları, sansürler de matbaaya ve ekonomiye yansımaktadır. Cemal Süreya’nın 1967 yılında yazmış olduğu “Yazarın Devletle İlişkisi” yazısı 1940-1950’leri açıklar niteliktedir. Yazarda gözlenen devletten uzak olma hali o dönem sanatçıların geneline hitap eder. Yazar ve devlet ilişkilerinde “devlet yöneticileri önce yazarı önemsememeye sonra da tehlikeli görmeye başladıkları görülür. (...) Sözgelimi Yahya Kemal’in diplomatik pasaportla yolculuk ettiği birçok dış ülkede Sait Faik bir serseri işlemi görmüştür” (Süreya, 2015: 60). Dikkat çeken bu kıyaslama devletin ‘yazar’ politikasıyla çeşitlenen hususlarda yazarın konumunu belirlediğini gösterir. Sansür de bunun bir parçasıdır. Yazarın Medarı Maişet Motoru eserinin sansüre uğraması ve birçok öyküsünden kaynaklı mahkemeleri aşındırması onun yazar profili olarak nasıl algılanacağını da etkiler. Sait Faik, ailesinin maddi desteğiyle bu eseri yayımlamış olsa da sansüre uğramış olması ve toplatılması onun yaratmış olduğu ürünün bireysellikten çıkıp tekrar piyasa lehine döndüğünü gösterir. Bu bağlamda Sait Faik’in “Gramofon ve Yazı Makinesi” hikâyesinde vurguladığı matbaa reddinin arka planda okuması ekonomik ve bireysel faktörler üzerinden olmaktadır.

8. Sonuç

Tanzimat Dönemiyle birlikte tanışılan roman ve hikâye türü önemli aşamalar kat ederek günümüzde yankı uyandıran büyük eserlere dönüşmüştür. Öykücülük serüveninde olaya dayalı hikâyelerde kamçılanan merak duygusu, gözlem gücünün sakinliğinde anlatmaya dayalı hikâyeler ile kurulmuştur. Durum öykücülüğünün temsilcisi olan Sait Faik Abasıyanık kişiliğiyle ve birçok eseriyle gündeme gelmiş ‘Ada’lı yazar olarak tanınmıştır. Bu çalışmada yazarın matbaanın konumu/matbaacılık faaliyetlerine bakış açısı “Gramofon ve Yazı Makinesi” hikâyesi öncülünde ve diğer hikâyelerinden de destek alınarak incelenmiş olup öyküdeki objelerin birbirini tamamlar nitelikte olduğu görülmüştür. Bu nesnelere ardında sosyolojik unsurlar yatmakta ve sanatçı da bunlara ciddi eleştiriler getirmektedir. Anonim bir yazı aracı olarak matbaa, el yazması geleneğinin de desteklediği bireyselleşmeyi mevcut kılarken aynı zamanda bu yönelimi metalaştırarak yıkan bir güçtür. Sait Faik hikâyesinde ilk olarak metalaşma kavramını ele almaktadır. Gramofon ve radyonun varlığı ve birbirine tezatlığı söz konusu olduğunda o gramofona kapısını aralar. Diğer yandan yazı makinesi ve matbaa kıyaslaması da hem bu bireyselliğin yıkılması-var olması hem de hayatı devam ettirmekte mecburiyeti simgeleyen ekonominin tartışılmaz gerçekliği üzerine kurulmuştur.

Kaybolan hamilik sistemi, patron egemenliğinde okur profilinin müşteri profiline dönüşmesi gibi sebepler yazarın matbaaya tavır almasının bir diğer sebebini oluşturur. Ekonomik kaygılar sermaye piyasasının kıskaçına takıldığında matbaa makinesine duyulan tavır netleşmektedir.

Dünü ve bugünü şekillendiren, günümüzde dijitalleşme adıyla kendisini dönüştüren matbaa tüm eksi ve artılarıyla Sait Faik tarafından eleştirisi yapılmış bir konudur. Bu eleştiri alenen sebepler sunularak yapılmamış ancak gerek yazarın hayatından gerek kitap piyasasında durduğu konumdan ve “Gramofon ve Yazı Makinesi” hikâyesi bağlamında kullanmış olduğu nesnelere yola çıkarak yazar-matbaa hakkında düşünceleri irdelenebilmektedir.

Makale Bilgi Formu

Makale Bilgisi: Makale özgün bir araştırma makalesidir.

Yazarların Katkıları: Çalışmanın tek bir araştırmacısı/yazarı vardır. Tüm katkı kendisine aittir.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Tek bir araştırmacı yazar olduğu için çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Telif Hakkı Bildirimi: Dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakları yazarlara aittir ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayınlanmaktadır.

Destekleyen/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu, özel veya kar amacı gütmeyen kuruluştan hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Bu araştırma metinler üzerinde gerçekleştirildiğinden etik kurul iznine ihtiyaç yoktur.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır. Herhangi bir intihal tespit edilmemiştir.

Kaynakça

- Abasıyanık, S. F. (1993). Balıkçının Ölümü – Yaşasın Edebiyat. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Abasıyanık, S. F. (1993). Yazıcılığın Yirminci Senesi, içinde, Balıkçının Ölümü-Yaşasın Edebiyat.(s.158-161). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Abasıyanık, S. F. (2014). Son Kuşlar. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Abasıyanık, S. F. (2016). Medarı Maişet Motoru. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Abasıyanık, S. F. (2021). Mahalle Kahvesi. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Akçura, G. (2019, 19 Mayıs). Radyo Katil, Gramofon Maktul// <https://manifold.press/radyo-katil-gramofon-maktul>. Adresinden erişildi.
- Akgün, R. (2021). Sait Faik Abasıyanık Hikâyelerinde Kötümserlik. (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Alver, K. (2019). Edebiyat Sosyolojisi İncelemeleri. (Editör: Köksal Alver) İstanbul: İz Yayıncılık.
- Aytaç, G. (2005). Edebiyat ve Kültür. Ankara: Hece Yayınları.
- Christie, A. (2019). Gutenberg'in Çırağı. İstanbul: Maya Kitap.
- Escarptı, R. (1993). Edebiyat Sosyolojisi. (Yazıcı, Ali Türkay. Çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Güler, A. F. (2022). Sait Faik Abasıyanık'ın "Meserret Oteli" Hikâyesinde Belirsizlik Alanları ve Boşlukları Doldurmak. *Türük*, no.28, 137-148.
- Hüküm, M. (2019). Hakikat Yolcusundan Daktiloya Bir Dönüşüm: Yazarlığın Değişimi. *Bizim Külliye*, (79), 60-63.
- Tüzer, İ. ve Hüküm, M. (2019). Edebiyat Sosyolojisi – Edebiyata Sosyolojiden Bakmak. Ankara: Akçağ.
- Ong, J. W. (2020). Sözlü ve Yazılı Kültür – Sözü'nün Teknolojileşmesi. İstanbul: Metis Yayınları.
- Kavaz, İ. ve Kanter, B. (2022). Sait Faik Abasıyanık'ın Hikâyelerinde Çevre – İnsan İlişkisinin İzdüşümleri. Ünser, Halil İbrahim (Editör), *Türk Edebiyatında Çevreci Düşünce içinde* (ss. 101 – 124), Ankara: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Kaya, N. (2019). Yazma Cesareti – Acının Yaratıcılığa Dönüşümü. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Korat, G. (2022). Dil, Edebiyat ve İletişim. İstanbul: Everest Yayınları.
- Parks, T. (2021). Ben Buradan Okuyorum- Kitapların Değişen Dünyası. İstanbul: Metis Yayınları.
- Süreya, C. (2015). Papirüs'ten Başyazılar. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Yabancılara Türkçe Öğretimi Materyallerinde Alanında Ön Plana Çıkmış Kişilere Yer Verilmesi Üzerine Bir İnceleme

An Research on Including People who are Prominent in their Field in the Materials of Teaching Turkish to Foreigners

Nagihan ÇETİN^{1*} , Özlem MECEK ÇEVİK^{2*}

¹ Belek University, Antalya, Türkiye, nagihan.cetin@belek.edu.tr, 0000-0001-5098-2573

² Belek University, Antalya, Türkiye, ozlem.mecek@belek.edu.tr, 0009-0007-1575-172X

Article Info/Makale Bilgisi

Received/Geliş:

27.05.2023

Accepted/Kabul:

30.06.2023

Online/Çevrimiçi:

30.06.2023

*Nagihan ÇETİN

Öz: Yabancılara Türkçe Öğretimi alanında Türkiye özelinde alanyazın incelendiğinde yeterli olmamakla birlikte birçok çalışma ve materyalin yer aldığı görülmektedir. Bu materyaller ders kitapları, okuma kitapları, dinleme metinleri, görsel kitaplar gibi sınıflandırılabilir. Söz konusu materyaller incelendiğinde bu materyallerde kültürün atasözleri, deyimler, masallar, efsaneler, türküler gibi birçok unsuruna yer verildiği görülmektedir. Bununla birlikte kültürel temsil özelliği misyonunu taşıyan, Türk kültüründe yer edinmiş, dil öğrenimi sürecinde kültür aktarımını da sağlayacak, örnek temsiller sunacak, müzikten resme, mimariden el sanatlarına varıncaya kadar geniş bir çerçevede farklı alanlara ilgi uyandıracak kişilerin hayat öykülerinin yeterince yer almadığı görülmüştür. Bu çalışmanın evrenini yabancılara Türkçe öğretimi üzerine hazırlanmış materyaller oluştururken örneklemini tesadüfi yöntemle seçilmiş basılı materyaller oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı mevcudun incelenerek çıkarımlarda bulunulması, değerlendirilmesi ve sonraki çalışmalar için öneriler sunulması olarak belirlenmiştir. Çalışma neticesinde mevcut materyallerde alanında ön plana çıkmış, başarılı temsiller olan, rol model olarak sunulabilecek isimlere yer verilmekle birlikte bunun çalışma sayısı ve kapsamına oranla çok sınırlı kaldığı ve birçok kişinin sadece ismine yer verilirken onların yaşam öyküleri ya da alanlarındaki başarılarına yer verilmediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Materyali, Dil Öğretimi, Türkçe, Kültürel Aktarım, Temsil.

Cite this article/Atf:
Çetin, N. ve Çevik M.
Ö. (2023)

Yabancılara Türkçe
Öğretimi
Materyallerinde
Alanında Ön Plana
Çıkmış Kişilere Yer
Verilmesi Üzerine Bir
İnceleme, Sakarya Dil
Dergisi, 1(1) (46-56).

Abstract: When the literature in the field of Teaching Turkish to Foreigners in Turkey is examined, it is seen that there are many studies and materials, although they are not sufficient. These materials can be classified as textbooks, reading books, listening texts, visual books. When the aforementioned materials are examined, it is seen that many elements of culture such as proverbs, idioms, tales, legends and folk songs are included in these materials. However, it has been observed that the life stories of people who have a place in Turkish culture, who will provide cultural transfer in the language learning process, who will provide exemplary representations, who will arouse interest in a wide range of fields from music to painting, from architecture to handcrafts, are not included enough. While the universe of this study consists of materials prepared on teaching Turkish to foreigners, the sample consists of randomly selected printed materials. As the aim of the study, it was determined to make inferences, evaluate and make suggestions for future studies by examining the existing. As a result of the study, it has been seen that although there are names that come to the fore in their field, that are successful representations and can be presented as role models in the existing materials, this is very limited compared to the number and scope of the work, and

while only the names of many people are included, their life stories or their achievements in their fields are not included.

Keywords: *Educational Material, Language Teaching, Turkish, Cultural Transfer, Representation*

Extended English Summary

Language teaching is also a cultural transfer process and its should be continued in harmony with the policies of the states such as education, economy, domestic and foreign policy and culture. In this context, besides media, tourism and art studies, the course and reading books used in language courses given at institutional level and their contents are also important. Printed materials, which have a very important place in reflecting culture and providing cultural transfer, also have the function of directing language learners to different learning environments. A language student can be motivated to gain knowledge in different fields such as the history, cinema, music, painting, architecture, religion, socio-cultural structure and geography of the nation that he or she is learning the language of, based on a name he reads in a printed material or a picture he sees. A language student who sees the name of an artist in a course or reading book and has little information about the artists' may be curious about the details of the painter's life and may want to see the artists' paintings because it is a known fact that people who have lived in reality, achieved success in various fields, adopted by the nation, maintained a certain permanence and have a place in the memory of the society, also attract the attention of language learners. This reality is not only for Turkish; It is a knowledge that is used in the process of preparing materials in the teaching of many foreign languages. It is known that the lives or names of people who lived in this way are also included in the textbooks for teaching Turkish to foreigners. In the mentioned books; It is important that people who are prominent in the culture, who are successful in their field and who are suitable for the above-mentioned goals and their methods of promotion, take place in a planned manner in a way that has achieved both their educational and cultural goals.

In this study; Randomly selected samples from the printed materials prepared for teaching Turkish to foreigners in Turkey will be examined in terms of giving place to prominent people in the society. The universe of the study; While creating materials prepared on teaching Turkish to foreigners, the sample consists of randomly selected printed materials.

In the examination, although it is not at the desired level, it is important for Turkish culture; From science to art, from music to literature, from sports to history, it has been seen that many names considered at the forefront of their field are included. Along with these determinations, it was determined that the majority of the names included in the books examined were mentioned briefly about their success in a single field or only the name of the person was included. From an educational point of view, this situation; While it is beneficial in terms of prompting the language learner to research, learning new information and words from different sources, and seeing different styles during the research process, it can cause problems in terms of cultural transfer.

As a result of the study; being selective when including the prominent names in fields such as history, science, art and popular culture in the textbooks for teaching Turkish to foreigners; It is recommended to determine the purpose and how these names are presented in these books rather than the abundance of these names, and to evaluate whether the language learner will gain undesired gains while researching these names. With the pre-acceptance that human

has positive and negative characteristics; It would be appropriate to be selective as much as possible and if the benefit of knowing a person by students in language teaching is multiplicity, then it would be appropriate to consciously mention the negative situations about that person in the article.

Finally; It has been observed that there are no separate or mixed biographical books in the field of teaching Turkish to foreigners. At this point; for future work; oriented towards independent fields such as painting, music, science, cinema and history; It can be said that both the preparation of mixed biographical books will contribute to the diversity of materials and will help the language learner to know the culture in a multi-faceted way and to learn the lives and achievements of people with a mission of cultural representation.

1. Giriş

Milletler siyasi, ekonomik, eğitsel, askeri veya diplomatik birçok amaçla kendi kültürlerini diğer insanlara ve toplumlara tanıtmaya, aktarmaya, onlar tarafından bilinir kılmaya çalışırlar. Bu bilinir kılma ve aktarım sürecinde bilim, sanat, medya gibi birçok aracın yanında dil öğretimi de çoğu zaman kullanılan bir araçtır. Dil öğretimi, dil ile birlikte milletlerin kimliğini temsil eden kültürün aktarımı ile hem eğitim hem de kültürel diplomasi ve kültür politikaları açılarından önemsenen birçok alanda fayda sağlamaktadır. Bu konuda dil kime, hangi kanallarla, nasıl öğretilecek, dil öğretiminde kültüre ne şekilde ne kadar ve hangi yönleriyle yer verilecek, bunu kim nasıl belirleyecek, kültürün hangi alanları dil öğretimi sürecine dâhil edilecek gibi birçok soru ve bunların yanıtları sistematik bir yapının oluşumuna bağlıdır. Her ne kadar dil öğretiminde de birçok alanda olduğu gibi teori ile pratiğin birbirini yüzde yüz tutması mümkün değilse ve amaç dışı öğrenmelerin olması kaçınılmaz olsa da bu sistematik bir hazırlığın ve sürecin planlanarak uygulanmaya çalışılmasına engel değildir.

“Çoğul göstergeler sistemi olan kültürün en etkin ve belirgin göstergesi dildir. Dil aynı zamanda bir karar verme ve iletişim süreci olan bireysel ve toplumsal müzakere sürecini de birey-birey, birey-toplum arasında yürüten, şekillendiren temel göstergeler dizgesidir.” (Temur, 2021: 189) ve “... bir toplumun dilinin yabancı dil olarak öğretilmesi, dili öğrenen bireyi o dilin aracılığıyla kültürüne de yönlendirmektedir. Dünyada yabancı dil öğretimi alanında yapılan çalışmalar dil ve kültürün birbirinden ayrılmaz parçalar olduğundan hareketle yapılmaktadır.” (Fişekçioğlu, 2022: 516). Dil ve kültür arasındaki bu bağlantıdan hareketle yabancılara Türkçe öğretimi için Türkiye’de kültür aktarımı merkezli birçok çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda mevcut materyaller çeşitli amaçlar ve temalar kapsamında incelenmiştir.

Yabancı bir dil öğretilirken yararlanılan ders materyalleri ile yaşamın içinde yer alan ve öğretilen dile ait olan unsurlardan yararlanılarak öğrenmeyi daha kolay duruma getirmek öğreticinin temel amaçlarından biridir. Kültürü yansıtmada ve kültürel aktarımı sağlamada oldukça önemli bir yere sahip olan basılı materyaller aynı zamanda dili öğrenenleri farklı öğrenme ortamlarına da sevk etme işlevine sahiptirler. Basılı bir materyalde okuduğu bir isimden ya da gördüğü bir resimden hareketle dil öğrencisi, dilini öğrenmekte olduğu milletin tarihi, sineması, müziği, resmi, mimarisi, dini, sosyokültürel yapısı, coğrafyası gibi farklı alanlarda da bilgi sahibi olma noktasında güdülenebilir. Ders ya da okuma kitabında bir ressamın ismini gören ve onunla ilgili az da olsa bilgiye ulaşan bir dil öğrencisi ressamın hayatının ayrıntılarını merak edebilir, onun tablolarını görmek isteyebilir çünkü gerçekte yaşamış, çeşitli alanlarda başarılar elde etmiş, millet tarafından benimsenmiş, belirli bir kalıcılık sağlamış, toplumun hafızasında yer edinmiş kişilerin dil öğrenen kişilerin de ilgisini çekmekte olduğu bilinen bir gerçekliktir. Bu gerçeklik sadece Türkçe

için değil birçok yabancı dilin öğretiminde materyal hazırlama sürecinde kullanılan bir bilgidir. Yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarında da bu şekilde yaşamış kişilerin hayatına ya da isimlerine yer verildiği bilinmektedir. Çalışmanın bundan sonraki bölümünde mevcut basılı materyallerden seçilen örnek ders kitapları ve okuma kitapları hangi isme ne şekilde ne kadar yer verdiği açılarından incelenecek; sonuç bölümünde ise elde edilen veriler yorumlanarak daha sonraki çalışmalar için önerilerde bulunulacaktır.

2. Basılı Materyallerin İncelenmesi

Yabancı dil öğreniminde kültür aktarımının önemli bir yeri vardır. Öğrenim sırasında öğrenci öğrendiği dilin kültürü ile tanışmakta ve o kültürdeki insanların yaşam şekline, düşünce yapısına dair fikirler edinmektedir. Bu sebeple yabancı dili öğrenen kişi aynı zamanda kültür aktarımıyla öğrendiği dilin kültürünü de kavramaktadır. Dil öğreniminde öğrencinin merak duygusunu tetiklemek ve dili daha ilgi çekici hale getirmek için o dilin insanların yaşam biçimleri ve önemli simaları büyük önem taşımaktadır. Öğrenciye dil aktarımı esnasında bu tür bilgileri vererek dilin cezbediciliğini arttırmak, dikkat çekmek ve araştırma duygusunu tetiklemek öğrenimde büyük yer tutmaktadır. Yabancılara Türkçe öğretiminde kültürel arabuluculuk görevini üstlenen ders kitaplarının okuma metinleri ve örneklerle yeterli aktarım gücüne sahip olup olmadığı tartışmalıdır.

Dil öğretimi ya da öğrenimi bütüncül bir süreçken bu sürecin biçimlendirilmesi ve desteklenmesi adına hazırlanan materyaller ağırlıklı olarak okuma ve okuduğunu anlamaya dönük çalışmaların yapılabileceği basılı materyallerdir. Her ne kadar istendik düzeyde olmasa da Türkiye’de Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için gerek ders kitabı gerek okuma kitabı olarak kullanılabilir birçok materyal bulunmaktadır. Çalışmanın bu kısmında söz konusu materyallerden tesadüfi yöntemle seçilen örnekler toplumun önde gelen kişilerine yer verişleri bakımından incelenecektir. Örneklem grubunu üç farklı yayın evinin ders kitaplarından ve bir yayınevini okuma kitaplarından seçilen örnekler oluşturmaktadır.

Yabancılara Türkçe öğretiminde en temel olarak kullanılan materyal ders kitaplarıdır. Öğrenme sürecinde öğretmene ve öğrenciye rehberlik eden ders kitapları, belirli bir plan çerçevesinde dilin kademeli olarak öğrenilmesinde kullanılan ana materyaldir. Eğitim sürecinde önemli bir yere sahip olan ders kitapları, ağırlıklı olarak bilgi içerikli şekilde algılansa da kültürel yönden besleyici özelliğiyle öğrencinin öğrendiği dilin kültürünü de tanınmasına yardımcı olmaktadır.

Yeni Hitit 1 Ders Kitabı ve Çalışma Kitabı, yabancılara Türkçe öğretiminde sözünü ettiğimiz kültür aktarımı konusunda Türkiye’nin tanınmış isimlerine kısa da olsa yer vermiştir. Yıldız Kenter, Tarkan, Cem Yılmaz, Hülya Avşar, İbrahim Tatlıses temel seviye Türkçe öğretiminde Yeni Hitit’in kullandığı isimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Yıldız Kenter’e ders kitabında okuma metninde yer verilmiştir. Kendi ağzından kısaca hayatını anlatan Kenter, tiyatroya nasıl başladığını ve kazandığı ödülleri anlatmaktadır (Yeni Hitit 1, 2011: 48). Bu metin yabancı öğrencinin sadece Yıldız Kenter’i tanınması değil; Türk tiyatrosunun da gelişmişliğinden haberdar olması, bu sanat dalına verilen önemi görmesi açısından değer taşımaktadır. Dinleme bölümünde verilen; Tarkan, Cem Yılmaz, Hülya Avşar ve İbrahim Tatlıses gibi isimler popüler kültür zenginliği olarak öğrencinin karşısına çıkmaktadır (Yeni Hitit 1, 2011: 98).

Yeni Hitit 1 Çalışma Kitabı, sayfa 27’de Mustafa Kemal Atatürk’e; Cervantes, Charlie Chaplin, Pele gibi farklı alanlarda dünyaca tanınan isimlerin yanında “Yıl 1923 Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet’i kurdu.” ifadesiyle yer verilmiştir (2011: 27).

Yeni Hitit 2 Ders Kitabında; Rahmi Koç, Can Dündar, Abdullah Oğuz, Cem Öğretir, Emre Yurdakul, İbrahim Kutluay, Hayko Cepkin’e yer verilmiştir. Rahmi Koç, ders kitabında okuma metni olarak başarılı Türk iş insanı rolüyle Türkçe öğrenenlere tanıtılmıştır. Aynı kitapta kısa metinler ile Can Dündar’ın gazetecilik; Abdullah Oğuz’un yönetmen, Cem Öğretir’in haber spikeri; Emre Yurdakul’ın ralli pilotu kimliğinden söz edilmiştir (2011: 14 – 16).

Yeni Hitit 3 Ders ve Çalışma Kitaplarında; Türk edebiyatının İpek Ongun, Orhan Pamuk, Aziz Nesin, Âşık Veysel, Atilla İlhan ve Cahit Sıtkı Tarancı gibi isimlerine yer verilmiştir. Yeni Hitit 3 Çalışma Kitabında okuma metni olarak İpek Ongun’un hayatı ve edebi eserlerinin ortaya çıkışı ele alınırken (2011: 13), Orhan Pamuk’a, Nobel edebiyat ödülünü kazanan ilk Türk yazar olarak yer verilmiştir. Aziz Nesin’in “Şimdiki Çocuklar Harika” isimli kitabından kısa bir metin okuma bölümüne dâhil edilirken Âşık Veysel, “Dostlar Beni Hatırlasın”; Atilla İlhan, “Üçüncü Şahsın Şiiri”; Cahit Sıtkı Tarancı ise “Gençlik Böyledir İşte” şiirleriyle ders kitabında yer bulmuşlardır (2011: 9 – 18).

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe A2 Ders ve Çalışma Kitaplarında; Fatih Sultan Mehmet, Aziz Sancar, Dr. Mehmet Öz, Tarık Akan, Sezen Aksu, Tarkan, İbrahim Tatlıses, Ebru Gündeş, Orhan Pamuk, Yaşar Kemal ve Reşat Nuri Güntekin yer almıştır. Dinleme metni içerisinde Fatih Sultan Mehmet ve Orhan Pamuk’un hayatlarına ve Türkiye’deki önemlerine değinilmiş; aynı bölümde Aziz Sancar, konuşma etkinliği içinde verilmiştir (2020: 30). Dr. Mehmet Öz’ün dünyaca tanınmış bir doktor olduğuna vurgu yapılarak sağlıklı yaşam tavsiyelerinden bahsedilmiştir (2020: 10). Sinema ve müzik dünyasından Tarık Akan, Sezen Aksu, Tarkan, İbrahim Tatlıses ve Ebru Gündeş’e dinleme metni içerisinde eski meslekleriyle yer verilmiştir (2020: 65). Kitapta Yaşar Kemal, *İnce Memed*; Orhan Pamuk, *Masumiyet Müzesi* roman isimleriyle yer alırken Reşat Nuri Güntekin’in *Çalkıuşu* eserinin özeti okuma metni olarak öğrencilere sunulmuştur (2020: 89).

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe B1 Ders Kitabında Güler Sabancı, kısa bir metinle başarılı iş kadını kimliğiyle yer almaktadır (2020: 33).

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe B2 Ders ve Çalışma Kitapları, Türkiye’nin önde gelen isimlerine yer verme açısından incelenen kitaplar içerisinde en zengin içeriğe sahip olanlarıdır. Bazıları sadece isimden ibaret olsa da bu kura ait ders kitabı kültürde yer edinmiş kişilere yer vermesi açısından oldukça çeşitliliğe sahiptir. Âşık Veysel, Evliya Çelebi, Orhan Pamuk, Neşet Ertaş, Âşık Mahzuni, Sadettin Kaynak, Safiye Ayla, Müzeyyen Senar, Zeki Müren, Sezen Aksu, Sertap Erener, Tarkan, İbrahim Tatlıses, Orhan Gencebay, Ferdi Tayfur, Müslüm Gürses, Erkin Koray, Barış Manço, Karsu Dönmez, Naim Süleymanoğlu, Mimar Sinan ve Mihrimah Sultan B2 kur kitabında bahsedilen isimlerdir. Okuma metninde “Ünlü Gezginler” başlığı altında Evliya Çelebi’nin hayatından ve *Seyahatnâme*’sinden söz edilmektedir (2020: 26). Kitapta hacimli bir okuma metniyle; Türk Müziğinin önde gelen isimleri ve bu isimlerin ait olduğu müzik tarzından bahsedilmiştir. Söz konusu metinde, bahsi geçen şarkıcılar; halk müziği, klasik Türk müziği, pop, Orta Doğu müziği, Anadolu rock başlıklarında örnek şarkıcılar olarak gösterilmiştir (2020: 66). Kültür ve sanat bölümünde Orhan Pamuk’un *Kırmızı Saçlı Kadın* isimli eserinin okuyucuyla buluşması haber niteliğinde verilmiş ve kitabın yeni çıktığına vurgu yapılmıştır (2020: 86). Naim Süleymanoğlu’nun Türkiye’ye gelişi ve şampiyonlukları dinleme metni ile öğrencilere aktarılmıştır (2020: 89). Mimar Sinan ve Mihrimah Sultan,

ders kitabında dinleme metni olarak verilmiş; metinde Mihrimah Sultan Camilerinin mimarı Mimar Sinan'ın hayatı ve eserlerine değinildiği gibi; Mihrimah Sultan'ın hayatından da söz edilmiştir (2020: 105). Çalışma kitabında kültür, sanat etkinliği olarak son yılların öne çıkan isimlerinden Karsu Dönmez'in röportajına yer verilmiştir (2020: 31).

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe C1 Ders ve Çalışma Kitapları, Kanuni Sultan Süleyman, Hürrem Sultan, Nazım Hikmet, Piraye, Reşat Nuri Güntekin, Özdemir Asaf, Behçet Necatigil, Mevlâna, Ertem Eğilmez ve Fatih Akın gibi isimlere yer vermektedir. Ders kitabında "Ünlü Aşıklar" adlı okuma metninde Kanuni Sultan Süleyman ve Hürrem Sultan'ın; Nazım Hikmet ve Piraye'nin aşklarından bahsedilmiştir. Hacimli bir okuma metni olan bu bölümde aynı zamanda ünlü yabancı çiftlere de yer verilmiştir (2020: 36 – 37). Kitapta Reşat Nuri Güntekin'in *Aşk Mektupları* isimli öyküsü okuma metni olarak; (s. 41) Özdemir Asaf, *Lavinia*; Behçet Necatigil ise *Gizli Sevda* şiiriyle yer almaktadır. Aynı bölümde Mevlâna'nın "aşk"ından okuma metni ile söz edilerek hayat felsefesi kısaca anlatılmıştır (2020: 45). Ertem Eğilmez'in en önemli filmlerinden biri olan Hababam Sınıfı, yazma etkinliği olarak öğrencilere sunulmuştur (2020: 109). Çalışma kitabında ise ünlü yönetmen Fatih Akın'ın röportajına ve filmleri hakkındaki sohbetine yer verilmiştir (2020: 29).

Yedi İklim Türkçe A1 Ders ve Çalışma Kitaplarında; Kenan Sofuoğlu, Barış Manço, Yusuf Has Hacıp, Kaşgarlı Mahmut, Ahmet Yesevi, Mustafa Kemal Atatürk, Yunus Emre ve Fatih Sultan Mehmet gibi önemli isimlere yer verilmiştir. Okuma metni içerisinde Kenan Sofuoğlu'nun motor yarışçılığından ve birinciliklerinden söz edilirken (2015: 126) Barış Manço, dinleme etkinliğinde "Bugün Bayram" şarkısıyla yer almıştır (2015: 171). Çalışma kitabında ise Yusuf Has Hacıp, Kaşgarlı Mahmut, Ahmet Yesevi, Mustafa Kemal Atatürk, Yunus Emre ve Fatih Sultan Mehmet gibi Türk kültüründe yer edinmiş isimlerin yaptıkları önemli işlere birer cümle ile atıfta bulunulmuştur (2015: 85).

Yedi İklim Türkçe A2 Ders ve Çalışma Kitaplarında; Mustafa Kutlu, Kıraç, Arda Turan, Azra Akın, Barış Manço, Oğuz Atay, Mevlâna, Türkan Şoray, Kadir İnanır, Münir Özkul, Adile Naşit, Şener Şen, Cem Yılmaz, Servet Tazegül, Kemal Sunal, Ata Demirer, Zeki Alasya, Ali Nasuh Mahruki, Şenol Güneş, Nuri Bilge Ceylan, Hidayet Türkoğlu ve Seyit Onbaşı'dan söz edilmiştir. Mustafa Kutlu, Kıraç ve Arda Turan okuma metni içinde, "Üç Önemli İnsan" başlığı altında kendi alanlarında olan başarılarıyla yer alırken (2015: 14) Azra Akın'dan bir cümlelik örnekle Dünya güzellik yarışmasında aldığı dereceyle ders kitabında söz edilmiştir (2015: 32). Oğuz Atay ve Mevlâna ise; eserleriyle okuma metni bölümünde anlatılmış ve okunacak kitap önerisi olarak sunulmuştur (2015: 54). Türkan Şoray, Kadir İnanır (Devlerin Aşkı), Münir Özkul, Adile Naşit (Neşeli Günler), Şener Şen ve Cem Yılmaz (Av Mevsimi) filmleriyle okuma metni şeklinde verilmiştir. İlk iki filmin Yeşilçam örneği olması ve Av Mevsimi'nin günümüz sinemasına ait olması Türk sinemasının karşılaştırmalı olarak sunulmasını sağladığından önem teşkil etmektedir (2015: 56 – 60). Servet Tazegül, Londra Olimpiyatlarında tekvando alanında aldığı altın madalya ile okuma metnine konu edilirken (2015: 62) Cem Yılmaz, Kemal Sunal, Ata Demirer ve Zeki Alasya, Türk komedisinin öncül isimleri olarak okuma metninde öğrencilere sunulmuştur (2015: 126). Ali Nasuh Mahruki'nin dağcılık başarılarından, hayatından ve son olarak AKUT görevinden okuma metni bölümünde bahsedilmiştir (2015: 161). Şenol Güneş, futbol antrenörlüğündeki başarısı ile kitapta yer alırken; Hidayet Türkoğlu, çalışma kitabındaki okuma metninde basketbolda göstermiş olduğu başarıyla yerini almıştır (2015: 162). Nuri Bilge Ceylan, Türk sinemasının dünyaca ünlü ödüllü yönetmeni sıfatıyla okuma metninde bir başarı hikâyesi olarak verilmiştir (2015: 7). Seyit Onbaşı,

Çanakkale Savaşı'nda taşıdığı mermi ile okuma metni şeklinde sunulmuştur (2015: 41). Barış Manço'nun hayatını, Türk müziğine olan katkılarını ve televizyon programını anlatan hacimli bir okuma metni bu kur kitabında yer almaktadır. Aynı zamanda şarkıcının iki şarkısı da dinleme metni olarak öğrencilere tanıtılmıştır (2015: 168).

Yedi İklim Türkçe B1 Ders ve Çalışma Kitaplarında; Neşet Ertaş, Âşık Veysel Şatıroğlu, Mustafa Kemal Atatürk, Ayşe Kulin, İdil Biret, Erdil Yaşaroğlu'ya yer verilmiştir. Genellikle okuma metinleriyle bu isimlerin hayatları anlatılırken çoğu zaman da röportaj şeklinde öğrencilere bu isimler aktarılmıştır. Neşet Ertaş'ın hacimli bir okuma metni ile hayatı ve müzikal yaşantısı kaleme alınmış, arkasından dinleme metni ile sanatçının bir türküsü alıştırılmaya eklenmiştir (2015: 29). Âşık Veysel Şatıroğlu, birçok eğitim kitabında hayatı, şiirleri ile yer alırken bu ders kitabında da halk ozanlığından, şiirlerinden söz edilerek serbest okuma etkinliği ile yerini almıştır (2015: 106). Bu ders kitabında, Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatı "Bir Liderin Doğuşu" başlığı altında hacimli bir okuma metni ile verilmiştir. Atatürk'ün doğumu, eğitim hayatı, savaşları ve başarıları öğrencilerin anlayabileceği seviyede verilmiştir (2015: 156). Edebiyat dünyasından Ayşe Kulin'in kendi kaleminden çıkan hayat hikâyesi ve kitap yazma serüveni bu kitapta okuma metni olarak verilmiştir (2015: 161). Müzisyen İdil Biret, dinleme metni içinde sunulmuş ve öz yaşam öyküsü öğrencilerin dinledikleri metin üzerinden boşlukları doldurulacak etkinlik olarak aktarılmıştır (2015: 163). Erdil Yaşaroğlu'yla yapılan röportaj metninde; karikatüristin bu alana girişi, çizimleri ve çizimde yararlandığı alanlar soru cevap şeklinde çalışma kitabında verilmiştir (2015: 19).

Yedi İklim Türkçe B2 Ders Kitabında; Mevlâna, Cahit Sıtkı Tarancı, Mimar Sinan ve Cemil Meriç'e yer verilmiştir. Mevlâna, öğrenci değişim programından bahsedilirken metne dâhil edilmiştir. Tasavvuf şairiyle aynı isme sahip olan değişim programı öğrencilere anlatılmış ve metnin hemen altında bilgi künyesi şeklinde Mevlâna'nın edebi kişiliğinden ve dünyada bilinen isminden bahsedilmiştir (2015: 26). Cahit Sıtkı Tarancı'nın *Memleket İsterim* adlı şiirine ders kitabında yer verilmiş ve ardından öğrencilere konuşma alıştırması olarak nasıl bir yerde yaşamak istediklerine dair sorular sorulmuştur (2015: 106). Mimar Sinan bu kur kitabında hacimli bir okuma metni ile yer almaktadır. Öncelikle sanatçının hayatı ve eserlerinden söz edilmiş, ardından Sultan Selim ile olan konuşması ve Edirne Selimiye Camii'nin yapılış hikâyesi öğrencilere aktarılmıştır (2015: 113). Cemil Meriç, pek çok yabancı ismin yer aldığı, kısa başarı öykülerinin anlatıldığı bir pasajla öğrencilere tanıtılmıştır (2015: 156).

Yedi İklim Türkçe C1 Ders Kitabında; Yunus Emre, Kaşgarlı Mahmut, Ali Kuşçu, Uluğ Bey, Cahit Arf'a yer verilmiştir. Yunus Emre'nin hayatı, dünya görüşü okuma metni ile kaleme alınmış ve ardından şiir örnekleri ile hayat felsefesi desteklenir hale getirilmiştir (2015: 70). Kaşgarlı Mahmut, Ali Kuşçu ve Uluğ Bey "Büyük Üstatlar" isimli bir başlık altında tek tek okuma metni şeklinde hayatlarından, eserlerinden ve çalıştıkları alanlardan bahsedilerek öğrencilere tanıtılmıştır (2015: 107 – 108). Son olarak Cahit Arf, ayrıntılı bir okuma metni ile tanıtılmıştır. Ünlü matematikçinin başarıları anlatılırken 10 TL'nin üzerinde neden resminin olduğu da ayrıca açıklanmış ve böylece yabancı öğrencilerin bu gibi isimleri yakından tanımalarına imkân sunulmuştur (2015: 156 – 159).

Yunus Emre Enstitüsü, Yabancılar Türkçe Öğretimi konusunda hazırlamış olduğu diğer materyallerin yanı sıra hazırladığı okuma kitaplarıyla da alana önemli katkılar sunmaktadır. *Türkçenin Sesi Yunus Emre* isimli üç ciltten oluşan serinin sunuş kısmında "Bu materyalle, Türkçeyi her düzeyde yabancı dil olarak öğrenen yetişkinlerin yardımcı okuma kitabı ihtiyacına cevap vermek amaçlanmıştır. Türkçenin edebi söyleyişini hikâye türünün unsurlarıyla, büyük Anadolu mutasavvıfı Yunus Emre'nin hayatı ve düşüncesiyle birleştirerek üç farklı düzeye

uyarlanmış bu hikâyeye yardımcı okuma materyallerinde bir ilk gerçekleştirilmiştir” (2021) denilerek çalışmanın amacı açıklanmıştır. Çalışma Türk kültüründe Türkçeyi edebi dil olarak kullanmadaki başarısı ve şiirlerinde yer verdiği hoşgörü, aşk ve iyilik temaları çerçevesinde insanlığa sunduğu evrensel mesajlar ile örnek bir rol model ve kültürün önde gelen kişilerinden biri olan Yunus Emre'nin Yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanan materyallerdeki sunumunun başarılı bir örneğidir. Kitapta Yunus Emre'nin yanı sıra Hacı Bektaşî Veli, Tapduk Emre ve Molla Kasım'dan da söz edilmiştir ve bu kişilere yapılan atıflarda dil öğrenmeye çalışan, bu süreçte bu kitabı okuyan kişilerin merak duygusunu uyandırarak başka kişileri de bilmek istemesine aracı olmaktadır.

Beş kitaptan oluşan Yunus Emre Enstitüsünün *Anadolu Hikâyeleri* serisindeki *Laleye Sor* isimli kitapta Osmanlı Devletindeki Lale Devri hakkında bilgi verilirken III. Ahmet, Damat İbrahim Paşa, Hz. İsa, Hz. Muhammet, Hz. Hüseyin isimlerine yer verilmiştir Aynı serideki *Kırmızı Ayakkabılar* isimli kitapta ise Orhan Gazi ve Ahmet Vefik Paşa isimleri yer almıştır.

Yunus Emre Enstitüsünün 2021 yılında “*Lezzetli Hikâyeler*” ismiyle yayınladığı yedi kitaplık serideki *Mutluluk* isimli kitapta, Cemal Süreya ismine yer verilirken *Acı Kan* isimli kitapta, Mimar Sinan ve Kaşgarlı Mahmut isimlerine yer verilmiştir. *Beyaz Dilek*'te ise Kaşgarlı Mahmut, Yusuf Has Hacip isimleri yer bulmuştur. *Büyük İkramiye*'de 18. Yüzyılda sarayda şekerribaşı olan Ali Muhiddin Hacı Bekir, Mehmet Akif Ersoy'dan söz edilmiştir.

3. Sonuç

Dil öğrenimi/öğretimi aynı zamanda bir kültür aktarım sürecidir ve bu sürecin devletlerin eğitim, ekonomi, iç ve dış siyaset, kültür gibi birçok politikaları ile uyumlu bir şekilde sürdürülmesi gerekmektedir. Bu kapsamda medya, turizm, sanat çalışmalarının yanında kurumsal düzeyde verilen dil kurslarında kullanılan ders ve okuma kitapları ile bunların içerikleri önem taşımaktadır. Seçilen örnekler çerçevesinde mevcut çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların alana önemli katkılar sunduğu ve “Öğretim setlerine genel olarak bakıldığında ise yüksek düzey ders materyallerinde daha fazla çeşit ve sayıda ünlü isme/kuruma yer verildiği tespit edilmiştir.” (Aktaş, 2021:254). Bu tespitlerle birlikte incelenen kitaplarda yer verilen isimlerin büyük bir çoğunluğunun tek bir alandaki başarısından kısaca söz edildiği ya da sadece kişinin ismine yer verildiği görülmüştür. Eğitsel açıdan bu dil öğrencisini araştırmaya sevk etmesi, araştırma sürecinde farklı kaynaklardan yeni bilgiler, kelimeler öğrenmesi, farklı üslupları görmesi açısından faydalı iken kültür aktarımı noktasında sıkıntılar doğurabilmektedir.

Söz edilen kitaplarda okuma ve dinleme metinlerinde kültürün önde gelen, alanında başarı sahibi olan, Türk dilini öğretirken yukarıda sözü edilen hedeflere de uygun temsiller olarak dil öğrenenlere tanıtılacak kişilerin ve bunları tanıtmaya biçimlerinin planlı hem eğitsel açıdan hem de kültürel açıdan amacına uygun bir biçimde yer alması önem taşımaktadır. Çünkü dil öğrencisi ders ya da okuma kitabında yer alan bir kişiyi araştırırken istedik yönde birçok kazanım elde edebileceği gibi belki de Türk kültürünü temsil etmeyen, kültürün bozuk işlevlerine yer veren, Türk kültürünü ve insanını istenmedik bir biçimde tanıtan içeriklere de ulaşabilir. Türkiye’de belirli bir dönemde müzik dünyasında başarı yakalamış ve sinema filmlerinde oynamış bir ismin ders kitabında yer alması, o metni okuyan öğrenciyi o kişinin şarkılarını dinlemeye yönlendirmesi, oynadığı filmleri seyretmesi gibi okuma yanında dinleme ve görme ile de öğrenmenin artması açısından olumlu bir işlev taşırken aynı öğrencinin söz konusu ismin defaatle kadınlara şiddet uyguladığını, bu şekilde gündem olduğunu gördüğünde Türk kültüründe aslında yeri olmayan

erkeğin kadını dövmesi gibi bir durumun normal olduğunu da düşünebilir. Bu ise ne gerçekliği ne kültürde yeri olan ne de o metinde o isme yer verilirken istenen ya da ön görülen bir kazanım olarak ortaya çıkan sonuçtur. Bu ve benzeri sebeplerle ders ve okuma kitaplarında yer verilecek isimlerin bilinçli bir şekilde belirlenmesi, söz konusu kişinin tek bir alandaki başarısının yeterli görülmemesi, amacını aşan öğrenmelere ve yanlış çıkarımlara da sebep olabilecek isimlerden kaçınılması önerilmektedir.

Çalışma neticesinde yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarında tarih, bilim, sanat, popüler kültür gibi alanlarda ön plana çıkan isimlere yer verilirken seçici olunması, bu isimlerin çokluğundan ziyade bu kitaplarda hangi amaçlarla ve nasıl sunulduğu noktasının belirlenmesi, dil öğrencisinin bu isimleri araştırırken istenmedik kazanımlar elde edip etmeyeceğinin de mümkün olduğunca değerlendirilmesi önerilmektedir. İnsanın olumlu ve olumsuz özelliklere sahip olduğu ön kabulüyle birlikte mümkün olduğunca seçici davranılması ve eğer bir kişinin dil öğretiminde öğrenciler tarafından bilinmesinin faydasının çokluğu söz konusu ise o zaman o kişiyle ilgili olumsuz durumlardan da yazıda bilinçli bir biçimde söz edilmesi yerinde olacaktır.

Son olarak Yabancılara Türkçe öğretimi alanında müstakil ya da karma biyografik kitapların olmadığı görülmüştür. Bu noktada daha sonra yapılacak çalışmalar için gerek resim, müzik, bilim, sinema, tarih gibi müstakil alanlara dönük gerekse de karma biyografik kitapların hazırlanmasının hem materyal çeşitliliğine katkı sunacağı hem de dil öğrencisinin kültürü çok yönlü olarak tanımasına, kültürel temsil misyonuna sahip kişilerin hayatlarını ve başarılarını öğrenmesine yardımcı olacağı söylenebilir.

Makale Bilgi Formu

Makale Bilgisi: Makale özgün bir araştırma makalesidir.

Yazar(lar)ın Katkıları: Makale çift yazarlıdır. Yazarların her biri makaleye %50 oranında katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Telif Hakkı Bildirimi: Dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakları yazarlara aittir ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayınlanmaktadır.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu, özel veya kar amacı gütmeyen kuruluştan hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Makale konusu, kapsamı ve yöntemi etik kurul onay belgesi ve katılımcı rızası gerektirmemektedir.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır. Herhangi bir intihal tespit edilmemiştir.

Kaynakça

Aktaş, E. (2021). Yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Materyallerinde Türk ve Türkiye İmajına İlişkin Unsurlar. Rumeli'de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 22, 232-257.

Anadolu Hikâyeleri-Kırmızı Ayakkabılar (2021). Ed. Prof. Dr. Yavuz Kartallıoğlu, Yunus Emre Enstitüsü, Ankara.

Anadolu Hikâyeleri-Laleye Sor (2021). Ed. Prof. Dr. Yavuz Kartallıoğlu, Yunus Emre Enstitüsü, Ankara.

- Fişekçioğlu, A. (2022). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Türk Yemek Kültürünün Paylaşımı. Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 38, 514-533.
- Lezzetli Hikâyeler-Acı Kan (2021). Ed. Prof. Dr. Yavuz Kartallıoğlu, Yunus Emre Enstitüsü, Ankara.
- Lezzetli Hikâyeler-Beyaz Dilek (2021). Ed. Prof. Dr. Yavuz Kartallıoğlu, Yunus Emre Enstitüsü, Ankara.
- Lezzetli Hikâyeler-Büyük İkramiye (2021). Ed. Prof. Dr. Yavuz Kartallıoğlu, Yunus Emre Enstitüsü, Ankara.
- Lezzetli Hikâyeler-Mutluluk (2021). Ed. Prof. Dr. Yavuz Kartallıoğlu, Yunus Emre Enstitüsü, Ankara.
- Temur, N. (2021), Dil Politikaları Çerçevesinde Türkçenin Yabancı/İkinci Dil Olarak Öğretiminin Dünü, Bugünü ve Yarını, TRT Akademi, Yunus Emre ve Türkçe. 180-189.
- Türkçenin Sesi Yunus Emre (2021). Ed. Prof. Dr. Yavuz Kartallıoğlu, Yunus Emre Enstitüsü, Ankara.
- YEE (2015), Yedi İklim Türkçe (A1), Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti Ders Kitabı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık.
- YEE (2015), Yedi İklim Türkçe (A1), Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti Çalışma Kitabı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık.
- YEE (2015), Yedi İklim Türkçe (A2), Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti Ders Kitabı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık.
- YEE (2015), Yedi İklim Türkçe (A2), Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti Çalışma Kitabı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık.
- YEE (2015), Yedi İklim Türkçe (B1), Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti Ders Kitabı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık.
- YEE (2015), Yedi İklim Türkçe (B1), Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti Çalışma Kitabı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık.
- YEE (2015), Yedi İklim Türkçe (B2), Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti Ders Kitabı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık.
- YEE (2015), Yedi İklim Türkçe (C1), Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti Ders Kitabı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık.
- Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı (2011). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (2011). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Yeni Hitit 2 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (2011). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Yeni Hitit 3 Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı. (2011). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi
- Yeni Hitit 3 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı. (2011). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Çalışma Kitabı A2 (2020), Kültür Sanat Basımevi, İstanbul.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Çalışma Kitabı B2 (2020), Kültür Sanat Basımevi, İstanbul.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Çalışma Kitabı C1 (2020), Kültür Sanat Basımevi, İstanbul.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı A2 (2020), Kültür Sanat Basımevi, İstanbul.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı B1 (2020), Kültür Sanat Basımevi, İstanbul.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı B2 (2020), Kültür Sanat Basımevi, İstanbul.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı C1 (2020), Kültür Sanat Basımevi, İstanbul.

Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarındaki Tartışmacı Metinlerin İncelenmesi (YEE B2-C1 Ders Kitabı Örneği)

Analysing Argumentative Texts in Turkish Language Teaching to Foreigners Textbooks (Example of YEE B2-C1 Textbook)

Erdem HAMARATLI

¹ Bursa Uludağ University, ULUTOMER, Bursa, Türkiye, erdemhamaratli@uludag.edu.tr, 0000-0003-1191-7124

Article Info/Makale Bilgisi

Received/Geliş:

19.05.2023

Accepted/Kabul:

30.06.2023

Online/Çevrimiçi:

30.06.2023

Öz: Dil öğretiminin kazanımları ve yeterlik düzeyleri Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde (D-AOBM, 2020) belirlenmiştir. Bu "çerçeve metni" esas alan kurumlar, dil öğretiminde okuma, dinleme, yazma, konuşma becerilerini kazandırmak için sınıf içi etkinliklerde, uyguladıkları yöntem ve tekniklerde, kullandıkları kitaplarda da ilgili standartları takip etmelidir. Dil öğretimindeki yeri göz önüne alındığında ders kitapları bu standartları karşılayıp karşılamadıkları açısından değerlendirilmeli, güncelliğini yitiren kitaplar yenilenmelidir. Çerçeve metinde en çok karşılaşılan kazanımlardan biri de "tartışma" unsurlarının kullanımınıdır. Ayrıca, Maarif Vakfı tarafından hazırlanan Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda (TYDÖP, 2019) orta ve ileri seviyelerde tartışmacı metin yapısına dair kazanımların yoğun olarak yer aldığı görülmektedir. Dil öğrenen bireylerin bir sav geliştirebilmeleri, savlarını destekleyebilmeleri, karşı savları çürütebilmeleri ancak tartışmacı metin yapılarıyla öğretilir. Bu bağlamda ders kitaplarında tartışmacı metin yapısına dair örnekler B2 seviyesinden itibaren yeterince yer verilerek tüm beceri alanlarında öğrencilerin tartışma unsurlarını edinmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde en çok kullanılan kitaplardan olan Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B2 ve C1 ders kitaplarında kullanılan tartışmacı metin örneklerini, kullanım sıklıklarını, metin türü özelliklerini, metin türü öğretim stratejilerini, bunların hangi etkinlik ve konular ile işlendiğini incelemek hedeflenmiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, dil becerisi, metin türü, tartışmacı metin, ders kitabı*

Cite this article/Atf:
Hamaratlı, E. (2023)
Yabancılara Türkçe
Öğretimi Ders
Kitaplarındaki
Tartışmacı
Metinlerin
İncelenmesi (YEE B2-
C1 Ders Kitabı
Örneği), Sakarya Dil
Dergisi, 1(1) (57-72).

Abstract: The outcomes and proficiency levels of language teaching are set out in the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR, 2020). Institutions based on this "framework text" should follow the relevant standards in their classroom practices, the methods and techniques they apply, and the books they use in order to gain reading, listening, writing and speaking skills in language teaching. Considering its important place in language teaching, textbooks should be evaluated in terms of whether they meet these standards and outdated books should be renewed. One of the most common learning outcomes in the framework text is the use of "argumentation" elements. In addition, in the Teaching Turkish as a Foreign Language Programme (TYDÖP, 2019) prepared by the Maarif Foundation, it is seen that the learning outcomes related to argumentative text structure are intensively included at intermediate and advanced levels. The ability of language learners to develop an argument, support their arguments, and refute counter-arguments can only be taught through argumentative text structures. In this context, examples of argumentative text structure should be given enough space in the textbooks starting from B2 level and students should acquire argumentation elements in all skill areas. In

this study, it is aimed to examine Yedi İklim Turkish Language Teaching Book Kit B2 and C1 textbooks, which are among the most widely used textbooks in teaching Turkish as a foreign language, in terms of the examples of argumentative texts used, their frequency of use, text type features, text type teaching strategies, and the activities and subjects with which they are associated. The research was conducted in the form of document analysis from qualitative research methods. The data obtained were analysed through descriptive and content analysis.

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language, language skills, text type, argumentative text, textbook

Extended English Summary

The main aim of language teaching is to develop individuals' reading, listening, writing and speaking skills in the target language. In order to realise this aim, the outcomes and proficiency levels of language teaching are defined in the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR, 2020). In our country, courses are organised based on this "framework text". For this reason, public and private institutions teaching Turkish as a foreign language should follow the relevant standards in their classroom practices, the methods and techniques they apply, and the books they use in order to provide education at international standards. In language teaching, textbooks also serve as a syllabus. In this respect, textbooks should be evaluated in terms of whether they meet these standards and outdated books should be renewed.

One of the most common learning outcomes in the framework text is the use of "discussion" elements. In addition, in the Teaching Turkish as a Foreign Language Programme (TYDÖP, 2019) prepared by the Maarif Foundation, it is seen that achievements related to argumentative text structure are intensively included at intermediate and advanced levels. Argumentation, which we encounter a lot in daily life and academic life, is an issue that should be carefully emphasised in language learning. Argumentation consists of the stages of looking at a subject from different angles, determining the supported or opposed aspects of the subject, and convincing the reader/listener. Although these components are encountered in reading texts, we need to refer to them frequently during listening, writing and speaking. In this respect, it is only through argumentative text structures that language learners can be taught to develop an argument, support their arguments and refute counter-arguments.

The framework texts mentioned above are expected to enable language learners to recognise text types, to learn the structural features of text types and to understand how this affects discourse and content. The acquisitions related to argumentative text structure are mostly at B2 and C1 levels. Therefore, in the textbooks prepared for teaching Turkish as a foreign language, examples of argumentative text structure should be given enough space starting from B2 level and students should acquire argumentation elements in all skill areas.

In this study, it is aimed to examine the B2 and C1 textbooks in Yedi İklim Turkish Language Teaching Book Kit, which is one of the most widely used textbooks in teaching Turkish as a foreign language, in terms of the examples of argumentative texts used, their frequency of use, text type features, text type teaching strategies, and the activities and subjects with which they are associated. Since Yedi İklim Turkish Teaching Book Kit is one of the most widely used publications in Turkish language teaching, these books were accepted as data collection

tools. The research was carried out in the form of document analysis from qualitative research methods. The data obtained were analysed through content analysis. According to the results of the study, it was determined that Yedi İklim Turkish B2 and C1 textbooks are quite inadequate in terms of teaching argumentative text structure, exploring the form and content features of this genre, the number of model texts included and the activities designed for it. It is concluded that textbooks should be updated with new studies, standards of language teaching programmes and different perspectives.

1. Giriş

Dil öğretiminin dört temel beceri üzerinde gerçekleştiği kabul edilir. Gerek ana dili gerekse yabancı dil edinimi sürecinde öğrenenlerin bu beceri alanlarında geliştirilmesi hedeflenir. Bu ekseninde dil öğreten kurumlarca sistemli ve akademik bir düzlemde uluslararası standartlar da dikkate alınarak bir öğretim metodu tercih edilmeli ve buna uygun kaynaklar üretilmelidir. Bu kaynakların başında ise ders kitapları gelmektedir. Ders kitapları dil öğretiminde en çok kullanılan materyal olup (Karababa, 2009: 276) aynı zamanda bir izlenim görevi de görmektedir. Bu sebeple ders kitaplarının uluslararası platformda kabul görmüş standartlarda olması, bu standartlarda öngörülen kazanımları gerçekleştirmeye yönelik bir içeriğe sahip olması da önem taşımaktadır. Ders kitaplarının farklı bağlamlarda incelenmesi faydalı olacaktır.

Ders kitaplarının hazırlanması aşamasında alanyazın, öğrenen ihtiyaçları, dil politikaları gibi etkenler belirleyici olabilir. Bunların yanı sıra temel dayanak ise Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'dir. Bilindiği üzere söz konusu çerçeve metin zaman zaman güncellenmekte, çağın ihtiyaçlarına göre bazı kazanımlar eklenmekte veya çıkarılmaktadır. Kitapların da dört temel beceriyi geliştirecek içerikleri açısından zengin olması beklenir (Korkmaz, 2019a: 122). Okuma ve dinleme becerisi alımlama alanına girse de diğer becerilerin de temelini oluşturur. Bireyler yabancı dilde konuşabilmek ve yazabilmek için öncelikle okuma ve dinleme çalışmalarıyla desteklenirler. Ders kitaplarında yer alan okuma ve dinleme metinleri, öğrenciye belli bir söz varlığı oluşturma, dilin yapısını ve söylem bilgisini kazanma, dil bilgisi kurallarının nasıl kullanıldıklarını görebilme gibi fırsatlar da sağlar. Böylelikle okuma ve dinleme yaparken aynı zamanda dil öğrenen bireylerin konuşma ve yazmalarına hem doğrudan hem de dolaylı etki edilmiş olur. Bundan dolayıdır ki ders kitaplarında okuma ve dinleme metinleri daha fazla bir alan kaplar.

Günay (2008), metinlerin bildirişim değeri taşıdığını ve eyleme yönelik olduğunu bildirirken, Güneş (2013) ise metnin bu iletişim unsurlarının yerleştirildiği yapılar olduğunu ifade etmektedir. Korkmaz (2019b: 99) alan yazından hareketle metin kavramına dair “kullanılış ve kuruluş amaçları açısından farklılıklar gösterdiği, metinsellik ölçütleriyle şekillendirildiği, bir başı ve sonu olduğu ve iletişim amaçlı oluşturulan cümleler bütünü” olduğu tanımını yapmaktadır. Dil öğretiminde de belli metin yapıları kullanılarak metnin çözümlenmesi, iletişimsel işlevinin ön plana alınması ve verilmek istenen mesaja ulaşılması daha doğru bir yaklaşım olacaktır (Temizkan, 2016: 32). Bu sebeple metnin küçük yapı, büyük yapı ve üst yapısının öğrencilere kazandırılması gerekmektedir. Bu ekseninde, ders kitaplarında farklı metin türlerinde içeriklere belli oranda yer verilmeli ve öğretilen metinlerin bileşenlerini yansıtan iyi metin örnekleri üzerinden dil öğretim basamakları ve uluslararası dil öğretim programlarına uygun bir öğretim gerçekleştirilmelidir.

Mert (2011: 9) Türkçe ders kitaplarındaki temel gereçler kitaplardaki metinler olduğundan metinleri inceleyen bilim alanlarından faydalanmak gerektiğini ifade etmektedir. Dil öğretimine yönelik hazırlanan ders kitaplarında özgün ve dil öğretiminde kullanılmak üzere özel olarak geliştirilmiş (kurgu, kurmaca) metinlere yer verildiği bilinmektedir (İltar ve Açık, 2019: 316). Bu metinlerin hep aynı türde ve yapıda tek düze olarak hazırlanması hem öğrenenlerin sıkılmasına yol açar hem de kazanımların gerçekleştirilmesinin önüne geçer. Dil öğretiminde son dönemlerde tür temelli yaklaşımın önem kazandığı görülmektedir. Buna bağlı olarak ders kitaplarında da bu yaklaşımı yansıtabilecek bir yol izlenmesi gerekir.

Tür temelli metin öğretiminde metinlerin şematik yapısı yani formu da öğretilir. Metnin şematik yapısını ifade eden üst yapı, seçilen metin türüne bağlı olarak birtakım ayırt edici özellikler taşır. Metinler bu türün şematik formuna göre organize edilir (Bozkurt, 2019). Öğrencilerin metin türünün özelliklerini tanımasını, metinleri anlamasını ve derin yapısına ulaşmasını da kolaylaştıracaktır (Topçuoğlu Ünal, 2022: 213). Bu anlamda metin türü ve yapısı öğretimi dil öğretiminde kritik bir yerde konumlanmaktadır. Dilidüzgün (2011)'e göre dil öğretimi bir anlamda metin türü öğretimidir. Ona göre dil öğretiminde dil yapıları ve söylem özelliklerinin farklı metin yapılarında nasıl etki uyandırdığının gösterilmesi öncelikli işlerdendir.

Dil öğrenenlere metin yapısı öğretilirken aslında o türde okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerileri kazandırmak hedeflenir. Özellikle akademik eğitimleri sırasında farklı türlerde metinlerle karşılaşan öğrencilerin bu türlerin elementlerini çözümleyebilmesi gereklidir. Çünkü metin türleri, metnin okunma amacını ve okunma biçimini belirler (Korkut, 2016; Şimşek, 2016). Metin türü bilgisine sahip olan bireyler, o türde metin üretiminde de daha başarılı olurlar. Başka bir deyişle, tür farkındalığı dil öğretiminde hem alımlama hem de üretim becerilerine katkı sağlar.

Öğretilen metin türünde/yapısında öğrencilerin okuma kadar yazma yapabilmesi de önemlidir. Çünkü bu bireyler akademik ortamlarda, gündelik hayatta, çevrim içi ortamlarda farklı tür ve yapılarda metinler üretmek zorundadır. Güngör (2020: 178) akademik yazma derslerinde tür temelli yaklaşımın tercih edilebileceğini belirtir. Ona göre bu yaklaşım öğrencilere metinlerden öğrendiklerini nerede kullanmaları gerektiğini öğretmeyi amaçlar. Sidekli (2018) ise hem metin üreticisinin hem de okuyucunun metin türü farkındalığının olması gerektiği ve bu teknikleri kullanabilmesini savunmaktadır.

Dil öğrenen bireyler, hem günlük hem de akademik dil kullanımlarında tartışma unsuruna başvurmak durumunda kalırlar. Dil öğrenenler, ders kitaplarında yer alan uygun metin ve etkinlikler vasıtasıyla bu beceriyi kazanırlar. Tartışmacı metinler (argumentative text) ise bu beceriyi kazandıran en uygun metin türüdür. Tartışmacı metin, bir konuyu destekleyen ve karşı çıkan görüşleri nesnel bir şekilde içeren, yazarın belli bir görüşü gerekçe ve delilleriyle savunduğu bir metin türüdür. Gökçe (2016: 23) tartışmacı metinde bir görüşü kanıtlamanın, bir bakış açısını savunmanın önemine değinerek alıcıyı ikna etme amacı ile yazıldıklarını; Golder ve Coirier (1996: 272) ise bir konuda bir görüşü savunmak veya karşı görüşleri çürütmek amacıyla yazılan veya söylenen metin olduğunu belirtirler.

Toulmin “Uses of Argument” adlı eserinde (1958) tartışmayı yapısal yönden değerlendirmeyi amaçlayan bir modelinde veri, iddia, garanti şeklinde üç temel; destek, niteleyici ve reddedici şeklinde üç yardımcı öge olmak üzere altı ögeden oluştuğu söylenir (Akt. Coşkun ve Tiryaki, 2011). Ancak Toulmin’in geliştirdiği teoriye daha sonraları karşı çıkanlar ya da ekleme yapanlar olmuştur. Coşkun ve Tiryaki (2011) tartışmacı metinlerin ana elementlerini “veri, iddia, karşı iddia ve sonuç” olarak; yardımcı elementleri “destek gerekçesi ve çürütme gerekçesi” olarak belirlemişlerdir. Bu çalışmada bu sınıflandırma esas kabul edilmiştir.

Tartışmacı metinlerde veri (giriş), tartışmanın üzerine bina edileceği zemini ifade eder. Bu kısımda problem durumunun temellerini ele alan bilgiler, tanımlamalar verilir. İddia, yazarın savunduğu temel görüştür. Karşı iddia ise tartışılan probleme dair yazarın görüşüne muhalif olan tarafın savunduğu görüştür. Bu metin türünde yazar, savunduğu iddiayı güçlendirmek için gerekçelerden ve kanıtlardan faydalanır. Ayrıca karşı iddiayı savunanların görüş ve gerekçelerine de yer verir. Bundan sonra karşı iddiayı çürütmeye çalışır. Sonuç bölümünde iddia tekrar edilerek mesele özetlenir. Problem bir çözüme bağlanır.

Dil öğretimi programlarında tartışma unsurları ve tartışmacı metinlere dair bolca kazanımın yer alması Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de dikkate alınması gereken bir husustur. Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde (D-AOBM, 2020) tüm alanlarda tartışmacı metin ile ilgili kazanımların yer aldığını söylemek mümkündür. Örneğin okuma alanının “bilgi ve sav için okuma” (2020: 60-61) bölümünde B2 seviyesi için “*Belirli duruş ve tutumun sergilendiği çağdaş sorunlarla ilgili makaleleri ve raporları anlayabilir. Bir metnin ne zaman olgusal bilgi verdiğini ve ne zaman okuyucuyu bir şeye ikna etmeye çalıştığını fark edebilir.*” kazanımı mevcut iken, B1 seviyesi için ise “*Açıkça işaret edilen tartışmacı metinlerdeki ana sonuçları belirleyebilir. Sunulan konunun ele alınmasındaki bir dizi tartışmayı detaylı olmasa bile fark edebilir.*” şeklinde ifade edilen kazanım mevcuttur. Yazılı üretim alanının “genel yazılı üretim” bölümünde (2020: 70-71) B2 seviyesi için “*Farklı kaynaklardan bilgi ve savları sentezleyip değerlendirerek ilgi alanıyla ilişkili çeşitli konularda açık, ayrıntılı metinler üretebilir.*” Raporlar ve denemeler (kompozisyonlar) bölümünde (2020: 72-73) de C1 seviyesi için “*Yardımcı noktalar, nedenler ve ilgili örneklerle bakış açılarını belirli bir uzunlukta genişletebilir ve destekleyebilir.*” kazanımları tanımlanmıştır. Tüm beceri alanları için benzer kazanımların yoğunluğu çerçeve metnin 2020 versiyonunda göze çarpan bir durumdur.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı (TYDÖP, 2019) da tartışmacı metin yapıları açısından birçok dikkat çekici kazanım barındırmaktadır. B2 seviyesi için “*Tartışmaya dayalı metinlerde iddia, açıklama ve yorumları ayırt eder*”, “*Tartışmacı metinlerdeki iddiaları, destekleyici ve karşıt görüşleri ayırt eder.*”, “*Gerekçelendirilmiş görüş ve önerileri belirler.*” *Görüş/eleştiri veya yorumları ayırt eder.*” ve “*Tartışmacı metinler yazar.*” kazanımları bunlara örnektir. Bu kazanımların C1 seviyesi için de “*Tartışmaya dayalı metinlerde iddia, açıklama ve yorumları ayırt eder.*”, “*Tartışmacı metinlerdeki iddiaları, destekleyici ve karşıt görüşleri ayırt eder.*” şeklinde yinelendiği görülmektedir. Bu programda yine B2 ve C1 seviyelerinde öğrencilerin metin türlerini tanımları, türün özelliklerine göre sınıflandırma ve içeriği değerlendirme yapmaları gibi yeterliklerden söz edilir. Özetle Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin B2 ve C1 seviyelerinde metin türlerini tanımları ve metin

yapılarına göre metnin içeriğini çözümlayebilmeleri her iki çerçeve programda beklenmektedir. Dolayısıyla alanda kullanılan ders kitaplarının da bu içerikleri karşılayacak nitelikte olması gerekmektedir. Bu çalışma ile Yedi İklim B2 ve C1 ders kitaplarının (2015) tartışmacı metin içerikleri açısından ele alınması amaçlanmıştır.

2. Yöntem

Bu bölümde çalışmanın yöntemi, veri toplama araçları ve verilerin analizine ilişkin bilgiler verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi şeklinde yürütülmüştür. “Doküman incelemesi, araştırılacak konular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Doküman incelemesinde konuya ilişkin belgelerin, belli bir durumu ve görüşü ortaya çıkaracak şekilde çözümlenmesi önemlidir (Karasar, 2007).

2.2. Örneklem

Bu çalışmanın örneklemini Yedi İklim Türkçe B2 ve C1 ders kitapları (2015) oluşturmaktadır. Bu kitapların tercih edilmesinde Türkçeyi yabancı dil olarak öğretmek amacıyla gerek resmî gerekse özel kurumlarca yaygın olarak kullanılması etkili olmuştur. Ayrıca Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde (D-AOBM, 2020) “tartışmacı metin” ile ilgili kazanımların B2 ve C1 seviyelerinde yoğunlaşması sebebiyle setin bu seviyedeki ders kitapları örneklem olarak belirlenmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Yedi İklim Türkçe B2 ve C1 ders kitaplarında yer alan tartışmacı metin örnekleri, kullanım sıklıkları, metin türü özellikleri, metin türü öğretim stratejileri, bunların hangi etkinlik ve konularla ilişkilendirildikleri bağlamında incelemenin amaçlandığı bu çalışmada verilerin elde edilmesi için bir form oluşturulmuştur. Formun oluşturulması aşamasında Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde (D-AOBM, 2020) yer alan kazanımlar ve Coşkun ve Tiryaki (2011) tarafından oluşturulan “Tartışmacı Metin Elementleri” esas alınmıştır. Formda beceri alanı, metin türü, metinlerin/etkinliklerin tartışmacı metin türüne uygunluğu ve tartışmacı metin elementleri boyutlarına yer verilmiştir. Kitaplarda yer alan tüm metin ve etkinlikler incelenerek ilgili olanlar forma yerleştirilmiştir. Bu form vasıtasıyla hangi beceri alanında kaç tartışmacı metin/etkinliğe yer verildiği, kitaplarda yer alan metinlerin/etkinliklerin tartışmacı metin elementlerini ne ölçüde taşıdığı, tartışmacı metinlerin/etkinliklerin hangi konularla ilişkilendirildiği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Çalışmanın verileri içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. “İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 259). Bu eksende, incelenen ders kitaplarında yer alan metinler tek tek incelemeye tabi tutularak forma işlenmiştir. Bu incelemede kullanılan metin

ve etkinliklerin tartışmacı metin türüne uygun olup olmadıklarına, hangi beceri alanında kaç tartışmacı metin/etkinliğe bulunduğuna yer verilerek çerçeve metindeki kazanımları taşıyıp taşımadıkları analiz edilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B2 ve C1 ders kitaplarında yer alan tartışmacı metin türü içeriklerine yer verilmiştir.

3.1. Yedi İklim Türkçe B2 Ders Kitabına Yönelik Bulgular

Yedi İklim Türkçe B2 ders kitabında okuma becerisi içerisinde tartışmacı metin etkinliklerine yönelik bulgular aşağıdadır.

Metin Başlığı	Sayfa	Beceri	Açıklama
Komşuluk	50	Okuma	<p>Geçmişteki komşuluk ile günümüzdeki komşuluk ilişkilerini karşılaştırmayı hedefleyen metinde daha çok geçmişteki komşuluk ilişkilerine yer verildiği gözlenmektedir. Metin içerisinde “karşı iddia, gerekçe, sonuç” gibi tartışmacı metin elementlerinden çoğunun bulunmadığı görülmüştür.</p> <p>Metin çözümleme etkinliklerinde de tartışmacı metin elementlerini keşfetmeye dönük etkinlik bulunmamaktadır.</p>
Yaşlılık	74	Okuma	<p>Metin kurgusu bakımından doğrudan bir tartışmacı metin görünümü sergilemese de farklı görüş ve bakış açılarını ortaya koyma ve yazarın görüşünü kabul ettirmeye yönelik olduğundan dolayı bu kapsamda değerlendirilebilir.</p> <p>Tartışmacı metin elementlerinden “sonuç” kısmı görülmemektedir.</p> <p>Anlama etkinliği metin içerisindeki görüşlerin yazara ait olup olmadığını tespit etmeye dönüktür.</p>

B2 ders kitabında toplam 59 metin tespit edilmiştir. Tespit edilen 59 okuma metninden sadece 2 tanesinin tartışmacı metin özelliği taşıdığı anlaşılmıştır. Metinlerden bir tanesi “Komşuluk” başlığını taşıırken diğeri “Yaşlılık” başlığını taşımaktadır. Metinlerde “iddia” elementinin bulunduğu ancak “karşı iddia” elementinin ise göz ardı edildiği görülmektedir.

Yedi İklim Türkçe B2 ders kitabında dinleme becerisi içerisinde tartışmacı metin etkinliklerine yönelik bulgular aşağıdadır.

Metin Başlığı	Sayfa	Beceri	Açıklama
Köyde Hayat, Şehirde Hayat	104	<i>Dinleme</i>	Dinlediklerinden hareketle köyde ve şehirde yaşamının olumlu ve olumsuz yanlarını yazdırmaya yönelik etkili bir pratiktir. Çünkü tartışmacı metinlerde karşı iddia da bulunmalıdır. Başlık buldurma etkinliği de istenmektedir. Bu da metin türüne uygun bir etkinlik olarak yorumlanabilir.

B2 ders kitabında sadece 1 metinde tartışmacı metne yer verildiği görülmektedir.

Yedi İklim Türkçe B2 ders kitabında yazma becerisi içerisinde tartışmacı metin etkinliklerine yönelik bulgular aşağıdadır.

Metin Başlığı	Sayfa	Beceri	Açıklama
Paragraf Tamamlama	63	<i>Yazma</i>	“İnsan hayatında çocukluk çok önemlidir. İnsanın kişiliği bu dönemde oluşmaya başlar” şeklinde bir giriş verilerek paragrafın tamamlanması istenmiştir. Burada öğrencilerin çocukluk döneminin diğer dönemlere göre daha önemli olduğunu savunması, gerekçelerle desteklemesi gerektiğinden bu kapsamda ele alınabilir. Ancak öncesinde yazmanın nasıl yapılacağına dair bir öğretime ya da örneğe rastlanmamaktadır.
Sana Göre, Bana Göre	131	<i>Yazma</i>	Öğrencilere okuma metinlerinden hareketle öncül fikirler verilerek savundukları fikri desteklemeleri ve açıklamaları beklenmektedir. “İddia” elementinin öğretimi açısından etkili bir etkinlik olarak değerlendirilebilir. Ancak öncesinde bir öğretime ve örneğe rastlanmamaktadır.
Öğrenme Şekilleri	144	<i>Yazma</i>	Öğrencilere okuma metinlerinden hareketle öncül fikirler verilerek onların savundukları fikri desteklemeleri ve açıklamaları beklenmektedir. “İddia” ve “karşı iddia” elementlerinin öğretimi açısından etkili bir etkinlik olarak

değerlendirilebilir. Ancak öncesinde bir öğretime ve örneğe rastlanmamaktadır.

B2 ders kitabında tartışmacı metne yönelik 3 yazma etkinliğine rastlanmaktadır. Bu etkinliklerin de genelde paragraf düzeyinde olduğu, metin düzeyinde yazma açısından yetersiz olduğu görülmektedir. Ancak metin türü öğretime dair bir içeriğe rastlanmamıştır. Türün gereklilikleri öğretilerek tür temelli bir yazma yaklaşımı benimsenmemiştir.

Yedi İklim Türkçe B2 ders kitabında konuşma becerisi içerisinde tartışmacı metin etkinliklerine yönelik bulgular aşağıdadır.

Metin Başlığı	Sayfa	Beceri	Açıklama
Atasözleri	51	Konuşma	Verilen atasözlerinden hangilerinin metindeki fikre destek gerekçesi olabileceğine dair bir etkinliktir.
Sizce Yemek Yapmak Sanat Mıdır?	97	Konuşma	“Yemek yapmak sizce sanat mıdır? Niçin?” sorusu ile öğrencilerin fikirlerini savunması beklenmektedir.
Konuşma Soruları (Ünite Hazırlık)	102	Konuşma	“Büyük şehirde mi yoksa bir köyde mi yaşamak isterdiniz?” ve “Sizce en zor meslek hangisidir?” soruları ile öğrencilerin fikirlerini savunması beklenmektedir.
Kadınlar Mı Erkekler Mi?	110	Konuşma	Öğrencilerin bir fikri savunmasını gerektiren konuşma etkinliği verilmiştir.
Benim Fikrim	137	Konuşma	Etkinlikte verilen fikirleri ne sıklıkta benimsedikleri üzerinden tartışmaları beklenmektedir.
Konuşma Soruları (Ünite Hazırlık)	142	Konuşma	Öğrencilerin bir fikri savunmasını gerektiren konuşma etkinliği verilmiştir.

B2 ders kitabında diğer becerilere nazaran konuşma etkinliklerine daha fazla yer verildiği görülmektedir. Ancak B2 kitabı boyunca bu etkinliklerin sayısının 6 ile sınırlandırıldığı görülmektedir. Konuşma sorularında genellikle öğrencilerin bir fikri desteklemeleri istenmektedir. Karşı iddiayı isteme açısından yetersiz olduğu görülmektedir.

3.2. Yedi İklim Türkçe C1 Ders Kitabına Yönelik Bulgular

Yedi İklim Türkçe C1 ders kitabında okuma becerisi içerisinde tartışmacı metin etkinliklerine yönelik bulgular aşağıdadır.

Metin Başlığı	Sayfa	Beceri	Açıklama
Egzersiz Neden Bu Kadar Yararlı?	28	<i>Okuma</i>	Metin “Koşmak şart mı?” sorusu üzerinden sporun sağlık üzerinde etkili olduğunu savunan bir içeriktedir. Metin savunulan fikri destekleme açısından özellikle “gerekçe” elementi bağlamında oldukça güçlüdür. Ancak diğer önemli elemanlar olan “veri, karşı iddia, sonuç” açısından ise yetersizdir. Anlama etkinliklerinde ise metin elementlerini keşfetmeye ve ortaya koymaya dönük bir etkinlik yoktur. Karşı iddia göz ardı edilmiştir.
Tutsaklık Mı, Koruma Mı?	86	<i>Okuma</i>	Tartışmacı metin elementlerini içermesi bakımından oldukça etkili bir örnektir. Neredeyse gerekli tüm metin elementlerini içermektedir, denebilir. Özellikle karşı iddiayı da içermesi bakımından önemlidir. Ancak “sonuç” kısmının daha açık olması gerekirdi.

C1 seviyesinde toplam 65 okuma metni tespit edilmiştir. Tespit edilen 65 okuma metninden sadece 2 tanesinin tartışmacı metin özelliği taşıdığı anlaşılmıştır. Metinlerden bir tanesi “Egzersiz Neden Bu Kadar Yararlı?” başlığını taşıırken diğeri “Tutsaklık Mı, Koruma Mı?” başlığını taşımaktadır. B2 ders kitabındaki etkinliklere nazaran “karşı iddia” elementini de barındırmaktadır.

Yedi İklim Türkçe C1 ders kitabında dinleme becerisi içerisinde tartışmacı metin etkinliklerine yönelik bulgular aşağıdadır.

Metin Başlığı	Sayfa	Beceri	Açıklama
Yapay Zekâ	49	<i>Dinleme</i>	Dinlediklerinden hareketle öğrencilerden fikirleri yazmaları ve desteklemeleri isteniyor. Doğrudan bir tartışmacı metin olmasa da farklı görüş ve bakış açılarını ortaya koyma ve yazarın görüşünü kabul ettirmeye yönelik olduğundan dolayı bu kapsamda değerlendirilebilir.

C1 ders kitabında da B2 ders kitabındaki duruma benzer şekilde dinleme becerisi içerisinde 1 metin tespit edilmiştir. Söz konusu etkinlik yazma çalışması ile desteklenmiştir. Etkinlik karşılaştırma işlevine dönük kurgulanmıştır.

Yedi İklim Türkçe C1 ders kitabında yazma becerisi içerisinde tartışmacı metin etkinliklerine yönelik bulgular aşağıdadır.

Metin Başlığı	Sayfa	Beceri	Açıklama
Teknolojinin Faydaları	42	<i>Yazma</i>	Teknolojinin olumlu ve olumsuz yanlarının yazılması istenmiş. Bu da öğrencilerin karşı iddiaları dikkate alması ve yazılı hale getirebilmeleri açısından faydalıdır.
Size Göre	86	<i>Yazma</i>	İki görüşün yazılması istenmiş. Bu da öğrencilerin karşı iddiaları dikkate alması ve yazılı hale getirebilmeleri açısından faydalıdır.
Yazı Analizi	164	<i>Yazma</i>	İki görüşün yazılması istenmiş. Bu da öğrencilerin karşı iddiaları dikkate alması ve yazılı hale getirebilmeleri açısından faydalıdır.

C1 ders kitabında tartışmacı metne yönelik 3 yazma etkinliğine rastlanmaktadır. B2 seviyesinden farklı olarak bu etkinliklerin karşı görüş/karşı iddiayı da içermeleri beklenmiştir. Ancak metin türü öğretimine dair bir içeriğe rastlanmamıştır. Türün gereklilikleri öğretilerek, tür temelli bir yazma yaklaşımı benimsenmemiştir.

Yedi İklim Türkçe C1 ders kitabında konuşma becerisi içerisinde tartışmacı metin etkinliklerine yönelik bulgular aşağıdadır.

Metin Başlığı	Sayfa	Beceri	Açıklama
Kırmızı Giyen Kazanır	19	<i>Konuşma</i>	Fikrini savunmasına dönük konuşma sorusu
Spor Müsabakalarında Kazanmak Mı Önemli Yoksa Katılmak Mı?	19	<i>Konuşma</i>	Tartışmacı konuşma sorusu
Konuşma Soruları	74	<i>Konuşma</i>	Tartışmacı konuşma sorusu
(Ünite Hazırlık)			
Nüfusunuz Az Mı Çok Mu?	143	<i>Konuşma</i>	İki tane tartışmacı konuşma sorusu verilmiştir.

C1 ders kitabında nicel anlamda bakıldığında tartışmacı konuşma etkinliklerinin diğer beceri alanındaki etkinliklerden daha fazla yer aldığı söylenebilir. Ancak bu sayının C1 kitabı boyunca 4 etkinlikle sınırlı olduğu tespit edilmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yaygın olarak kullanılan Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B2 ve C1 ders kitapları (2015) tartışmacı metin içerikleri açısından ele alınmıştır. Tartışmacı metinler, bireylerin kendi fikirlerini savundukları ve karşı fikirleri çürütmeye çalıştıkları metin türüdür. Özellikle akademik eğitim

alacak uluslararası öğrencilerin Türkçe öğrenirken tartışmacı metin türündeki örneklerle karşılaşması ve buna yönelik bir öğretime tabi tutulması gerekir. Çünkü akademik metinlerin işlevleri ve yapıları incelendiğinde betimleme, ikna etme, sebep-sonuç ortaya koyma, karşılaştırma ve tartışma gibi özelliklerden en az birinde düzenlendiği görülür. O hâlde dil öğrenen bireylerin hedef dili akademik boyutlarıyla kullanabilmesi, alımlama ve üretim gerçekleştirebilmesi açısından bu metin yapılarını öğrenmesi işlerini kolaylaştıracaktır. Bu amaç doğrultusunda, yabancı dil öğretiminin merkezinde ders kitapları yer aldığı için kullanılan kaynaklarında iyi kurgulanmış, Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'nin (D-AOBM, 2020) önerdiği metin türlerinde iyi örneklerle ve öğretim stratejilerine yer vermesi önem arz etmektedir.

Bu çalışmada Yedi İklim Türkçe B2 ve C1 ders kitapları tartışmacı metin türüne yer vermesi açısından yetersiz görülmüştür. Diğer metin türleri içerisinde oransal olarak çok az sayıda yer verildiği görülmüştür. Dil öğretim programlarının B2 ve C1 seviyeleri tanımlayıcıları arasında tüm beceriler içerisinde tartışma unsurları, tartışma etkinlikleri, tartışmacı metin elementleri bu kadar geniş bir yer tutmakta iken bunun ders kitaplarına yeterince yansımaması bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim alacak bireylerin akademik hayatlarında karşılaşacakları kaynaklarda bu türün yer alması, bu türde metinleri çözümlenmeleri konusunda yeterince gelişmemelerine ve eğitim hayatlarında zorluklar yaşamalarına sebep olacaktır. Ayrıca rapor yazma, ödev, bildiri, makale ve tez yazma süreçlerinde de üretim becerileri açısından bu türün dil yapısını, şematik formunu yerli yerince kullanabilme konusunda da eksiklikler yaşayacaklardır.

Yapılan inceleme sonucunda B2 ders kitabında toplam 59 metin tespit edilmiştir. Tespit edilen 59 okuma metninden sadece 2'sinin tartışmacı metin özelliği taşıdığı, teknik anlamda sadece 1 metinde, tartışmacı metnin tüm özellikleri kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Akat (2022) "Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarındaki Okuma Metinlerinin Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metnine Uygunluğu" adlı yüksek lisans tezinde Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe serisini incelemiştir. Çalışmasının sonucunda çerçeve metindeki bilgi ve sav için okuma kategorisindeki "Bir metnin ne zaman olgusal bilgi verdiğini ve ne zaman okuyucuyu bir şeye ikna etmeye çalıştığını fark edebilir." kazanımının altı farklı metinle örtüştüğünü; ancak "Alanındaki son derece uzman kaynaklardan bilgi, fikir ve görüş alabilir." kazanımı, "Belirli duruş ve tutumun sergilendiği çağdaş sorunlarla ilgili makaleleri ve raporları anlayabilir." kazanımı ve "Söylemsel metindeki farklı yapıları (karşıt savlar, sorun-çözüm sunumu ve sebep-sonuç ilişkisi) tanıyabilir." kazanımının hiçbir metinle örtüşmeyen kazanımlar olduğunu ifade etmektedir. Bunun yanı sıra öğretim seti boyunca 89 metinden sadece 4'ünün dil işlevlerinden "eylem planlarını yönetme ve karar verme (ikna)" işlevine karşılık geldiğini ve bu sebeple bu işlevi yerine getirme açısından sınırlı metin kullanıldığını açıklamaktadır. Deniz ve Çekici (2019) ise Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan Türkçe Öğreniyorum öğretim setinin dil işlevleri bakımından sınırlı bir nitelik taşıdığını tespit etmiştir. Bu yönüyle Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe ve Türkçe Öğreniyorum setlerine dair bulunan sonuçlar bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Bilindiği üzere tür temelli öğretimde model metinlerin yeri önemlidir. Bu anlamda öğretilen metin yapısının iyi örneklerine kitapta yer verilerek metin çözümlenme etkinliklerine yer verilir (Seyedi, 2019: 44). Bu yolla da bireylerin metin yapısını öğrenerek tür ve içerik arasındaki kurguyu keşfetmeleri sağlanır. B2 ders kitabının bu ilkeyi yeterli düzeyde sergilemediği söylenebilir. Yazma

becerisi içerisinde tartışmacı metne yönelik 3 etkinliğe rastlanmaktadır. Bu etkinliklerin de daha ziyade paragraf düzeyinde kaldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla B2 ders kitabındaki yazma etkinlikleri tartışmacı metin kurgusunu öğretecek, öğrencilerin bu yeteneklerini ortaya koyacak yapıda değildir. Zira öğrencilerden böyle bir metin yazılması istendiğinde sadece kendi bakış açılarını yazarak onları desteklemeye çalışmaktadırlar. Ancak tartışmacı metinlerde farklı bakış açıları ve karşı argümanlara yer verilerek bunlar çürütülmeye çalışılır. B2 ders kitabında diğer becerilere nazaran konuşma etkinliklerine daha fazla yer verildiği görülmektedir. Konuşma sorularında genellikle öğrencilerin bir fikri desteklemeleri istenmektedir. Konuşma becerisine yönelik tartışmacı sorularda da karşı argümanlara yer verilmeye dair bulgulara rastlanmamıştır.

C1 ders kitabında ise toplam 65 okuma metni yer almakta iken bunlardan 2'sinin tartışmacı metin yapısını yansıttığı görülmüştür. C1 ders kitabında da B2 ders kitabındaki gibi dinleme becerisi içerisinde sadece 1 metnin bulunduğu, bu etkinliğin yazma çalışması ile desteklendiği bulgusuna ulaşılmıştır. Esasında beklenen yazma çalışması da karşılaştırma işlevine dönük kurgulanmıştır. C1 ders kitabında 3 yazma etkinliğine yer verilmesi dil öğretim programlarındaki standartlarla örtüşmemekte, söz konusu programlarda beklenen kazanımların gerçekleştirilebilmesi açısından beklenen yoğunluk ve etkinlik yapılarından oldukça uzaktır. Ayrıca hem B2 hem de C1 ders kitaplarında metin türü öğretimine dair bir içeriğe yer verilmemesi de dikkat çekici bir konudur. Okuma ve yazma etkinliklerinde türün gereklilikleri öğretilerek tür temelli bir okuma ve yazma yaklaşımı tercih edilmemiştir. C1 ders kitabında nicel anlamda bakıldığında tartışmacı konuşma etkinliklerinin diğer beceri alanındaki etkinliklerden daha fazla yer aldığı söylenebilir. Ancak bu sayının C1 kitabı boyunca 4 etkinlikle sınırlı olması da manidardır. Açık ve İltar (2019), Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'ndeki metin türü çeşitliliğinin tüm metinlere oranını %12,2 olarak tespit etmişlerdir. Korkmaz (2019b) ise yabancı dil olarak Türkçe öğretimindeki ders kitaplarındaki dinleme metinlerini, metin sınıflandırılması bağlamında detaylıca incelediği çalışmasında B1, B2 ve C1 seviyelerinde özgün (doğal) metin kullanımının arttığını ifade etmektedir. Kitaplardaki özgün metinlerin akademik metinleri de içermesi önemlidir. Tartışma, akademik metinlerin olmazsa olmaz boyutudur. Dil öğrenen bireylerin bu yöndeki dinleme becerilerinin geliştirilmesi açısından da bu türde örneklerle karşılaşması gerekir. Ancak dinleme becerisi içerisinde tartışmacı metinlerin sınırlılığı yabancılara Türkçe öğretim kitaplarındaki temel eksiklerden birine işaret etmektedir. Nitekim, Şimşek (2016) de Yedi İklim Türkçe B2 ders kitabını incelemiş ve "B2 düzeyinde yabancı dil öğrenen öğrenciler ile akademik amaçlarla hedef dili öğrenmeye çalışan öğrenciler için akademik dinleti ve sunumların dinleme becerisi kapsamında yeteri kadar yer almadığı gözlemlenmiştir" sonucuna varmıştır. Erdem ve diğerleri (2015) ise yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan okuma metinlerini, çerçeve metne uygunluğu ve işlevsel metin özellikleri kapsamında öğretim elemanları ile görüşme gerçekleştirerek değerlendirdikleri araştırmanın sonucunda "Yabancılara Türkçe öğretiminde okuma eğitimi için seçilen metinlerin AB Ortak Başvuru Metni kapsamındaki seviyelere uygunluğu öğretim elemanlarının yarısı tarafından kısmen uygun bulunmuş." ifadesine yer vermiştir. Dolayısıyla söz edilen araştırmaların sonucu, bu çalışma kapsamında incelenen Yedi İklim Türkçe B2 ve C1 ders kitaplarının çerçeve metinde geçen tartışmacı metin unsurlarını yeterli düzeyde karşılamadığı sonucuyla örtüşmektedir. Özetle, Yedi İklim Türkçe B2 ve C1 ders kitaplarının tartışmacı metin yapısı öğretimi, bu türün biçim ve içerik özelliklerinin keşfettirilmesi, yer verilen model metinlerin sayısı ve buna

yönelik kurgulanan etkinlikler açısından oldukça yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Yeni çalışmalar, dil öğretim programlarının standartları ve farklı bakış açılarıyla ders kitaplarının güncellenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

5. Öneriler

Çalışmanın sonuçlarına göre ders kitaplarının çerçeve metne göre düzenlenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, dil öğreten kurumlar ve akademik çevreler iş birliği içinde yeni yaklaşımları esas alan kaynaklar üretmelidir. Bu çalışmalarda, tür temelli yaklaşım dikkate alınmalıdır. Metin türleri ve yapıları yabancı dil öğrenen bireyler açısından kolay kazanılan bir olgu değildir. Bu sebeple, dil öğretiminde daha somut ve amaca dönük içerikler hazırlanmalı, bu şekilde metinlerin temel elementleri öğrencilere kazandırılmaya çalışılmalıdır. Ayrıca metin çözümleme etkinliklerinin de metin türüne uyumlu bir şekilde hazırlanması önemlidir. Çünkü metnin detaylarının ve derin yapısının analizinde metne doğru sorular sormak önem taşımaktadır. Ders kitapları bu ilkeyi dikkate almalı, öğrencileri doğru etkinliklerle muhatap kılarak hem türü hem de derin yapıyı anlamaları sağlanmalıdır.

Makale Bilgi Formu

Makale Bilgisi: Makale özgün bir araştırma makalesidir.

Yazarların Katkıları: Çalışmanın tek bir araştırmacısı/yazarı vardır. Tüm katkı kendisine aittir.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Tek bir araştırmacı yazar olduğu için çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Telif Hakkı Bildirimi: Dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakları yazarlara aittir ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayınlanmaktadır.

Destekleyen/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu, özel veya kar amacı gütmeyen kuruluştan hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Bu araştırma metinler üzerinde gerçekleştirildiğinden etik kurul iznine ihtiyaç yoktur.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır. Herhangi bir intihal tespit edilmemiştir.

Kaynakça

- Akat, N. (2022). Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarındaki Okuma Metinlerinin Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metnine Uygunluğu (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bartın.
- Barın Erol, Şaban Çobanoğlu, Şeref Ateş, Mustafa Balcı, Cihan Özdemir (Ed.). (2015). *Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti B2 Ders Kitabı*. Ankara: Merdiven Reklam Tanıtım
- Barın Erol, Şaban Çobanoğlu, Şeref Ateş, Mustafa Balcı, Cihan Özdemir (Ed.). (2015). *Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 Ders Kitabı*. Ankara: Merdiven Reklam Tanıtım
- Bozkurt, B. Ü. (2019). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Metin Türlerini Kavramlaştırma Eğilimleri ve Tür Farkındalıkları. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 86-102.

- Coşkun, E. & Tiryaki, E. N. (2011). Tartışmacı Metin Yapısı ve Öğretimi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 63-73.
- Demirkan, M. & Heppinar, G. (2017). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde “Metin Türü Odaklı Açıklayıcı Metin Yazma Modeli”, *Turkophone Türkçe Konuşurların Akademik Dergisi*, 4(2), 73-86.
- Deniz, K & Çekici, Y. E. (2019). Dil İşlevleri Açısından Türkçe Öğreniyorum Ders Kitabı. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 14(6), 3043-3062.
- Dilidüzgün, Ş. (2011). İlköğretim Türkçe Metin Çalışmalarında Metin Türü Farkındalığı. İçinde G. L. Uzun ve Ü. Bozkurt (Ed.), *Türkçenin Eğitimi Öğretiminde Kuramsal ve Uygulamalı Araştırmalar* (ss. 459-474). Essen: Die Blaue Eule.
- Erdem, M. D. & Gün, M. & Şengül, M. & Şimşek, R. (2015). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılan Okuma Metinlerinin Öğretim Elemanlarınca Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni ve İşlevsel Metin Özellikleri Kapsamında Değerlendirilmesi. *Journal of Turkish Studies*, 10(3), 455-476
- Golder, C. & Coirier, P. (1996). The Production and Recognition of Typological Argumentative Text Markers. *Argumentation* 10, 271–282. <https://doi.org/10.1007/BF00180729>
- Gökçe, B. (2016). Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Tartışmacı Metin Yazma Becerileri ile Bu Becerilere İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Günay, D. (2003). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil.
- Güneş, F. (2013). Türkçede Metin Öğretimi Yerine Metinle Öğrenme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 603-637. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.454>
- Güngör, H. (2020). Akademik Türkçe Öğretiminde Yazma Eğitimi. İçinde B. Tüfekçioğlu (Ed.), *Akademik Amaçlar İçin Türkçe Öğretimi Kuram ve Uygulama* (ss. 165-187). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- İltar, L. & Açık, F. (2019). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Metin Türlerinin Sınıflandırılması ve Ders Kitaplarında Yer Alan Okuma Metinlerinin Değerlendirilmesi. *Türkiyat Mecmuası-Journal of Turkology* 29(2), 311-346. <https://doi.org/10.26650/iuturkiyat.658073>
- Karababa, Z. C. (2009). Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi ve Karşılaşılan Sorunlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 42(2), 265-277.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (17. baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık
- Korkmaz, C. B. (2019a). Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Kullanılan Dinleme Metinlerinin Metin İşleme Süreleri. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 7(1), 121-146.
- Korkmaz, C. B. (2019). Metin Sınıflandırması Bağlamında Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Kullanılan Dinleme Metinleri. *Türkiyat Mecmuası-Journal of Turkology*, 29(1), 93-126.

- Korkut, E. (2016). Metin Dilbilimi ve Dil Öğretimi. İçinde E. Korkut, ve İ. Onursal Ayırır (Ed.), *Dil Bilimleri ve Dil Öğretimi* (ss. 173-199). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- MEB. (2021). Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni: Öğrenme, Öğretme ve Değerlendirme Tamamlayıcı Cilt. Online erişim: http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/04144518_CEFR_TR.pdf
- Mert, E. L. (2011). 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Metinsellik Ölçütlerine Uygunlukları. *Ankara Üniversitesi Dil Dergisi*, 153, 7-23.
- Seyedi, G. (2019). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Akademik Yazma Öğretimi (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- Sidekli, S. (2018). Metin Öğretimi. İçinde M. Yılmaz (Ed.), *Yeni Gelişmeler Işığında Türkçe Öğretimi* (ss. 135-165). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Şimşek, R. (2016). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarının Temel Dil Becerileri Bağlamında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Temizkan, M. (2016). Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma Kitaplarındaki Okuma Etkinliklerinin Metin Yapısı Açısından Değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(1), 31-52.
- Topçuoğlu Ünal, F. (2022). Metin Türleri ve Öğretimi. İçinde İ. Y. Öztürk ve M. Memiş (Ed.), *Yazma Eğitimi* (ss. 211-229). Ankara: Nobel Yayıncılık
- TYDÖP (2019). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı*. İstanbul: TMV Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek. H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Konya İli Doğanhisar İlçesi Ağzlarından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar *Contributions to the Compilation Dictionary from the Dialects of Konya Province Doğanhisar District*

Şevval NAR

Selçuk University, Konya, Türkiye, seval.sdr@gmail.com, 0000-0001-6374-5243

Article Info/Makale Bilgisi

Received/Geliş:

10.05.2023

Accepted/Kabul:

30.06.2023

Online/Çevrimiçi:

30.06.2023

Öz: Gelişen teknoloji, okur yazarlığın yaygınlaşması, standart Türkçe'nin konuşulduğu toplumdaki dışlanma korkusu ve köylerden kentlere göçün etkisiyle ağızlar standart dilin etkisinde kaybolmaya başlamıştır. Bu durumun sonucunda ağızlarda yaşayan söz varlığı öğeleri unutulup gitmektedir. Bir dilin zenginliğinin önemli bir göstergesi olan ağızlar yok olup gitmeden ağız çalışmalarına önem verilmesi gerekmektedir. İlgili gereklilikten hareketle Türkiye Türkçesi ağız çalışmalarına katkıda bulunmak amacıyla, "Konya İli Doğanhisar İlçesi Ağzıları" adlı yüksek lisans tezi esas alınarak yöreye ait kelimeler derlenmiştir. Derlenen kelimeler Türkiye Türkçesi ağızlarının en kapsamlı sözlüğü olan Derleme Sözlüğü ile karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucu incelenen malzeme üç grupta ele alınmıştır: 1. Derleme Sözlüğü'nde yer almayan kelimeler, 2. Derleme Sözlüğü'nde yer alıp anlamı farklı ya da eksik olan kelimeler, 3. Derleme Sözlüğü'nde geçmesine rağmen yörede kullanıldığı belirtilmeyen veya ses özellikleri bakımından Derleme Sözlüğü'ne göre farklılaşan kelimeler. Tespit edilen kelimeler anlamlarıyla birlikte verilmiştir. Bu çalışmada yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalan kelimeleri kayıt altına alınmak ve bu alanda yapılacak diğer çalışmalara katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Ağız Araştırmaları, Derleme Sözlüğü, Konya, Doğanhisar İlçesi.*

Cite this article/Atıf:
Nar, Ş. (2023) Konya İli Doğanhisar İlçesi Ağzlarından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar, Sakarya Dil Dergisi, 1(1) (73-84).

Abstract: The development of technology, the spread of literature, the fear of exclusion from the society in which standard Turkish is spoken, and the influence of migration from villages to cities have begun to disappear under the effect of standard language. As a result of this, the existence of the words in the dialects are forgotten. A significant indicator of the wealth of a language is the dialects, which needs to be taken care of before it disappears. In order to contribute to Turkish oral studies by moving away from the relevant requirement, the master's thesis "Dialects of Konya Province Doğanhisar District" was compiled based on the local words. The compiled words are compared to the Compilation Dictionary, the most comprehensive dictionary of Turkish dialects. The material examined as a result of the comparison is discussed in three groups: 1. Words that are not included in the Compilation Dictionary, 2. Words that are included in the Compilation Dictionary with different or missing meaning, 3. Although they are mentioned in the Compilation Dictionary, they are not used in the region or in terms of sound characteristics, differentiating words according to the Compilation Dictionary. The words identified are given with their meanings. The purpose of this study is to record the words facing the danger of extinction and to contribute to the work carried out in this area.

Keywords: *Researches of dialects, dictionary of compilation (Derleme Sozluğu), Konya, Doğanhisar district.*

Extended English Summary

This study is based on the master's thesis "Konya Province Doğanhisar Province Dialects" compiled words belonging to the area. As a result of the field work carried out, words used by the local people but not included in the compilation dictionary, words that take place in the dictionary but are different or missing in meaning, and words passed but not specified in the use of the site were identified. In addition, in terms of vocabulary characteristics, the compilation

dictionary also found words that showed differences. The words identified are transcribed together with their meanings.

People over 55 years of age who did not go far from where they lived while working in the field were tried to be preferred. With the development and spread of its technology, it has been inevitable that mass media such as radio and television will also affect the oral characteristics of the local people. Reasons such as the spread of education and training in the written language are thought to have led to the loss of oral characteristics or a reduction in their use. Today, as a result of social and technological developments, the common standard language has begun to be spoken and used more and more. In addition to all this, migration from village to city, changes in the social environment, social judgment, and other reasons are among the reasons why mouths are changed or forgotten. With the decrease in the number of speakers, the characteristics of the mouth in the language quickly disappeared.

It is important that the existence of words in the mouth and mouth be recorded without being forgotten. From the past to the present, a lot of oral work has been done and the existence of forgotten words has been identified and recorded by field work. All this contributed to the rich existence of the Turkish language. In this study conducted in the direction of this purpose, it was intended to register the existence of the word in the mouth of the still unforgetten place in the district of Doğanhisar in the province of Konya and to contribute to the presence of the language of the Turkish language. The following are some of the words that are used in the place but do not appear in the Compilation Dictionary by the injury of the master's thesis:

çete: Sticks made of trees that support walking.

körsü: The name given to the acne that appears in children.

asdar: Clothes, dress.

ğutu: Phone.

gecevat: The wind at night.

Words found in the compilation dictionary that lack meaning or are different:

nemben: What will happen (krş: DS-IV, s. 3246)

sur: alluring, attractive, sweetness (krş: DS-V, s. 3700)

tōr: The towel (krş: DS-V, s. 3969).

Some of the words contained in the Dictionary of Compilation but not described in the Terms of Origin are as follows:

ałtı barnağ: The line dress (krş: DS-I, s. 230).

bülüş: chick (krş: DS-I, s. 821).

ğavete: Tomatoes (krş: DS-III, s. 1938).

göbeK: A kind of mushroom. (sozluk.gov.tr)

In terms of sound characteristics, the compilation dictionary has identified 11 differences:

hallēm: I suppose, probably (krş: ellāham, DS- III, s. 1720).

öyey: step (krş: öğey, DS-V, s. 3317).

tızıkmaq: Running, to hurry (krş: tızıkmaq, DS-V, s. 3930).

timinne: The sixteenth of the church of Istanbul(krş: timinna, DS-V, s. 3935).

As a result of the field research carried out in the villages of Doğanhisar District of Konya Province (Deştiğin, Başköy, Yenice, Yazlıca, Çınaroba, Karaağa, Konakkale), the presence of 55 words used in the area but not found in the Dictionary of Compilation, but the meaning is missing or different from 17 words found. Once again in the Compilation Dictionary, 59 words were identified that were not specified in the Nativity District, and it was also understood that in terms of sound characteristics, 5 words were also used in the locality.

This work is intended to contribute to the existence of the Turkish language, though in a small way. While this work has filled a small void, it is not believed that the whole existence of the place has been revealed. In Turkey in recent years, oral work has increased considerably, but there are many more words waiting to be put on the face. It is likely that new words will be added to the existence of the Turkish language in the mouthwork about the place afterwards. Therefore, more systematic and comprehensive mouthwork is important in terms of revealing the existence of the new word, in particular in the Nativity district and throughout Turkey.

1. Giriş

Dünyada bütün diller onu konuşanlar insanlar olduğu sürece yaşamaya devam ederler. Dilin en önemli unsurlarından biri de ağızlardır. Ağızlar, ülkenin farklı yörelerinde konuşulan, standart bir dil olmayan, bağlı olduğu standart dilden özellikleri bakımından derin farklılıklar barındırmayan ve resmî işlemlerde kullanılmayan söz varyantlarıdır (Demir, 1999).

Ağızlar, toplumun homojen bir bölümünün standart dile bağlı kalarak resmî olmayan konuşmalarda kendi aralarında dilden dile aktararak geçmişten günümüze kadar aktarmasıyla bugünlere kadar getirilebilmiş dil varyantlarıdır. Günümüzde toplumsal ve teknolojik gelişmeler sonucunda ortak standart dil daha fazla konuşulmaya ve kullanılmaya başlanmıştır. Konuşur sayısının azalmasıyla dilde bulunan ağız özellikleri hızla kaybolmaktadır.

Diller, dünya üzerinde onu konuşan insanlar var olduğu sürece varlığını sürdürmeye devam eder. Dünya üzerinde o dili konuşan insanların zaman içinde konuştukları dili unutması ve artık konuşmaması ya da konuşan son insanın da ölmesiyle yok olmaya mahkûm olur. Ağızlar da aynı diller gibi yaşarlar. Onu konuşan insanlar tarafından giderek daha az kullanması veya o ağız konuşan son insanın da ölmesiyle yok olmaya ve unutulmaya başlar. Bu yüzden ağızların ölümü dillerin ölümüyle benzer şekilde gerçekleşir (Toker, 2011).

Eğitimin yaygınlaşması ve yazı dilinde eğitim verilmesi gibi sebeplerin de ağız özelliklerinin yok olmasına ya da kullanımının azalmasına yol açtığı düşünülmektedir. Lakin saha çalışması yapılan yörede okul çağına gelmemiş küçük yaştaki çocukların bile standart yazı diline yakın konuştuğu göz önünde bulundurulduğunda, günümüzde ağız özelliklerinin kaybolmasında eğitimden ziyade kitle iletişim araçlarının etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bunların yanı sıra köyden şehre göçler, sosyal çevrenin değişmesi, toplumsal yargı ve başka sebepler de ağızların değişime uğramasının veya unutulmasının sebepleri arasındadır.

Ağız çalışmaları son yıllarda hızla artmaktadır. 1994-2022 yılları arasında Konya ili üzerinde ağız çalışmalarının Derleme Sözlüğü'ne katkılarını konu alan yedi çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar Konya'nın Ilgın, Ereğli, Kadınhanı, Derebucak ve Bozkır ilçelerinde yapılan ağız çalışmaları esas alınarak hazırlanmıştır. Ilgın Sarıkeçili yörüklerinden 117, Belkaya (Konya-Ereğli) ağzından 128, Derebucak (merkez) ağzından 285, Kadınhanı ağzından 106, Gencek (Konya-Derebucak) Mahallesi ağzından 80, Bozkır (Konya) ağzından 242, Kuzören (Bozkır-Konya) ağzından 24 söz varlığı ögesi tespit edilerek toplamda 982 söz varlığıyla katkıda bulunulmuştur (Küçükballı & Keskin, 2022).

Ağızların ve ağızlarda yaşayan söz varlığının, unutulmadan kayda geçirilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu sebeple yapılan bu çalışmada, Konya ilinin Doğanhisar ilçesinde henüz unutulmamış yöre ağzının ve yöre ağzında yaşamakta olan söz varlığının kayıt altına alınması ve Türkçenin ağız söz varlığına katkıda bulunulması amaçlanmıştır. Yapılan bu çalışma tarafımdan hazırlanmakta olan "*Konya İli Doğanhisar İlçesi Ağızları*" adlı yüksek lisans çalışmasına dayanmaktadır. Konya'nın Doğanhisar ilçesinde yapılan saha çalışması neticesinde farklı başlıklar altında aşağıdaki kelimeler tespit edilmiştir.

1. 1. Derleme Sözlüğü'nde Bulunmayan Kelimeler

aK basır: Bitkilerde hastalığa ve verimsizliğe sebep olan uçan böcek türü.

asdar: Giysi, elbise.

baraz: Aklama, temize çıkarma, ibra.

baş bozmak: Düğünden bir hafta önce kız evinde yapılan eğlence.

baş gèzmesi: Düğünden bir hafta önce gelin ve arkadaşlarının sırayla birbirlerinin evinde yemek yemesine verilen ad.

batkın: Toz veya kirle kaplı olan, kirlî.

bereli: -den bu yana, beri.

bèyez: Bu kez, bu sefer.

çète: Yürürken dayanmayı sağlayan, ağaç veya metalden yapılan araç, baston.

dağar: Hektar, dönüm.

daş dâveti: Ölünün ardından kırk elli gün sonra verilen yemek.

doğası: Bir çeşit çorba.

dolğırı: Bir çeşit ekim yöntemi.

duvağ vurmak: Duvağı başına örtmek, giydirmek.

eğerne: Eğer ki.

emişgin: Toprağın suya doyması, doyun.

erte: Düğünden sonraki gün yapılan eğlenceye yerilen isim.

fes: Kumaştan yapılan topla üst üste olan taşın üstündeki fesin vurulmasıyla oynanan bir çeşit oyun.

ğakannamak: İttirmek.

gecevat: Gece esen rüzgâr.

ğına vurmak: Kına yakmak.

ğız eşi: Kız arkadaş.

ğozo: Değneklerle kozalağı vurarak oynanan bir çeşit oyun.

götletmek: Atın gitmesi için komut vermek.

ğutu: Telefon.

hegde: Hedefe konulan değneğin uzaktan değnekle vurulmasıyla oynanan oyun.

hemeneşkene: Hızlıca, çabucak, hemencecik.

ibeK etmek: Birbirinden ayırmak.

illezir: Alçak, aşağılık, rezil.

körsü: Çocuklarda nazardan dolayı çıktığına inanılan sivilce, çıban.

lapaK: Daha pürüzsüz ve yassı taş.

mēzmur: Mecbur.

mıslā: Kurutulmuş domatesle yapılan yemek.

müşderi: Dünürcü, görücü.

niyne: Neden, niçin, niye.

oğşama: Kına gecelerinde gelene söylenen şarkı ve türkülere verilen ad.

oğuntuļu: Düğüne davetli kişi.

öddeğen: Geçen günlerde, geçenlerde.

patenez: Patates.

saKıamböcü: Saklambaç.

sareyli: Kıvrım şeklinde yapılan hamura sulandırılmış pekmezle dökülmesiyle yapılan tatlı.

şaka şuka: Kuru domatesle yapılan yemek.

şakırdamak: Dans etmek, oynamak, eğlenmek.

şettāri: Kına gecesi ve düğünden sonra her sabah ev işi yaparken giyilen yöresel elbise.

şıfti: Arife günü toplanan pişileri¹ takmak için kullanılan sopa, değnek.

teKne deynek: Uzaktan değneklerle hedeflenen değneğin vurulmasıyla oynanan oyun.

tivriz: Kiler.

tohum ğavit: Düğünün olduğu hafta sandığın gittiği cuma günü.

unaşı: Önceki günden kalan yemeklerin un ile kavurarak yeniden çorba şeklinde pişirilmesiyle yapılan yemek.

y□lme: Gozo oyununda ebe olan kişi.

yün denk: Yünden dokunan kilim.

1.2 Derleme Sözlüğü'nde Bulunan Fakat Anlamı Eksik Ya Da Farklı Olan Kelimeler

file: 1.Falan. 2. bile. (krş: DS-III, s. 1864)

hazār: Herhalde, büyük bir ihtimalle. (krş: DS-III, s. 2322)

işlentili: İşlemeli. (krş: DS-IV, s. 2565)

mecidiye: Düğünlerde giyilen kırmızı çizgili yöresel gömlek. (krş: DS-IV, s. 3148)

meydāni: Düğünden sonra gelinin bir ay giydiği kadife şalvar. (krş: DS-IV, s. 3176)

nemben: Ne olacak? (krş: DS-IV, s. 3246)

sıtma: Düğünlerde giyilen yöresel kıyafet. (krş: DS-V, s. 3623)

sur: Şirinlik, güzellik. (krş: DS-V, s. 3700)

taKıtaKı: Üç tekerli yük taşımaya yarayan motorlu taşıt. (krş: DS-V, s. 3812)

tōr: Havlu. (krş: DS-V, s. 3969)

¹ Mayalı hamurdan yapılan, yağda kızartılarak pişirilen bir yiyecek türü.

vāris: Köy odası sakini. (krş: DS-VI, s. 4093)

1.3. Derleme Sözlüğü'nde Bulunan Fakat Doğanhisar İlçesinde Kullanıldığı Belirtilmeyen Kelimeler

aftı barnağ: Sırma işlemeli, altı yol çizgili veya çiçekli ipek kumaş, bu kumaştan yapılan gelin elbisesi. (krş: DS-I, s. 230)

añğāra: Angarya, ücretsiz ve isteksiz gördürülen iş. (krş: DS-I, s. 264)

apaşamak: Sallanarak, sendeleyerek yürümek. (krş: DS-I, s. 283)

asbap: Elbise. (krş: DS-I, s. 341)

aside: Yağ ve una şeker karıştırılarak yapılan bir çeşit tatlı, helva. (krş: DS-I, s. 343)

avıtmak: Avutmak, oyalamak. (krş: DS-I, s. 384)

behir: Nizam, gelenek görenek. (krş: DS-I, s. 599)

boyun: Üst, uhde. (krş: DS-I, s. 747)

bilçe: Fasulye. (krş: DS-I, s. 730)

blttürmek: Haşlamak. (krş: DS-I, s. 773)

böyez: Bu defa, bu sefer. (krş: DS-I, s. 773)

bulaşmaç: Ayranla unla ve buğdayla yapılan çorba. (krş: DS-I, s. 785)

bülüş: Cıvcıv. (krş: DS-I, s. 821)

çaplamak: Üst üste yığmak. (krş: DS- II, s. 1077)

çaraş: 1. Pekmez yapmak için kullanılan büyükçe kazan, 2. Pekmez yapılan yer. (krş: DS-II, s. 1080)

değişik etmek: İki erkeğin bir diğerrinin kız kardeşiyle evlenmesi. (krş: DS-II, s. 1402)

diñelmek: Dikilmek, ayakta durmak. (krş: DS-II, s. 1502)

düzmek: Bir şeyi hazırlamak, eksikleri tamamlayıp yapmak. (krş: DS-II, s. 1647)

ellēm: Herhalde, galiba, zannedersem. (krş: DS-III, s. 1721)

ereti: Emanet, geçici, iğreti. (krş: DS-III, s. 1767)

etmek: Ekmek. (krş: DS-III, s. 1799)

evermek: Evlendirmek. (krş: DS-III, s. 1805)

fermana: Kadınların giydiği üzeri işlemeli yelek. (krş: DS-III, s. 1847)

fiçça: Topaç. (krş: DS-III, s. 1850)

ğabara: Kundura altına çakılan yuvarlak tepeli çivi. (krş: DS-III, s. 1884)

ğalğıtmaq: Hoplatmaq. (krş: DS-III, s. 1901)

ğarıq: Tarh, bölüm. (krş: DS-III, s. 1925)

ğavetē: Domates. (krş: DS-III, s. 1938)

ğayıt: Bir işin yapılabilmesi için gerekli olan araç gereç. (krş: DS-III, s. 1947)

gellaba: Yenge. (krş: DS-III, s. 1984)

ğırık: Kadının yasaya ve töreye aykırı olarak ilgi kurduğu erkek, sevgili. (krş: DS-III, s. 2057)

ğırmtı: Meyve, çerez, abur cubur. (krş: DS-III, s. 2058)

ğısdırmak: Sıkıştırmak. (krş: DS-III, s. 2062)

ğolçaq: Ceket ya da gömlek kollarının kirlenmesine engel olmak için bilekten dirseğe kadar geçirilen eğreti kolluk. (krş: DS-III, s. 2097)

ğöbeK: Yenilen bir çeşit mantar. (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2009).

ğömme: Mayalı ya da mayasız, yağlı ya da yağsız olarak yapılan derin çukurlarda pişirilen bir çeşit kül pidesi, ekmeği. (krş: DS-III, s. 2146)

hacat: Alet edevat. (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2009).

ħalça: Kalça. (krş: DS-III, s. 2259)

ħanay: Salon.(krş: DS-III, s.2271)

ħavayı: 12 ile 15 kg arasında bir değere sahip olan bir çeşit tahıl ölççeği. (krş: DS-III, s. 2310)

ħayat: Avlu, bahçe. (krş: DS-III, s. 2315)

ħüpeciK: Küçük küp, çömlek, testi. (krş: DS-IV, s. 3041)

ħaħama: Taneleri ayrılmamış, samanla karışık tahıl. (krş: DS-IV, s. 3110)

ħet: Çelikçomak oyunu. (krş: DS-IV, s. 3174)

ħıħla: Patatesle yapılan yemek. (krş: DS-IV, s. 3181)

ħişlemek: Ne yapmak, nasıl olmak.(Hâl hatır sormak için kullanılır.) (krş: DS-IV, s. 3254)

ħmaç: Elle ufalanmış hamurdan yapılan çorba. (krş: DS-V, s. 3281)

ħbeK: Sürülmüş, samanından ayrılmış tahıl yığını. (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2009).

peşkir: Havlu. (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2009).

reşber: Çiftçi. (krş: DS-VI, s. 4660)

sapıtma: Mezar içinde ölünün konulduğu yan oyuntu. (krş: DS-V, s. 3543)

savmak: Göndermek, yollamak. (krş: DS-V, s. 3556)

seki: Merdiven, merdiven basamağı. (krş: DS-VI, s. 4681)

su dökmeK: İşemek. (krş: DS-V, s. 3690)

toğuç: Kirli giysileri yıkamaya yarayan tahta tokmak.(krş: DS-V, s. 3951)

urba: Giysi. (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2009).

yāyğı: Hasır, çul, kilim, halı gibi serilen şeyler. (krş: DS-VI, s. 4211)

yolma: Sapı, orakla biçilemeyecek kadar kısa kalmış ekin. (krş: DS-VI, s. 4293)

yflmiye: Gündelik. (krş: DS-VI, s. 4826)

1.4. Ses Özellikleri Bakımından Derleme Sözlüğü'ne Göre Farklılaşan Kelimeler

çitnevir: Askere gidecek kişinin gitmeden önce yakınlarıyla düzenlediği eğlence gecesine verilen ad. (krş: çetnevir, DS-II, s.1152)

geveleK: Davarlarda olan böceklerin sebep olduğu hastalık. (krş: gebelek, DS-III, s. 1955)

gutmi: Düğünlerde giyilen yöresel kıyafet. (krş: gutmu, DS- III, s.2203)

hallēm: Herhalde. (krş: ellāham, DS- III, s. 1720)

haniy: Sofa, hol, koridor. (krş: hanay, DS-III, s. 2271)

ırganmak: Hareket etmek, kıpırdamak. (krş: ırganmak, DS-IV, s. 2485)

kesvik: Samanla karışmış tahıl. (krş: kesmük, DS-IV, s. 2768)

öyey: Üvey. (krş: öğey, DS-V, s. 3317)

palize: Yağ ve una şeker karıştırılarak yapılan bir çeşit tatlı, helva, aside, pelte. (krş: palıza, DS-V, s. 3388)

tızıkmaK: Koşmak. (krş: tızıkmaK, DS-V, s. 3930)

timinne: İstanbul kilesinin on altıda biri. (krş: timinna, DS-V, s. 3935)

2. Sonuç

Konya İli Doğanhisar ilçesinin köylerinde (Deştiğin, Başköy, Yenice, Yazlıca, Çınaroba, Karağa, Konakkale) yapılan saha araştırması neticesinde, yörede kullanılan ama Derleme Sözlüğü'nde bulunmayan 51, Derleme

Sözlüğü'nde bulunan fakat anlamı eksik ya da farklı olan 11, Derleme Sözlüğü'nde geçtiği hâlde Doğanhisar ilçesinde tanıklandığı belirtilmeyen 59 söz varlığı ögesi tespit edilmiştir. Bunun yanında ses özellikleri bakımından Derleme Sözlüğü'ne göre farklılaşan 11 kelimenin de yörede kullanıldığı anlaşılmıştır.

Bu makalede Türkçenin söz varlığına küçük de olsa bir katkıda bulunulması amaçlanmıştır. Yapılan bu çalışma ile küçük bir boşluğu doldurmuş olmakla birlikte yörenin söz varlığının bütünüyle ortaya konulduğu düşünülmemektedir. Yöreyle ilgili bundan sonra yapılacak ağız çalışmalarında yeni yeni kelimelerin Türkçenin söz varlığına eklenmesi muhtemeldir. Bu sebeple daha sistemli ve daha kapsamlı ağız çalışmalarının Doğanhisar ilçesi özelinde olmak üzere Türkiye'nin genelinde yapılması yeni söz varlığı ögelerin ortaya çıkarılması açısından önem arz etmektedir.

Makale Bilgi Formu

Makale Bilgisi: Makale özgün bir araştırma makalesidir.

Yazarların Katkıları: Çalışmanın tek bir araştırmacısı/yazarı vardır. Tüm katkı kendisine aittir.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Tek bir araştırmacı yazar olduğu için çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Telif Hakkı Bildirimi: Dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakları yazarlara aittir ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayınlanmaktadır.

Destekleyen/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu, özel veya kar amacı gütmeyen kuruluştan hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Bu araştırma metinler üzerinde gerçekleştirildiğinden etik kurul iznine ihtiyaç yoktur.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır. Herhangi bir intihal tespit edilmemiştir.

Kaynakça

Akar, A. (2009). Ağız Sözlükleri: Yöntem ve Sorunlar II. *Turkish Studies*, 4(8), 216-224.

TDK, (2011). Büyük Türkçe Sözlük. (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Demir, N. (1999). Ağız Sözlükçülüğü. *Kebikeç*, S. 7-8, 67-75.

Demir, N. (2002). Ağız Terimi Üzerine. *Türkbilgi/Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 105 -116.

Demir, N. (2012). Türkçede Ağız Araştırmalarında Bazı Yöntem Sorunları. *Diyalektolog*, 4, 1-8.

Gülensoy, T. (1999). Ağız Araştırmalarının Bugünkü Durumu. *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni*, (9 Mayıs 1997) Ankara: TDK Yayınları, 16-2.

Karahan, L. (2012). Ağız Çalışmalarında Bilimsel Niteliğin Korunması Üzerine Birkaç Not. *Turkish Studies* 7(4), 131-136.

Korkmaz, Z. (2000). Türkiye'de Ağız Sözlükleri. *Türk Dili*, S. 583, Ankara: TDK Yayınları, 7-14.

Küçükballı, F. N. (2015). Gazipaşa Dillere Destan Adlı Eserden Derleme Sözlüğü'ne Katkılar. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 309-370.

Küçükballı, F. N. (2016). Bozkır Ağızlarından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar. *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır Bildiri Kitabı*, Konya: Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 643-658.

Küçükballı, F. N., ve Keskin S. (2022). Derleme Sözlüğü'ne Katkı Mahiyetinde Yapılan Çalışmalarla İlgili Açıklamalı Bibliyografya Denemesi. *The Journal of Turkic Language and Literature Surveys (TULLIS)*, 7(3), 382-407.

<https://sozluk.gov.tr/> (17.06.2023).

Toker, M. (2011). Derleme Sözlüğü ve Mersin Ağzı Sözlüğü'ne Tarsus Yöresinden Katkılar. *Turkish Studies*, 6(3), 1229-1249.

TDK, (2019). Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü I,II,III,IV,V,VI. Ankara: TDK Yayınları.

Ekler

Ek 1. Çalışmada Kullanılan Çeviri Yazı Alfabeti

[e]: /e/ ile /ö/ arası ön, geniş, yarı yuvarlak ünlü

[ê]: /e/ ile /i/ arası ünlü

[ğ]: Patlayıcı, ötümlü art damak ünsüzü

[h]: Sızıcı, ötümsüz, art damak ünsüzü

[K]: Art ünlülerle hece kuran patlayıcı, yarı ötümlü [ğ] ile [k] arası ünsüz

[k]: Art veya yarı art ünlülerle hece kuran, patlayıcı, ötümsüz, art damak ünsüzü

[K]: /g/ ile /k/ arası patlayıcı, yarı ötümlü ünsüz

[l]: Art veya yarı art ünlülerle hece kuran akıcı, sızıcı, ötümlü art damak ünsüzü

[ñ]: Art veya ön ünlülerle hece kuran akıcı, patlayıcı, ötümlü geniz /n/ ünsüzü

[ó]: /o/ ile /ö/ arası geniş, yuvarlak, yarı art ünlü

[T]: /d/ ile /t/ arası ünsüz

◡: Ulama işareti

˘: Ünlüler üzerinde uzunluk işareti

Ek 2. Kısaltmalar

DS: Derleme Sözlüğü

krş: Karşılaştırınız

s: sayfa